182 2

[redacted]

3

Quæ ab idoneis scriptoribus de Boetij uita com perimus hæc ferè sunt. Ciuis fuit Romanus, gente patritius, dignitate consularis. Nam Consulatum Romæ cum Symacho socero gessit principe ciuitatis. Ex cuius filia, cui ipse honestatis, & pudicitiæ egregium perhibet testimonium, duos filios suscepit, postea etiam consulatum ineuntes, frequenti senatu, & populo deducente in curiam, prosequutus, Theodorico regi pro filiorum ibi consulatu gratias agens, insignem facundiæ quoq; laudem supra dignitatem suorum obtinuit. Quod de se his uerbis ipse testatur, sub uicaria persona fortunæ, libro istius operis secundo. Poterit ne illius memoria lucis, quantalibet ingruentium malorum mole, deleri? cum duos pariter Consules liberos tuos domo prouehi sub frequẽtia Patrum, sub plebis alacritate uidisti? Cum eisdem in Curia Curules insidentibus, tu regiæ laudis Orator, ingenij gloriam, facundiæq; meruisti? Postea ab eodem Theodorico, una cum Symacho socero suo, primum exilio, deinde etiam morti absens, & indefensus condemnatus est: quod Senatus dignitatem aduersus Regem constantius, liberiusq; propugnasset. In quo nihil æque miserandum, quam quod ab eodem

Senatu

Senatu, pro cuius tuenda maiestate, hoc omne periculum sibi contigisse asserit, non desertus modo, uerumetiam proditus fuit. De qua ingratitudine etiam queritur pluribus uerbis apud Philosophiam ipse, quarto sermone primi uoluminis. Ingenio, & doctrina tantum excelluit, quantum ea tempestate pauci. Multa diserte ex Aristotele & transtulit, & commentatus est. Platonicae, & Aristotelicae Philosophiae adeo excellit doctus, ut utriusq; Philosophi concordiã demonstrare nobis fuerit, nisi saeuiens, & nouerca bonorum semper fortuna, cum prius sustulisset. In Musicis, et Arithmeticis, alijsq; optimis disciplinis quantum enituerit, ipsa eius non obscure testantur uolumina. Sunt & qui tantam hãc calamitatem eum subijsse scribãt, quod in Arrianos inueheretur, ad quos Theodoricus declinauerat. Floruit circa tempora Imperatoris Athanasij, & Hormisdae Romanorum pontificis, ut creditur.

MANLII TORQVATI SEVERINI BOETII ORDINARII PATRITII DE CONSOLATV PHILOSOPHICO LIBER PRIMVS. Metrum Primum.

Carmina qui quondam studio florente peregi,
Flebilis, heu, mœstos cogor inire modos.
Ecce mihi laceræ dictant scribenda Camœnæ,
Et ueris Elegi fletibus ora rigant.
Has saltem nullus potuit peruincere terror,
Ne nostrum comites prosequerentur iter.
Gloria felicis olim, uiridisq; iuuentæ,
Solantur mœsti nunc mea fata senis.
Venit enim properata malis inopina senectus,

Boetij de consol. phil.

Et dolor ætatem iussit inesse suam.
Intempestiui funduntur uertice cani,
Et tremit effœto corpore laxa cutis.
Mors hominum felix, quæ se nec dulcibus annis
Inserit, & mœstis sæpe uocata uenit.
*Eheu, quàm surda miseros auertitur aure,
Et flentes oculos claudere sæua negat.
Dum leuibus malefida bonis fortuna faueret,
Penè caput tristis merserat hora meum:
Nunc quia fallacem mutauit nubila uultum,
Protrahit ingratas impia uita moras.
Quid me felicem toties iactastis amici?
Qui cecidit, stabili non erat ille gradu.

LIBRI PRIMI Prosa prima.

HAec dum mecum tacitus ipse reputarem, querimoniamque lachrymabilem stili officio designarem, astitisse mihi supra uerticem uisa est mulier reuerendi admodum uultus, oculis ardentibus, & ultra communem hominum ualentiam perspicacibus, colore uiuido, atque inexhausti uigoris, quamuis ita æui plena foret, ut nullo modo nostræ crederetur ætatis. Statura discretionis ambiguæ. Nam nunc quidē ad communem sese hominum mensuram cohibebat. Nunc uero pulsare cœlum summi uerticis cacumine uidebatur. Quæ cum caput altius extulisset, ipsum

etiam

etiam cœlum penetrabat, ſeq; reſpiciẽtium hominum fruſtrabatur intuitus. Veſtes erant tenuiſſimis filis, ſubtili artificio, indiſſolubili materia perfectæ: quas, ut poſt, eadẽ prodẽte, cognoui, ipſa ſuis manibus texuerat. Quarum ſpeciem, ueluti fumoſas imagines ſolet, caligo quædam neglectæ uetuſtatis obduxerat. Harum in extremo margine. π. græcum, in ſupremo uero. θ. legebatur intextum. Atqui inter utraſque literas, in ſcalarum modum gradus quidam inſigniti uidebantur, quibus ab inferiore ad ſuperius elementum eſſet aſcenſus. Eandem tamen ueſtem uiolentorum quorundam ſciderant manus, & particulas, quas quiſque poterat, abſtulerant. Et dextera quidem eius libellos, ſceptrum uero ſiniſtra geſtabat. Quæ ubi poëticas muſas uidit noſtro aſſiſtentes thoro, fletibúsque meis uerba dictãtes, cõmota pauliſper, ac toruis inflãmata luminibus, Quis inqt has ſcenicas meretriculas ad hũc ægrũ pmiſit accedere? quæ dolores eius nõ modo nullis fouerẽt remedijs, uerum dulcibus inſuper alerent uenenis. Hæ ſunt enim, quæ infructuoſis affectuum ſpinis, uberem fructibus rationis ſegetem necant, hominúmque mentes aſſuefaciunt morbo, non liberant. At ſi quem prophanum, uti uulgo ſolitum, nobis blãditiæ ueſtræ detraherent, minus moleſte ferendũ putarem. Nihil quippe in eo noſtræ operæ læderentur. Hũc uero Eleaticis, atq; Academicis ſtudijs enutritũ.

 Sed abite

Sed abite potius Sirenes usque in exitium dulces: meisque eum Musis curandum, sanandumq; relinquite. His illæ chorus increpitus, deiecit humi mœstior uultum, confessusq; rubore uerecundiam, limen tristis excessit. At ego, cuius acies lachrymis mersa caligarat, ut nec dinoscere possem, quæ nam hæc esset mulier tam imperiosæ authoritatis, obstupui, uisuq; in terram defixo, quidnam deinceps esset actura, expectare tacitus cœpi. Tum illa propius accedens, in extrema lectuli mei parte consedit, meúmque intuens uultum luctu grauem, atque in humum mœrore deiectum, his uersibus de nostræ mentis perturbatione conquesta est.

LIBRI PRIMI Metrum Secundum.

Monocolon. Versus est dactylicus, Alcmanius, Tetrameter, hypercatalecticus, constans penthemimeri, dactylica. Item Dactylo & Spondeo, siue Trochæo. hoc modo.

Heu quàm – – præcipi – ∪∪ ti – – mersa pro – ∪ ∪ fundo – –

HEu quàm præcipiti mersa profundo
Mens hebet, & propria luce relicta
Tendit in externas ire tenebras,
Terrenis quoties flatibus acta

Crescit

Creſcat in immenſum noxia cura.
Hic quondam cœlo liber aperto
Suetus in æthereos ire meatus,
Cernebat roſei lumina ſolis,
Viſebat gelidæ ſydera lunæ,
Et quæcunque uagos ſtella recurſus
Exercet, uarios flexa per orbes,
Compreſſam numeris uictor habebat.
Quin etiam cauſas unde ſonora
Flamina ſollicitant æquora ponti:
Quis uoluat ſtabilem ſpiritus orbem:
Vel cur heſperias ſydus in undas
Caſurum, rutilo ſurgat ab ortu:
Quis ueris placidas temperet horas
Vt terras roſeis floribus ornet:
Quis dedit ut pleno fertilis anno
Autumnus grauidis influat uuis,
Rimari ſolitus, atque latentis
Naturæ uarias reddere cauſas.
Nunc iacet effœto lumine mentis,
Et preſſus grauibus colla catenis,
Decliuemq; gerens pondere uultum,
Cogitur, heu, ſtolidam cernere terram.

LIBRI PRIMI Proſa Secunda.

Sed medicinæ, inquit, potius tempus eſt, quàm querelæ. Tum uero totis in me intenta lumi=

nibus. Tu ne es ille, ait, qui nostro quondam lacte nutritus, nostris educatus alimentis, in uirilis animi robur euaseras? Atqui talia cōtuleramus arma, quæ nisi prius abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur. Agnoscis ne me? quid taces? Pudore, an stupore siluisti? Mallē pudore: sed te, ut uideo, stupor oppressit. Cūq; non modo tacitum, sed elinguem prorsus me, mutumq; uidisset, admouit pectori meo leniter manum. Et nihil inquit, periculi est: lethargum patitur communem illusarum mentium morbum. Sui paulisper oblitus est. Recordabitur facile sui, si quidem nos ante cognouerit. Quod ut possit agnoscere, paulisper lumina eius mortalium rerum nube caligantia, tergamus. Hæc dixit, oculosq; meos fletibus inundantes, contracta in rugam ueste, siccauit.

LIBRI PRIMI Metrum tertium.

Dicolon distrophon. Primus uersus est heroicus dactylicus, hoc modo. Tunc me – discussa liquerunt – nocte te – nebræ –

Sequēs est Alcmanius, Dactylicus, tetrameter, Acatalecticus, quatuor integris dactylis constās, hoc modo. Luminibusq; prior rediit uigor

Tunc

Tunc me discussa liquerunt nocte tenebræ,
Luminibusq; prior rediit uigor.
Vt cum præcipiti glomerantur sydera coro,
Nymbosisq; polus stetit imbribus
Sol latet, ac nondum cœlo uenientibus astris
Desuper in terram nox funditur:
Hanc si Thracio Boreas emissus ab antro
Verberet, & clausum reseret diem,
Emicat, & subito uibratus lumine phœbus,
Mirantes oculos radijs ferit.

PRIMI LIBRI Prosa tertia.

Haud aliter tristitiæ nebulis dissolutis, hausi cœlum, & ad cognoscendam medicantis faciem mentem recepi. Itaque ubi in eam deduxi oculos, intuitúmque defixi, respicio nutricem meam, in cuius ab adolescentia laribus obuersatus fueram Philosophiam. Et quid, inquam, tu in has exilij nostri solitudines, omnium magistra uirtutū à supero cardine delapsa uenisti? An ut tu quoq; mecum rea falsis criminationibus agiteris? An, inquit, te alumne desererem? nec sarcinam quam mei nominis inuidia sustulisti, communicato tecum labore partirer? Atqui philosophiæ fas non erat incomitatum relinquere iter innocentis. Meam scilicet criminationem uererer,

& quasi nouum aliquid acciderit, perhorrescerem? Num nunc primum censes apud improbos mores lacessitam periculis esse sapientiam? Nōne apud ueteres quoque ante nostri Platonis *ætatem magnum sæpe cer tamen cum stultitiæ temeritate certauimus.* Eodém*que superstite, præceptor eius Socrates iniustæ uictoriam mortis me astante promeruit. Cuius hæreditatem, cum deinceps* Epicureum *uulgus ac Stoicum, cæterique pro sua quisque parte raptum ire molirentur, méque réclamantē, renitentémque, ueluti in partem prædæ traherent, uestem quam meis texueram manibus, disciderunt, abreptisque ab ea panniculis, totam me sibi cessisse credentes, abiere.* In quibus quoniam *quædam nostri habitus uestigia uidebantur, meos esse familiares imprudentia rata, nonnullos eorum prophanæ multitudinis errore peruertit.* Quod *si nec* Anaxagoræ *fugam, nec Socratis uenenum, nec Zenonis tormenta, quoniam sunt peregrina, nouisti,* At *Canios, atque Senecas, at Soranos, quorum nec per uetusta, nec incelebris memoria est, scire potuisti.* Quos *nihil aliud in cladem detraxit, nisi quod nostris moribus instituti, studijs improborum dissimillimi uidebantur.* Itaque *nihil est quod admireris, si in hoc uitæ salo circunstantibus agitemur procellis, quibus hoc maxime propositum est pessimis displicere.* Quorum *quidem tametsi numerosus exercitus, spernendus tamen est, quoniam nullo duce regitur, sed error*

rore tantum temere ac passim lymphante raptatur. Qui si quādo contra nos aciem struens ualentior in cubuerit, nostra quidem dux copias suas in arcem contrahit, Illi uero circa diripiendas inutiles sarcinulas occupantur. At nos desuper irridemus uilissima quæque rerum rapientes, securi totius furiosi tumultus: eoque uallo muniti quo grassanti stultitiæ aspirare fas nō sit.

LIBRI PRIMI Metrum quartum.

Monocolon. Versus est Dactylicus, Phalæcius, pentametrus, hendecasyllabus. Constat enim Spondeo, Dactylo, & tribus Trochæis, hoc modo. Quisquis composito serenus æuo

Q Visquis composito serenus æuo
Fatum sub pedibus egit superbum,
Fortunamque tuens utranque rectus,
Inuictum potuit tenere uultum.
Non illum rabies, minæque ponti
Versum funditus agitantis æstum,
Nec ruptis quoties uagus caminis
Torquet fumificos Vesæuus ignes,
Aut celsas soliti ferire turres
Ardentis uia fulminis mouebit.
Quid tantum miseri sæuos tyrannos
Mirantur, sine uiribus furentes?

Ne speres

Ne speres aliquid, nec extimescas;
Exarmaueris impotentis iram.
At quisquis trepidus pauet, uel optat,
Quod non sit stabilis, suiq; iuris;
Abiecit clipeum, locoq; motus
Nectit qua ualeat trahi catenam

PRIMI LIBRI *Prosa quarta.*

Sentis ne, inquit, hæc, atque animo illabuntur tuo? Expers ne es lyræ? Quid fles? quid lachrymis manas? σύμφραζε μοὶ, μὴ κεύπτῃς. *Si operam medicantis expectas, oportet ut uulnus detegas tuum. Tum ego collecto in uires animo, An ne adhuc eget admonitione, nec per se satis eminet fortunæ in nos sæuientis asperitas? Nihil ne te ipsa facies loci mouet? Hæccine est Bibliotheca, quam certissimam tibi sedem in nostris laribus ipsa delegeras? in qua mecum sæpe residens, de humanarum, diuinarumque rerum scientia apte disserebas? Talis habitus, talisq; uultus erat, cum tecum naturæ secreta rimarer? cum mihi syderum uias radio describeres? cum mores nostros, totiusque uitæ rationem, ad cœlestis ordinis exemplar formares? Hæccine præmia referimus tibi obsequentes? Atqui tu hanc sententiam Platonis ore sanxisti: Beatas fore respublicas, si eas uel studiosi sapientiæ regerent, uel earum rectores studere sapientiæ contigisset. Tu eiusdem*

dem uiri ore hanc ſapientibus capeſſendæ reipublicæ neceſſariam cauſam eſſe monuiſti, ne improbis, flagitioſisq; ciuibus urbium relicta gubernacula, peſtem bonis, ac perniciem inferrent. Hanc igitur authoritatem ſecutus, quod à te inter ſecreta ocia didiceram, transferre in actum publicæ adminiſtrationis optaui. Tu mihi, & qui te ſapientum mentibus inſeruit deus, conſcij eſtis, nullum me ad magiſtratum, niſi commune bonorum omnium ſtudium detuliſſe. Inde cum improbis graues, inexorabileſque diſcordiæ fuere: & quod conſcientiæ libertas habet, pro tuendo iure ſpreta potentium ſemper fuit offenſio. Quoties ego Conigaſtum in imbecillis cuiuſque fortunas impetum facientem, obuius excepi? Quoties Triguillam regiæ præpoſitum domus ab incœpta, perpetrataq; iam prorſus iniuria deieci? Quoties miſeros, quos infinitis calumnijs impunita Barbarorum ſemper auaritia uexabat, obiecta periculis authoritate protexi? Nunquam me à iure ad iniuriam quiſquam detraxit. Prouincialium fortunas, tum priuatis rapinis, tum publicis uectigalibus peſſundari non aliter, quàm qui patiebãtur indolui. Cum acerbæ famis tempore, grauis atque inexplicabilis indicta coemptio profligatura inopia Campaniam uideretur, certamen aduerſum præfectum prætorij cõmunis commodi ratione ſuſcepi, rege cognoſcente contendi, & ne coemptio exigeretur euici. Paulinum conſularẽ uirum, cuius opes Palatini canes, iam ſpe, atque

atq; ambitione deuorassent, ab ipsis biantium faucibus retraxi. Ne Albinum consularem uirum præiudicatæ accusationis pœna corriperet, odijs me Cypriani delatoris opposui. Satis ne in me magnas uideor exacerbasse discordias? Sed esse apud cæteros tutior debui, qui mihi, amore iustitiæ, nihil apud aulicos, quo magis essem tutior, reseruaui. Quibus autem deferentibus perculsi sumus? quorum unus Basilius, olim à regis depulsus ministerio, in delationē nostri nominis alieni æris necessitate cōpulsus est. Opilionē uero atq; Gaudentium, cum ob innumeras atq; multiplices fraudes ire in exilium regia censura decreuisset, cumq; illi parere nolentes, sacrarum sese ædium defensione tuerentur, compertumq; id regi foret, edixit, ut nisi infra præscriptum diem à Rauenna urbe discederent, per notas insigniti frontibus pellerentur. Quid huic seueritati posse astrui uidetur? Atqui eodem die deferentibus eisdem, nominis nostri delatio suscepta est. Quid igitur? Nostræ ne artes ita meruerunt? An illos accusatores iustos fecit præmissa damnatio? Ita ne nihil fortunam puduit? Siminus accusati innocentia, at accusantium uilitas pudori esse debuisset. At cuius criminis nos causa arguimur, summam quæris? Senatū dicimur saluum esse uoluisse. Modum desyderas? delatorem ne documenta deferret, quibus senatum læsæ maiestatis reū faceret impedisse criminamur. Quid igitur ó magistra censes? infidabimur crimen, ne tibi

pudori

pudori simus? At uolui; nec unquam uelle desistam. fatebimur. sed impediendi delatoris opera cessabit. An optasse illius ordinis salutem, nefas uocabo? Ille quidem suis de me decretis, uti hoc nefas esset, effecerat: sed sibi semper mentiens imprudentia rerum, merita non potest immutare. Nec mihi Socratico decreto fas esse arbitror, uel occuluisse ueritatem, uel concessisse mendacium. Verum id quomodo sit, tuo, sapientumq; iudicio aestimandum relinquo. Cuius rei seriem atque ueritatem, ne latere posteros queat, stilo etiam memoriaeq; commendaui. Nam de compositis falso literis, quibus libertatem arguor sperasse Romanā, quid attinet dicere? Quarum fraus aperta patuisset, si nobis ipsorum confessione delatorum, quod in omnibus negotijs maximas habet uires, uti licuisset. Nā quae sperari reliqua libertas potest? Atque utinam posset ulla. Respondissem Canij uerbo, qui cum a C. Caesare Germanici filio conscius contra se factae coniurationis fuisse diceretur, si ego inquit scissem, tu nescisses. Qua in re non ita sensus nostros moeror hebetauit, ut impios scelerata contra uirtutem querar esse molitos, sed ea quae sperauerint effecisse uehementer admiror. Nam deteriora uelle nostri fuerit fortasse defectus, posse aūt cōtra innocentiā, quae sceleratus quisq; conceperit, inspectante deo, mōstro simile est. Vnde haud iniuria tuorum quidam familiarium quaesiuit, Si quidē deus, inqt, est, unde mala? Bona uero unde, si non

qui detulere uiderunt. Quam uti alicuius sceleris admixtione fuscarent, ob ambitum dignitatis sacrilegio me conscientiam meam polluisse mentiti sunt. Atqui & tu insita nobis, omnem rerū mortalium cupiditatem de nostri animi sede pellebas, & sub tuis oculis sacrilegio locum esse fas non erat. Instillabas enim auribus, cogitationibúsque quotidie meis Pythagoricum illud ἑνὶ θεῷ, οὐ θεοῖς. *i. deo, & nō dijs seruiendum. Nec conueniebat uilissimorum me præsidia spirituum captare, quem tu in hanc excellentiam componebas, ut consimilem deo faceres. Prætrea penetral innocens domus, Honestissimorum cœtus amicorum, Socer Symachus etiam sanctus, & æque ac tu ipsa reuerendus, ab omni nos criminis huius suspitione defendunt. Sed ó nefas. Illi uero de te tanti criminis capiunt fidem, atque hoc ipso uidemur affines fuisse maleficio, quia tuis instituti moribus, imbutique disciplinis sumus. Itaque non est satis nihil mihi profuisse tuam reuerentiam, nisi ultro tu potius mea offensione lacereris. At uero hic etiam nostris malis cumulus accedit, quod æstimatio plurimorum non rerum merita, sed fortunæ spectat euentū, eáque tantum iudicat esse prouisa, quæ felicitas cōmendauerit. Quo fit, ut æstimatio bona prima omniū deserat infelices. Qui nūc populi rumores, quā dissonæ, multiplicesq́; sententiæ, piget reminisci. Hoc tantum dixerim, ultimam esse aduersæ fortunæ sarcinā, ꝗ dū miseris aliquod*

quod crimen affigitur, quæ perferunt, meruisse credantur. Et ego quidem bonis omnibus pulsus, dignitatibus exutus, æstimatiõe fœdatus, ob beneficiũ pertuli supplicium. Videre autem uideor nefarias sceleratorum officinas, gaudio, lætitiaq; fluitantes, perditissimum quenq; nouis delationum fraudibus innitentem, iacere bonos nostri discriminis terrore prostratos, flagitiosum quẽq; ad audendum quidem facinus impunitate, ad efficiendum uero præmijs incitari, insontes autem non modo securitate, uerum ipsa etiã defensione priuatos. Itaq; libet exclamare.

LYBRA PRIMA Metrum quintum.

Monocolon. Versus est Anapesticus, Pindaricus, dimeter, Acatalecticus, Cõstans Anapesto, recipiens tamen frequenter etiam Spondeũ, raro Proceleumaticum. Apud comicos dactylum quoq; frequenter capit. Et sæpenumero ultima cum superest syllaba, in duas breues diuiditur. Immiscuit autem Boetius in hoc carminis genere pedes admodum diuersos, ut nullam legẽ seruatam uoluisse uideatur. Scanditur hoc modo. O stel -- liferi ∪ ∪ - conditor - ∪ ∪ orbis -

O Stelliferi conditor orbis,
Qui perpetuo nixus solio
Rapido cœlum turbine uersas,

Legem

Miratur improbos in hac uita ... ut ... probos aduersis premi.

Legemq; pati sydera cogis,
Vt nunc pleno lucida cornu
Totis fratris obuia flammis — et obuia
Condat stellas luna minores,
Nunc obscuro pallida cornu
Phœbo propior lumina perdat.
Et qui primæ tempore noctis
Agit algentes hesperus ortus,
Solitas iterum mutet habenas — mutat
Phœbi pallens lucifer ortu.
Tu frondifluæ frigore brumæ
Stringis lucem breuiore mora.
Tu cum feruida uenerit æstas,
Agiles noctis diuidis horas.
Tua uis uarium temperat annum,
Vt quas Boreæ spiritus aufert,
Reuehat mitis zephirus frondes;
Quæq; Arcturus semina uidit,
Sirius altas urat segetes.
Nihil antiqua lege solutum
Linquit propriæ stationis opus.
Omnia certo fine gubernas, — gubernans,
Hominum solos respuis actus.
Merito rector cohibere modo.
Nam cur tantas lubrica uersat
Fortuna uices? premit insontes

Debita sceleri noxia poena.
At peruersi resident celso
Mores solio, sanctaq; calcant
Iniusta uice colla nocentes.
Latet obscuris condita uirtus
Clara tenebris, iustusq; tulit
Crimen iniqui.
Nil periuria, nil nocet ipsis
mendacij Fraus, mendaci compta colore.
Sed cum libuit uiribus uti,
Quos innumeri metuunt populi
Summos gaudent subdere reges.
O iam miseras respice terras
Quisquis rerum foedera nectis.
Operis tanti pars non uilis
Homines, quatimur fortunae salo.
Rapidos rector comprime fluctus,
Et quo coelum regis immensum
Firma stabiles foedere terras.

LIBRI PRIMI Prosa quinta.

HAec ubi continuato dolore delatraui, illa uultu placido, nihilq; meis questibus mota, Cum te, inquit, moestum, lachrymantemq; uidissem, ilico miserum, exulemq; cognoui. Sed quam id longinquũ esset exilium, nisi tua prodidisset oratio, nesciebam. Sed tu quã

tu quã procul à patria non quidẽ pulsus es, sed aberrasti. At si te pulsum existimari mauis, te potius ipse pepulisti. Nã id quidẽ de te nunquã cuiquã fas fuisset. Si enim cuius oriundus sis patriæ reminiscaris, nõ, uti Atheniẽsiũ quõdã, multitudinis impio regitur, sed εἷς ὁ κύριος ἐστιν, εἷς ὁ βάσιλευς, εἷς καὶ ὁ ἀρχὸς, qui frequentia ciuiũ, nõ depulsione lætatur. Cuius agi frenis, atq; obtẽperare iustitiæ, summa libertas est. An ignoras illam tuæ ciuitatis antiquissimã legẽ, qua sanctũ est, ei ius exulare nõ esse, quisquis in ea sedẽ fundare maluerit? Nã qui uallo eius ac munimine cõtinetur, nullus metus est, ne exul esse mereatur. At quisquis inhabitare eã uelle desierit, pariter desinit etiam mereri. Itaq; nõ tam me loci huius, q̃ tua facies mouet: nec Bibliothecæ potius comptos ebore ac uitro parietes, q̃ tuæ mentis sedẽ requiro. In qua non libros, sed quod libris pretiũ facit, librorum quondam meorum sententias collocaui. Et tu quidem de tuis in commune bonum meritis uera quidem, sed pro multitudine gestorum tibi, pauca dixisti. De obiectorum tibi, uel honestate, uel falsitate, cunctis nota memorasti. De sceleribus, fraudibúsque delatorum, recte tu quidem strictim attingendum putasti: quod ea melius, uberiúsque recognoscẽtis omnia uulgi ore celebrẽtur. Increpuisti etiam uehemẽter iniusti factum senatus. De nostrá etiam criminatione doluisti, Læsæque

Vnus dominus, unus rex, unus et princeps.

 opinionis

opinionis damna fleuisti. Postremo aduersus fortunam dolor incanduit, conquestúsque non æqua meritis præmia compensari, In extremo musæ sæuientis, ut quæ cœlū, terras quoq; pax regeret, uota posuisti. Sed quoniā plurimus tibi affectuum tumultus incubuit, diuersūq; te dolor, ira, mœrorq; distrahunt, uti nūc mentis es, nondum te ualidiora remedia contingunt. Itaq; leuioribus paulisper utemur, ut quæ in tumorem perturbationibus influentibus indurruerunt, ad acrioris uim medicaminis recipiendam, tactu blandiore mollescant.

LIBRI PRIMI Metrum sextum.

Loci temporisq rationem in rebus omnibus habendam esse.

Monocolon. *Versus est Gliconius, Choriambicus, trimeter, Acatalecticus, Constans Spondeo, Choriambo, & Pyrrichio hoc modo. Cum phœ- - bi radijs - u u - graue u u*

- - - u u - u u

CVm phœbi radijs graue
Cancri sydus inæstuat,
Tum qui larga negantibus
Sulcis semina credidit,
Elusus Cereris fide,
Quernas pergat ad arbores.

Nunquam purpureum nemus
Lecturus uiolas petas,
Cum sæuis Aquilonibus
Stridens campus inhorruit.
Nec quæras auida manu
Vernos stringere palmites,
Vuis si libeat frui;
Autumno potius sua
Bacchus munera contulit.
Signat tempora proprijs
Aptans officijs deus.
Nec quas ipse coercuit,
Misceri patitur uices.
Sic quod præcipiti uia
Certum deserit ordinem,
Lætos non habet exitus.

PRIMI LIBRI *Prosa sexta.*

PRimum igitur, pateris ne me pauculis rogationibus statum tuæ mentis attingere, atq; tentare? ut quis modus sit tuæ curationis intelligã. Tu uero arbitratu, inquam, tuo quæ uoles ut respõsurum rogato. Tum illa. Huncine, inquit, mundum temerarijs agi, fortuitisq; casibus putas? An nullũ credis ei inesse regimen rationis? Atqui, inquam, nullo existimauerim modo, ut fortuita temeritate tam certa moueãtur. Verũ

operi suo conditorem præsidere deū scio, nec unquā fuerit dies, qui me ab hac sententiæ ueritate depellat. Ita est, inquit. Nam id etiam pauloante cecinisti, homines q; tantum diuinæ exortes curæ esse deplorasti. Nam de cæteris quin ratione regerētur, nihil mouebare. Papæ aūt uehementer admiror, cur in tam salubri sententia locatus, ægrotes. Verū altius perscrutemur. Nescio quid abesse coniecto. Sed dic mihi, quoniam à deo mundū regi nō ambigis, quibus etiā gubernaculis regatur aduertis? Vix, inquam, rogationis tuæ sententiam nosco, nedum ad inquisita respondere queam. Non me, inquit, fefellit abesse aliquid, per quod uelut hiante ualli robore, in animum tuum perturbationum morbus irrepserit. Sed dic mihi, meministine quis sit rerum finis? quó ue totius naturæ tendat intentio? Audieram, inquam, sed memoriam mœror hebetauit. Atqui scis unde cuncta processerint? Noui, inquam, Deúmque esse respondi. P. Et qui fieri potest, ut principio cognito, quis sit rerum finis, ignores? Verum hi perturbationum mores, & ea ualentia est, ut mouere quidem loco hominem possint, euellere autem, sibique totum extirpare non possint. Sed hoc quoque respondeas uelim, hominem ne te esse meministi? Quid ni, inquam, meminerim? P. Quid igitur homo sit, poterisne proferre? B. Hoccine interrogas, an esse me sciam

rationale

rationale animal, atque mortale? Scio, & id me esse confiteor. Et illa. Nihil te aliud esse nouisti? B. Nihil. Iam scio, inquit, morbi tui aliam uel maximã causam; quid ipse sis nosse desijsti. Quare plenissime uel ægritudinis tuæ rationem, uel aditum reconciliandæ sospitatis inueni. Nam quoniam tui obliuione confunderis; & exulem te, expoliatumq; proprijs bonis esse doluisti. Quoniam uero quis sit rerum finis ignoras, nequam homines, atque nefarios, potentes, felicesq; arbitraris. Quoniam uero quibus gubernaculis mundus regatur oblitus es, hos fortunarum uices æstimas sine rectore fluitare. Magnæ non ad morbum modo, uerum ad interitum quoque causæ. Sed sospitatis auctori grates, quod te nondũ totum natura destituit. Habemus maximum tuæ fomitem salutis, ueram de mundi gubernatione sententiam, quod ea non casuum temeritati, sed diuinæ rationi subditam credis. Nihil igitur pertimescas. Iam tibi ex hac minima scintillula uitalis calor illuxerit. Sed quoniam firmioribus remedijs nondum tempus est uti, & eam mentium constat esse naturam, ut quoties abiecerint ueras, falsis opinionibus induantur, ex quibus orta perturbationum caligo, uerũ illum confundit intuitum, hanc paulisper lenibus, mediocribusq; fomentis attenuare tentabo, ut dimotis fallacium affectionũ tenebris, splendorem ueræ lucis possis agnoscere.

LIBRI PRIMI *Metrum septimum.*

Monocolon. *Versus est dactylicus, Adonius, Dimeter, Catalecticus, Constans Dactylo & Trocheo, id est, duobus dactylis, deficiente una syllaba, hoc modo, Nubibus* - u u *atris* - -

*N*VBIBUS atris
Condita nullum
Fundere possunt
Sidera lumen.
Si mare uoluens
Turbidus auster
Misceat æstum,
Vitrea dudum,
Parq; serenis
Vnda diebus,
Mox resoluto
Sordida cœno
Visibus obstat.
Quiq; uagatur
Montibus altis
Defluus amnis,
Sæpe resistit
Rupe soluti

Obice

Obiec saxi.
Tu quoque si uis
Lumine claro
Cernere uerum,
Tramite recto
Carpere callem,
Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemq; fugato,
Nec dolor assit:
Nubila mens est,
Vinctaq; frenis;
Hæc ubi regnant.

Primi libri finis.

SEVERI BOETII DE CONSOLATV Philosophico, Liber Secundus.

Reprehendit in hoc libro Boetius errorem eorũ, qui de fortuna, tanquam iniusta rerum administratrice conqueruntur: ostendens neque fortunæ arbitrio res geri, neq; de eius mutabilitate iustam esse miseris querelã.

SECVNDI LIBRI Prosa prima.

Post hæc

POST HAEC paulisper obticuit: atq; ubi attentionē meā modesta taciturnitate collegit, sic exorsa est. Si penitus ægritudinis tuæ causas, habitumq; cognoui, fortunæ prioris affectu, desyderioq; tabescis. Ea tantum animi tui statum, sicuti tibi fingis, mutata, peruertit. Intelligo multiformes illius prodigij fucos, & eousq; cum his, quos eludere nititur, blandissimā familiaritatē exercet, dum intolerabili dolore confundat eos, quos insperata reliquerit. Cuius si naturam, mores, ac meritū reminiscare, nec habuisse te in ea pulchrum aliqđ, nec amisisse cognosces. Sed ut arbitror, haud multum tibi hæc in memoriā reuocare laborauerim. Solebas enim præsentem quoque, et blandientem uirilibus incessere uerbis: eamq; de nostro aditu prolatis insectabare sententijs. Verum omnis subita mutatio rerum, non sine quodam quasi conflictu contingit animorū. Sic factum est, ut tu quoq; paulisper à tua tranquillitate discesseris. Sed tempus est nunc haurire te aliquid, ac degustare molle, atq; iucundum, quod ad interiora transmissum, ualidioribus haustibus uiā fecerit. Assit igitur Rhetoricæ suadela dulcedinis, que tunc tantum recto calle procedit, cum nostra instituta non deserit; cumq; hac musica laris nostri uernula, nūc leuiores, nūc grauiores modos

res modos

res modos succinat. Quid est igitur ó homo quod te in mœstitiam, luctumq́; deiecit? Nouum credo aliquid, inusitatumq́; uidisti. Tu si fortunã putas erga te esse mutatam, erras. Hi semper eius mores sunt, ista natura. Seruauit circa te propriam potius in ipsa sui mutabilitate constantiam. Talis erat, cum tibi blandiebatur, cũ tibi falsæ illecebris felicitatis alluderet. Deprehendisti cæci numinis ambiguos uultus. Quæ sese adhuc uelat alijs, tota tibi prorsus innotuit. Si probas, utere moribus, ne queraris. Si perfidiam perhorrescis; sperne, atq; abijce ~~perniciosa ludentem~~. Nam quæ nũc mœroris tibi causa tanti est, hæc eadem tranquillitatis esse debuisset. Reliquit enim te, quam non relicturam nemo unquã poterit esse securus. An uero tu pretiosam æstimas abituram felicitatem? Chara tibi est fortuna præsens, nec manendi fida, et cũ discesserit allatura mœrorem? Quod si nec arbitrio retineri potest, et calamitosos fugiens facit, qđ est aliud fortuna fugax, quàm futuræ quoddã calamitatis indiciũ? Neq; enim quod ante oculos situm est, sufficit intueri. Rerum exitus prudentia metitur. Eademq́; in alterutro mutabilitas, nec formidandas fortunæ minas, nec exoptandas facit esse blanditias. Postremo, æquo animo toleres oportet, quicquid intra fortunæ aream geritur, cũ semel iugo eius colla submiseris. Quod si manendi, abeundiq́; scribere legem uelis ei, quam tibi dominam sponte elegisti,

nonne

nonne tu iniuriosus fueris? et impatientia sortem exacerbabis, quam permutare non possis. Si uentis uela committeres, non quo uoluntas peteret, sed quo flatus impelleret, promoueres. Si aruis semina crederes, feraces inter se annos, sterilesq; pensares. Fortunæ te regendũ dedisti, dominæ moribus oportet obtemperes. Tu uero uoluentis rotæ impetum retinere conaris. At oĩm mortaliũ stolidissime, si manere ĩcipit, sors esse desistit.

LIBRI SECVNDI Metrum primum.

Monocolon. Versus est Iambicus, hipponactius, trimeter, acatalecticus, cõstans ex sex Iambis, recipiensq; spondeũ imparibus sedibus. Hoc modo.

Hæc cum – – super ∪ – ba uer – – terit ∪ – uias ∪ – dextra – –

– – ∪ – – – ∪ – ∪ – – –

HAec cum superba uerterit uices dextra,
Exæstuantis more fertur Euripi.
Dudum tremendos sæua proterit reges,
Humilemq; uicti subleuat fallax uultum.
Non illa miseros audit, haud curat fletus,
Vltroq; gemitus dura quos fecit ridet.
Sic illa ludit, sic suas probat uires,

Magnumq;

Magnumq; suis monstrat ostentum,
Si quis Visatur una stratus, ac felix hora.

SECVNDI LIBRI *Prosa secunda.*

Vellem autem pauca tecum fortunæ ipsius uerbis agitare. Tu igitur an ius postulet animaduerte. Quid tu ó homo ream me quotidianis agis querelis? Quam tibi fecimus iniuriam? Quæ tibi tua detraximus bona? Quouis iudice de opum, dignitatúmque meam possessione contende. Et si cuiusquã mortaliũ proprium quid horum esse monstraueris, ego ea tua fuisse, quæ repetis, sponte concedam. Cum te matris utero natura produxit, nudum rebus omnibus, inopem q; suscepi, & meis opibus foui, & quod te nunc impatientem nostri facit, fauore prona indulgentius educaui: omniumq;, quæ mei sunt iuris, affluentia, & splendore circundedi. Nunc mihi retrahere manum libet: habe gratias, uelut usus alienis. Non habes ius querelæ, tanquam tua prorsus perdideris. Quid ergo ingemiscis? Nulla tibi à nobis illata est uiolentia. Opes, honores, cæteráq; talium mei sunt iuris: dominam famulæ cognoscunt, mecum ueniunt, mecum discedunt. Audacter affirmem, si tua forent, quæ amissa conquereris, nullo modo perdidisses. An ego sola meũ ius exercere prohibeor? Licet cœlo proferre lucidos dies, eosdemq;

demq; tenebrosis noctibus condere. Licet anno terræ uultum nunc floribus, frugibusq; redimire, nunc nimbis, frigoribusq; confundere. Ius est mari nunc strato æquore blandiri, nunc procellis ac fluctibus inhorrescere. Nos ad cōstantiam, nostris moribus alienam, inexpleta hominū cupiditas alligabit? Hæc nostra uis est, hunc continuum ludum ludimus. Rotam uolubili orbe uersamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus. Ascende si placet, sed ea lege, ne uti, cū ludicri mei ratio poscet, descendere iniuriam putes. An tu mores ignorabas meos? Nesciebas Crœsum regem Lydorum Cyro pauloante formidabilem, mox deinde miserandum rogi flammis traditum, misso cœlitus imbre, defensum? Num te præterit Paulum Persæ regis à se capti calamitatibus pias impendisse lachrymas? Quid tragœdiarum clamor aliud deflet, nisi indiscreto ictu fortunam felicia regna uertentem? Nonne adolescentulus δύο πιθοὶ δὲ, τὸ μὲν κακός, ἄλλος δὲ καλός, in Iouis limīe iacere didiçisti? Quid si uberius de bonorū parte sumpsisti? Quid si à te nō tota discessi? Quid si hæc ipsa mei mutabilitas iusta tibi causa est sperandi meliora? Tamen ne animo contabescas, et intra cōmune omnibus regnum locatus proprio iure uiuere desyderes.

Duo dolia, unū quidē malū, aliud autē bonū.

δύο τοὺς πίθους, τὸν μὲν ἕνα κακὸν, τὸν δὲ ἕτερον καλόν

[LIBRI SECVNDI] Metrum secundum.

Animum fortunae bonis expleri non posse

Dicolon

Dicolon distrophon. Primus uersus est Asclepiadeus, Choriambicus, tetrameter, catalecticus, constans spondeo, duobus choriãbis, et pyrrichio. Hoc mõ. Siquan -- tas rapidis -uu- flatibus in -uu- atus uu Sequens est dactylicus, pherecratius, trimeter, acatalecticus, constans spondeo, dactylo, & spondeo. Hoc modo. Pontus -- uersat a -uu renas --

-- -uu- -uu- uu
-- -uu --

SI *quantas rapidis flatibus incitus*
Pontus uersat arenas,
Aut quot stelliferis edita noctibus
Cœlo sydera fulgent,
Tantas fundat opes, nec retrahat manum
Pleno copia cornu,
Humanum miseras haud ideo genus
**Cesset flere querelas.*
Quamuis uota libens excipiat deus
Multi prodigus auri,
Et claris auidos ornet honoribus,
Nil iam parta uidentur.
Sed quæsita uorans sæua rapacitas,
Altos pandit hiatus.
Quæ iam præcipitem frena cupidinem

Certo

Certo fine retentent,
Largis cum potius muneribus fluens
Sitis ardescat habendi?
Nunquam diues agit, qui trepidus gemens
Sese credit egentem.

SECVNDI LIBRI Prosa tertia.

His igitur, si pro se tecum, uerbis fortuna loqueretur, quid profecto contra hiscæres non haberes. At si quid est, quo querelā tuam iure tuearis, proferas oportet, dabimus tibi dicendi locum. Tum ego, speciosa quidem ista sunt, inquam, Oblitaq; Rhetoricæ ac Musicæ melle dulcedinis, tum tantum cum audiuntur oblectant. Sed miseris malorum altior est sensus. Itaque cum hæc auribus insonare desierint, insitus animum mœror prægrauat. Et illa; ita est, inquit. Hæc enim nondū morbi tui remedia, sed adhuc contumacis aduersus curationem doloris fomenta quædam sunt. Nam quæ in profundum sese penetrent, cū tempestiuum fuerit, admouebo. Veruntamen ne te miserum existimare uelis; an numerum, modumq; tuæ felicitatis oblitus es? Taceo quod desolatum parente, summorum te uirorū cura suscepit: Delectusq; in affinitatem principum ciuitatis, quod pretiosissimum propinquitatis genus est, prius charus, quàm proximus esse cepisti.

cepisti. Quis te non felicissimum cum tanto splendore socerorum, cum coniugis pudore, cum masculinæ quoque prolis opportunitate prædicabit? Prætereo (libet enim præterire communia) assumptas in adolescentia negatas senibus dignitates; ad singularem felicitatis tuæ cumulum uenire delectat. Si quis rerum mortaliũ fructus, ullum beatitudinis pondus habet, poterit ne illius memoria lucis quantalibet ingruentium malorũ mole deleri, cum duos pariter consules liberos tuos domo prouehi sub frequentia patrum, sub plebis alacritate uidisti? cum eisdem in curia curules insidentibus, tu regiæ laudis orator, ingenij gloriam, facundiæq; meruisti? cum in circo duorum medius consulum, circunfusæ multitudinis expectationem, triumphali largitione satiasti? Dedisti, ut opinor, uerba fortunæ, dum te illa demulcet, dum te, ut suas delitias fouet. Munus, quod nulli unquam priuato commendauerat, abstulisti. Vis ne ergo cum fortuna calculum ponere? Nunc te primũ liuenti oculo perstrinxit. Si numerum, modumq; lætorum, tristiúmue consyderes, adhuc te felicem negare nõ possis. Quod si idcirco te fortunatum esse non æstimas, quoniam quæ tunc læta uidebantur, abierunt, non est quod te miserum putes, quoniam quæ nunc mœsta creduntur, prætereunt. An tu in hanc uitæ scenam nunc primum subitus, hospesq; uenisti? ullam ne humanis rebus inesse constantiam reris, cum sæpe ipsum homi-

nem uelox hora dissoluat? Nam & si rata est fortuitis manendi fides, ultimus tamen uitæ dies mors quædam fortunæ est, etiã manẽtis. Quid ergo referre putas, Tũ ne illã moriendo deseras, An te illa deserat fugiẽdo?

LIBRI SECVNDI Metrum tertium.

Dicolon distrophõ. Primus uersus est dactylicus, sapphicus, pentameter, acatalecticus, constans Trochæo, spondeo, dactylo, et duobus trochæis, uel ultimo spondeo. Hoc modo. Cum po -u lo phœ -- bus rose -uu is qua -u drigis -- Sequens est Glyconium, ut Cum Phœbi radijs, Folio xx

-u -- -uu -u --

-- -uu uu

Cum polo phœbus roseis quadrigis
Lucem spargere cœperit,
Pallet albentes hebetata uultus
Flammis stella prementibus.
Cum nemus flatu zephyri tepentis
Vernis irrubuit rosis,
Spirat insanum nebulosus auster,
Iam spinis abeat decus.

Sæpe

Sæpe tranquillo radiat sereno
Immotis mare fluctibus:
Sæpe feruentes aquilo procellas
Verso concitat æquore.
Rara si constat sua forma mundo,
Si tantas uariat uices,
Crede fortunis hominum caducis,
Bonis crede fugacibus.
Constat, æterna positumq; lege est,
Vt constet genitum nihil.

LIBRI SECVNDI Prosa quarta.

TVm ego, uera, inquam, commemoras ó uirtutũ omnium nutrix, nec infidari possum prosperitatis meæ uelocissimum cursum. Sed hoc est, quod recolentem uehementius coquit. Nam in omni aduersitate fortunæ, infelicissimum genus infortunij est, fuisse felicem. Sed quod tu, inquit, falsæ opinionis supplicium luis, id rebus iure imputare non possis. Nam si te hoc inane nomen fortuitæ felicitatis mouet, quàm pluri mis, maximisque abundes, mecum reputes licet. Igitur si, quod in omni fortunæ tuæ censu pretiosissimum possidebas, id tibi diuinitus illæsum adhuc, inuiolatúmque seruatur; poteris ne, meliora quæque retinens, de infortunio iure causari. Atqui uiget

incolumis illud pretiosissimum humani generis decus Symachus socer: & quod uitæ pretio non segnis emeres, uir totus è sapientia & uirtutibus factus, suarum securus, de tuis ingemiscit iniurijs. Viuit uxor ingenio modesta, pudicitiæ pudore præcellens: et, ut omnes dotes eius breuiter includam, patri similis. Viuit, inquã, tibiq; tantũ uitæ huius exosa, spiritum seruat: Quoq; uno felicitatem minui tuam uel ipsa concesserim, tui desyderio lachrymis, ac dolore tabescit. Quid dicam liberos consulares, quorum iam, ut in id ætatis pueris, uel paterni, uel auiti specimen elucet ingenij? Cum sit igitur præcipua in mortalibus uitæ cura retinendæ, ó te, si tua bona cognoscas, felicem, cui suppetunt etiã nũc quæ uita nemo dubitat esse chariora. Quare sicca iam lachrymas, nondum est ad unum omnes exosa fortuna. Nec tibi nimium ualida tempestas incubuit: quoniam tenaces hærent anchoræ, quæ nec præsentis solamen, nec futuri spem temporis abesse patiantur. Et hæreant, inquam, precor: illis nanq; manentibus, utcunq; se res habeant, enatabimus. Sed quantum decus ornamentis nostris decesserit, uides. Et illa; promouimus, inquit, aliquantulum, si te nondum totius tuæ sortis piget. Sed delitias tuas ferre non possum, qui abesse aliquid tuæ beatitudini tam luctuosus, atque anxius conqueraris. Quis est enim tam compositæ felicitatis, ut non aliqua ex parte cum status sui qualitate rixetur?

rixetur? Anxia enim res est humanorum conditio bonorum, et quæ uel nunquam tota proueniat, uel nunquam perpetua subsistat. Huic census exuberat, sed est pudori degener sanguis. Hunc nobilitas notum facit, sed angustia rei familiaris inclusus esse mallet ignotus. Ille utroq; circunfluus, uitam cælibem deflet. Ille nuptijs felix, orbus liberis, alieno censum nutrit hæredi. Alius prole lætatus, filij, filiæ ue delictis mœstus illachrymat. Idcirco nemo facile cum fortunæ suæ conditione concordat. Inest enim singulis, qd' inexpertus ignoret, expertus exhorreat. Adde quod felicissimi cuiusq; delicatissimus sensus est, et nisi ad nutum cuncta suppetant, omnis aduersitatis insolens, minimis quibusque prosternitur, adeo perexigua sunt quæ fortunatissimis summam beatitudinis detrahunt. Quàm multos esse coniectas, qui sese cœlo proximos arbitrentur, si de fortunæ tuæ reliquijs pars eis minima contingat? Hic ipse locus, quem tu exilium uocas, incolentibus patria est. Adeo nihil est miserum, nisi cum putes. Contraq;, beata sors est omnis æquanimitate tolerantis. Quis est ille tam felix, qui cum dederit impatientiæ manus, statum suum mutare non optet? Quàm multis amaritudinibus humanæ felicitatis dulcedo respersa est? quæ si etiam fruenti esse iucunda uideatur; tamen quominus, cum uelit, abeat, retineri non possit. Liquet igitur quàm sit mortalium rerum misera bea

 titudo,

titudo, quæ nec apud æquanimos perpetua perdurat, nec anxios tota delectat. Quid igitur ô mortales extra petitis intra uos positam felicitatem? Error uos, inscitiaq; confundit. Ostendam tibi breuiter summæ cardinem felicitatis. Est ne aliquid tibi teipso pretiosius? Nihil inquies. Igitur si tui compos fueris, possidebis qđ nec tu amittere unquam uelis, nec fortuna possit auferre. Atque ut agnoscas in his fortuitis rebus beatitudinem constare non posse, sic collige. Si beatitudo est summum naturæ bonum ratione degentis, nec illud est summũ bonum quod eripi ullo modo potest (quoniam præcellit id, quod nequeat auferri) manifestum est, quod ad beatitudinem percipiendam fortunæ instabilitas aspirare non possit. Ad hæc. quem caduca ista felicitas uehit, uel scit eam, uel nescit esse mutabilem. Si nescit, quænam beata sors esse potest ignorantiæ cæcitati? Si scit, metuat necesse est ne amittat, quod amitti posse nõ dubitat. quare cõtinuus timor non sinit esse felicem. An uel si amiserit negligendũ putat? Sic quoq; perexile bonum est, quod æquo animo feratur amissum. Et quoniam tu idem es cui persuasum, atque insitum permultis demonstrationibus scio, mentes hominum nullo modo esse mortales: cumq; clarũ sit fortuitam felicitatem corporis morte finiri, dubitari nequit, si hæc auferre beatitudinem potest, quin omne mortalium genus in miseriam mortis fine labatur. Quod si

multos

multos scimus non morte solum, uerumetiam doloribus, suppliciisq; beatitudinis fructum quæsisse, quo nam modo præsens uita facere beatos potest, quæ miseros transacta non efficiat?

LIBRI SECVNDI *Metrum quartum.*

Dicolon distrophon. Primus uersus est Iambicus, Anacreunticus, dimeter, catalecticus, cõstans tribus pedibus et syllaba. hoc mo. Quisquis *uolet perennem* *Sequens est Pherecratius, ut, Pontus uersat arenas. Eolio, xiij.*

Quisquis uolet perennem
Cautus ponere sedem,
Stabilisq; nec sonori
Sterni flatibus Euri,
Et fluctibus minantem
Curat spernere pontum;
Montis cacumen alti,
Bibulas uitet arenas.
Illud proteruus auster
Totis uiribus urget:

Hæ pendulum solutæ
Pondus ferre recusant.
Fugiens periculosam
Sortem sedis amœnæ,
Humili domum memento
Certus figere saxo.
Quamuis tonet ruinis
Miscens æquora uentus,
Tu conditus quieti
Felix robore ualli
Duces serenus æuum,
Ridens ætheris iras.

LIBRI SECVNDI *Prosa quinta.*

SEd quoniam rationum iam in te mearum fomenta descendunt, paulo ualidioribus utendum puto. Age enim. si iam caduca & momentanea fortunæ dona non essent, quid in eis est, quod aut uestrum unquam fieri queat, aut non, perspectum, consyderatumq; uilescat? Diuitiæ ne uel uestri, uel sui natura pretiosæ sunt? Quid earum potius? aurum ne, an uis congestæ pecuniæ? Atqui hæ effundendo magis, quàm coaceruando melius nitent. Siquidem auaritia semper odiosos, claros largitas facit. Quod si manere apud quenquã nõ potest, necesse est trãsferatur in alterũ, tũc est pre-

effecit
quod transfe-

est pretiosa pecunia, cũ translata in alios usu largien di desinit possideri. At eadem, si apud unum quanta ubiq; gentium est, congeratur, cæteros sui inopes fece rit. Et uox quidem tota pariter multorum replet audi tum, uestræ uero diuitiæ, nisi cõminutæ, in plures tran sire non possunt. Quod cum factum est, pauperes ne cesse est ut faciant, quos relinquunt. O igitur angu= stas, inopesq; diuitias, quas nec habere totas pluribus licet, & ad quemlibet sine cæterorum paupertate non ueniunt. An gemmarũ fulgor oculos trahit? Sed si qd est in hoc splendore præcipui, gemmarum est lux illa, non hominum. Quas quidem mirari homines, uehe= menter admiror. Quid est enim carens animæ motu, atque membrorum compage, quod animatæ, rationa/ biliq; naturæ pulchrum esse iure uideatur? Quæ tam/ etsi conditoris opera, suiq; distinctione, postremæ ali/ quid pulchritudinis trahunt, infra uestram tamen ex/ cellentiam collocatæ, admirationem uestram nullo mo do merebantur. An uos agrorũ pulchritudo delectat? B. Quid ni? Est enim pulcherrimi opis pulchra por/ tio. Sic quondam sereni maris facie gaudemus, sic cœ lum, sydera, solẽ, lunamq; miramur. P. Num te ho rum aliquid attingit? Num audes alicuius taliũ splen dore gloriari? An uernis floribus ipse distingueris, aut tua in æstiuos fructus intumescit ubertas? Quid ina= nibus gaudijs raperis? Quid externa bona pro tuis amplexaris?

amplexaris? Nunquam tua faciet esse fortuna, quæ à te natura rerum fecit aliena. Terrarum quidē fructus animantium procul dubio debentur alimentis. Sed si quod naturæ satis est, replere indigentiam uelis, nihil est quod fortunæ affluentiam petas. Paucis enim, minimisque natura contenta est. Cuius satietatem si superfluis urgere uelis, aut iniucundum quod infuderis fiet, aut noxium. Iam uero pulchrum uarijs fulgere uestibus putas? Quarum si grata intuitu species est, aut materiæ naturam, aut ingenium mirabor artificis. An uero te longus ordo famulorum facit esse felicem? Qui si uitiosi moribus sint, perniciosa domus sarcina, & ipsi domino uehementer inimica. Si uero probi sint, quonam modo in tuis opibus aliena probitas numerabitur? Ex quibus omnibus nihil horum, quæ tu in tuis computas bonis, tuum esse bonum liquido monstratur. Quibus si nihil inest appetendæ pulchritudinis, quid est quod amissis doleas, uel læteris retentis? Quod si natura pulchra sunt, quid id tua refert? Nam hæc per se, à tuis quoque opibus sequestrata, placuissent. Neque enim idcirco sunt pretiosa, quod in tuas uenere diuitias, sed quoniam pretiosa uidebantur, tuis ea diuitijs annumerare maluisti. Quid autem tanto fortunæ strepitu desyderatis? Fugare credo indigentiā quæritis copia. Atqui hoc uobis in contrarium cedit. Pluribus quippe adminiculis opus est

ad tuendam

ad tuendam pretiosæ supellectilis varietatem. Verũ q; est illud, permultis indigere eos, qui multa possi= dent. Contra q; minimo indigere, qui abundantiam su am naturæ necessitate, non ambitus superfluitate meti antur. Itá ne autem nullum est propriũ vobis atq; insi tum bonum, ut in externis, ac sepositis rebus bona uestra quæratis? Sic rerum uersa conditio est, ut diui num merito rationis animal, non aliter sibi splendere, nisi inanimatæ supellectilis possessione, uideatur? Et alia quidem suis rebus contenta sunt; uos autẽ deo mente consimiles, ab rebus infimis excellentis natu= ræ ornamenta captatis. Nec intelligitis quantam con ditori uestro fadatis iniuriam. Ille genus humanum terrenis omnibus præstare uoluit: uos dignitatem ue stram infra quæque infima detruditis. Nam si omne cuiusque bonum, eo cuius est, constat esse pretiosius: cum uilissima rerum uestra bona esse iudicatis, eisdem uosmetipsos uestra existimatione summittitis. Quod quidem haud immerito cadit. Humanæ quippe naturæ ista conditio est, ut tum tantũ cæteris rebus, cum se co= gnoscit, excellat. Eadẽ tamen infra bestias redigatur, si se nosse desierit. Nam cæteris animantibus sese igno= rare natura est, hominibus uitio uenit. Quàm uero la te patet uester hic error, qui ornari posse aliquid or= namentis existimatis alienis. At id fieri nequit. Nã si q̃d ex appositis luceat, ipsa quidẽ, quæ sunt apposita, laudantur:

laudantur: illud uero his tectum atq; uelatum, in sua nihilominus fœditate perdurat. Ego uero nego illud esse bonum, quod nocæat habenti. Num id mentior? Minime inquis. Atqui diuitiæ possidentibus persæpe nocuerunt. Cum pessimus quisque, eo quod æris alieni magis est auidus, quicquid usquam auri, gemmarumq; est, solum qui habeat, dignissimũ putat. Tu igitur, qui nunc contum, gladiúmque solicitus pertimescás, si uitæ huius callem uacuus uiator intrasses, coràm latrone securus cantares. O præclara opum mortalium beatitudo, quam cum adeptus fueris, securus esse desistis.

LIBRI SECVNDI Metrum Quintum

Monocolõ. Versus est Anapæsticus. Parthenicacus. Dimeter, Catalecticus. Primi duo pedes recipiunt Anapæstum, uel Spondeum, tertius Anapæstum, Deinde superest syllaba. hoc modo. Felix -- nimium ∪∪- prior æ ∪∪ - tas -

-- ∪∪ - ∪∪ - -

FElix nimium prior ætas
Contenta fidelibus aruis,
Nec inerti perdita luxu:
Facili quæ sera solebat

Ieiunia

Ieiunia ſoluere glande,
Nec bacchica munera norat
Liquido confundere melle,
Nec lucida uellera Serum
Tyrio miſcere ueneno.
Somnos dabat herba ſalubres,
Potum quoque lubricus amnis,
Vmbras altiſſima pinus.
Nondum maris alta ſecabat,
Nec mercibus undique lectis
Noua littora uiderat hoſpes.
Tunc claſſica ſæua tacebant,
Odijs neque fuſus acerbis
Cruor horrida tinxerat arma.
Quid enim furor hoſticus ulla
Vellet prior arma mouere,
Cum uulnera ſæua uideret,
Nec præmia ſanguinis ulla?
Vtinam modo noſtra redirent
In mores tempora priſcos.
Sed ſæuior ignibus Aethnæ
Feruens amor ardet habendi.
Heu primus quis fuit ille,
Auri qui pondera tecti,
Gemmaſq; latere uolentes,
Pretioſa pericula fodit?

LIBRI SECVNDI Prosa Sexta.

Quid autem de dignitatibus, potẽtiaq; disseram, quas uos, ueræ dignitatis, ac potestatis inscij, cœlo exæquatis? Quæ si in improbissimũ quenquã acciderint, quæ incendia flãmis Aetnæ eructantibus, quod diluuium tantas strages dederit? Certe, uti meminisse te arbitror, consulare imperiũ, quod libertatis principium fuerat, ob superbiã consulũ uestri ueteres abolere cupierunt: qui ob eandem superbiã prius regum de ciuitate nomẽ abstulerant. At si quãdo, quod perrarum est, probis honores deferãtur, quid in eis aliud, q̃ probitas utẽtiũ placet? Ita fit, ut nõ uirtutibus ex dignitate, sed ex uirtute dignitatibus honor accedat. Quæ uero est ista uestra expetibilis, ac præclara potentia? Nõne ó terrena animalia consyderatis, quibus præsidere uideamini? Num si inter mures uideres murem aliquẽ, ius sibi, ac potestatẽ præ cæteris uendicantẽ, quãto moucreris cachinno? Quid uero, si corpus spectes, imbecillius homine reperire queas? quos sæpe muscularũ quoq; uel morsus, uel in secreta quæq; reptantiũ necat introitus. Quo uero quisquã ius aliquod in quẽpiã, nisi in solũ corpus, et quod infra corpus est (fortunã loquor) posset exercere? Nũ unq̃ libero impabis animo? Nũ mentẽ firma sibi ratione cohærentẽ de statu propriæ quietis amouebis? Cũ liberũ quendam uirũ

supplicijs

ſupplicijs ſe quidam tyrannus adacturum putaret, ut aduerſum ſe factæ coniurationis conſcios proderet, linguam ille momordit, atque abſcidit, & in os ſæuientis tyranni abiecit. Ita cruciatus, quos putabat tyrannus materiam crudelitatis, uir ſapiens fecit eſſe uirtutis. Quid autem eſt, quod in alium quiſquam poſſit facere, quod ſuſtinere ab alio ipſe non poſſit? Buſiridem accepimus necare hoſpites ſolitũ, ab hoſpite Hercule fuiſſe mactatum. Regulus plures Pœnorum bello captos in uincula coniecerat, ſed mox ipſe uictorum catenis manus præbuit. Vllam ne igitur eius hominis potentiam putas, qui quod ipſe in alio poteſt, ne id in ſe alter ualeat, efficere non poſſit? Ad hæc. Si ipſis dignitatibus, ac poteſtatibus ineſſet aliquid naturalis, ac proprij boni, nunquã peſſimis prouenirent. Neq; enim ſibi ſolent aduerſa ſociari. Natura reſpuit ut cõtraria quæque iungantur. Ita cum peſſimos plerunq; dignitatibus fungi dubium non ſit; illud etiam liquet, natura ſui bona non eſſe, quæ ſe peſſimis hærere patiantur. Quod quidem de cunctis fortunæ muneribus dignius exiſtimari poteſt, quæ ad improbiſſimũ quenq; uberiora perueniunt. De quibus etiam illud conſyderandum puto, quod nemo dubitat eſſe fortem, cui fortitudinem ineſſe conſpexerit. Et cuicunq; uelocitas adeſt, manifeſtũ eſt eſſe uelocem. Sic Muſica quidem muſicos, Medicina medicos, Rhetorica rhetores facit.

Agit enim cuiusq; rei natura quod proprium est, nec contrariarum rerum misætur effectibus, sed ultro quæ sunt aduersa, depellit. Atqui nec opes inexpletam restinguere auaritiam queunt, Nec potestas sui compotē fadt, quē uitiosæ libidines insolubilibus astrictum retinent catenis. Et collata improbis dignitas, non modo non effiat dignos, sed prodit potius, & ostentat indignos. Cur ita prouenit? Gaudet is enim sese res aliter habentes falsis compellare nominibus, quæ facile rerum ipsarum redarguuntur effectu. Itaq; nec illæ diuitiæ, nec illa potentia, nec hæc dignitas iure appellari potest. Postremo idem de tota fortuna concludere licet: in qua nihil expetendū, nihil natiuæ bonitatis inesse manifestum est. Quæ nec bonis semper adiungit se, & bonos quibus fuerit adiuncta, non effiat.

LIBRI SECVNDI Metrum Sextum.

Monocolon. Versus est Dactylius, Sapphicus, Pentameter, Acatalecticus, ut, Cum polo phœbus roseis.

Nouimus quantas dederit ruinas
Vrbe flammata, patribusq; cæsis,
Fratre qui quondam ferus interempto

Matris

Matris effuso maduit cruore.
Corpus & uisu gelidum pererrans
Ora non tinxit lachrymis: sed esse
Censor extincti potuit decoris.
Hic tamen sceptro populos regebat,
Quos uidet condens radios sub undas
Phœbus extremo ueniens ab ortu:
Quos premunt septem gelidi triones:
Quos notus sicco uiolentus æstu
Torret, ardentes recoquens arenas.
Celsa num tandem ualuit potestas
Vertere praui rabiem Neronis?
Heu grauem sortem, quoties iniquus
Additus sæuo gladius ueneno.

LIBRI SECVNDI *Prosa Septima.*

Tum ego. Sás, inquam, ipsa, minimũ nobis ambitionem mortalium rerum fuisse dominatam. Sed materiam gerendis rebus optauimus, quo ne uirtus tacita cõsenesceret. Et illa. Atq; hoc unũ est quod præstantes quidem natura mentes, sed nondum ad extremam manum uirtutum perfectionem perductas allicere possit, gloriæ scilicet cupido, & optimorũ in rem publicam fama meritorum. Quæ quã sit exilis, & totius ponderis uacua, sic consydera. Omnẽ terræ ambi

tum, sicuti Astrologicis demonstrationibus accepi=sti, ad cœli spatium puncti constat obtinere ratio=nem, ut si ad cœlestis globi magnitudinem confera=tur, nihil spatij prorsus habere iudicetur. Huius igi=tur tam exiguæ in mundo regionis quarta ferè por=tio est (sicut Ptolemeo testante didicisti) quæ à no=bis cognitis animantibus incolatur. Huic quartæ si quantum maria, paludésque premunt, quantúmque siti uasta regio distenditur, cogitatione subtraxeris, uix angustissima inhabitandi hominibus area relinquetur. In hoc igitur minimo puncti quodam puncto cir=cunsepti, atque conclusi de peruulganda fama, de proferendo nomine cogitatis? At quid habeat am=plum, magnificúmque gloria, tam angustis exigu=isq; limitibus artata? Adde quòd hoc ipsum breuis ha=bitaculi septum, plures incolunt nationes, lingua, moribus, totius uitæ ratione distantes: ad quas tum difficultate itinerum, tum loquendi diuersitate, tum commercij insolentia, non modo fama hominum sin=gulorum, sed ne urbium quidem peruenire queat. Aetate denique Marci Tullij (sicut ipse quodam loco si=gnificat) nondum Caucasum montem Romanæ rei=publicæ fama transcenderat, & erat tunc adulta, Parthis etiam, cæterisque id locorum gentibus for=midolosa. Vidés ne igitur, quàm sit angusta, quàm compressa gloria, quam dilatare, ac propagare labo=ratis?

ratis?

ratis? An ubi Romani nominis transire fama nequit, Romani hominis gloria progredietur? Quid, quod diuersarum gentiũ mores inter se, atq; instituta discordant, ut quod est apud alios laude, apud alios supplicio dignum iudicetur! Quo fit, ut si quem famæ prædicatio delectet, huic in plurimos populos nomen proferre nullo modo conducat. Erit igitur peruagata inter suos gloria quisque contentus, & inter unius gentis terminos præclara illa famæ immortalitas coarctabitur. Sed quàm multos clarissimos suis temporibus uiros, scriptorum inops deleuit obliuio? Quanquam quid ipsa scripta proficiunt? quæ cum suis authoribus premit longior, atque obscura uetustas. Vos uero immortalitatem uobis propagare uidemini, cum futuri famam temporis cogitatis. Quod si ad æternitatis infinita spatia pertractes; quid habes, quod de nominis tui diuturnitate læteris? Vnius enim moræ momenti, si decem milibus conferatur annis, quoniã utrũque spacium definitum est, minimã licet, habet tamen aliquam proportionem. At hic ipse numerus annorũ, eiusq; quantumlibet multiplex, ad interminabilẽ diuturnitatem ne comparari quidem potest. Etenim finitis ad seinuicem fuerit quædam, infiniti uero atque finiti nulla unquam poterit esse collatio. Ita fit, ut quanticunque prolixi temporis fama, si cum inexhausta æternitate cogitetur, nõ parua, sed planè nulla

 esse

esse uideatur. Vos autem nisi ad populares auras, inanesq; rumores recte facere nescitis: & relicta conscientiæ, uirtutisq; præstantia, de alienis præmia sermunculis postulatis. Accipe in huiusmodi arrogantiæ leuitate, quàm festiue aliquis illuserit. Nam cum quidam esset adorsus hominem contumelijs, qui non ad ueræ uirtutis usum, sed ad superbam gloriam falsum sibi Philosophi nomen induerat, adiecissetq; iam se sciturum, an ille philosophus esset, siquidem illatas iniurias leuiter, patienterq; tolerasset: Ille patientiam paulisper assumpsit, acceptaq; contumelia uelut insultans, iam tandem, inquit, intelligis ne me esse philosophũ? Tum ille nimium mordaciter, intellexeram, inquit, si tacuisses. Quid autem est, quod ad præcipuos uiros (de his enim sermo est, qui uirtute gloriam petunt) Quid inquam est, quod ad hos de fama post resolutum morte suprema corpus attineat? Nam si, quod nostræ rationes credi uetant, toti moriuntur homines; nulla est omnino gloria, cum is, cuius ea esse dicitur, non extet omnino. Sin uero bene sibi mens conscia, terreno carcere soluta, cœlum libera petit, nonne omne terrenum negotium spernet, quæ se cœlo fruens terrenis gaudet exemptam?

LIBRI SECVNDI

Metrum Septimum.

Dicolon

Dicolon distrophon. Primus uersus est Iambicus, Archilocheius, trimeter, Acatalecticus, Imparibus sedibus Spondeum recipiens, interdum etiam Anapæstum, in fine Pirrichium uel Spondeũ. hoc modo. Quicun -- q; so ∪ - lam men -- te præ ∪ - cipiti ∪∪ - petit ∪∪

Sequens est Iambicus, Archilocheius, Dimeter, Acatalecticus. hoc modo. Summum -- q; cre ∪ - dit glo -- riam ∪∪

-- ∪- -- ∪- ∪∪- ∪∪

-- ∪- -- ∪∪

Quicunq; solam mente præcipiti petit,
Summumq; credit gloriam,
Late patentes ætheris cernat plagas,
Artumq; terrarum situm
Breuem replere non ualentis ambitum.
Pudebit aucti nominis.
Quid ó superbi colla mortali iugo
Frustra leuare gestiunt?
Licet remotos fama per populos means
Diffusa linguas explicet,
Et magna titulis fulgeat claris domus,
Mors spernit altam gloriam,

Inuoluit humile pariter, & celsum caput,
Aequatq; summis infima.
Vbi nunc fidelis ossa Fabritij manent?
Quid Brutus, aut rigidus Cato?
Signat superstes fama tenuis pauculis
Inane nomen litteris.
Sed quid decora nouimus uocabula?
Num scire consumptos datur?
Iacetis ergo prorsus ignorabiles,
Nec fama notos efficit.
Quod si putatis longius uitam trahi
Mortalis aura nominis,
Cum sera uobis rapiet hoc etiam dies,
Iam uos secunda mors manet.

LIBRI SECVNDI
Prosa Octaua.

SEd ne me inexorabile contra fortunam bellum gerere putes, est aliquando, cum de hominibus illa fallax nonnihil bene mereatur; tum scilicet, cum se aperit, cum frontem detegit, moresque profitetur. Nondum forte quid loquar intelligis. Mirum est quod dicere gestio, eoq; sententiã uerbis explicare uix queo. Etenim plus reor hominibus aduersam, quã prosperam prodesse fortunam. Illa enim semper specie felicitatis

citatis, cum uidetur blanda, mentitur. Hæc semper uera est, cum se instabilem mutatione demonstrat. Illa fallit, hæc instruit. Illa mendacium specie bonorũ mentes fruentium ligat, hæc cognitione fragilis feliciatis absoluit. Itaque illam uideas uentosam, fluentem, suiq; semper ignaram: hanc sobriam, succinctámque, & ipsius aduersitatis exercitatione prudentem. Postremo felix à uero bono deuios blandirijs trahit, aduersa plerunq; ad uera bona reducens, uelut unco retrahit. An hoc inter minima æstimandum putas, quod amicorum tibi fideliũ mentes hæc aspera, hæc horribilis fortuna detexit. Hæc tibi certos sodalium uultus, ambiguósque secreuit. Discedens enim suos abstulit, tuos reliquit. Quanti hoc integer, & ut uidebaris tibi fortunatus, emisses? Desine nunc amissas opes quærere; quod pretiosissimum diuitiarum genus est, amicos inuenisti. q. Al. non habet [uelut]

LIBRI SECVNDI Metrum octauum.

Amicitiam Magnum esse in rebus creatis bonum.

Monocolon. Versus est Glyconius, Choriambicus, trimeter, acatalecticus, constans Spondeo, Choriambo, & Pyrrichio, ut, Cum phœbi radijs. [illegible]

[illegible]

Dictat iura ſodalibus.
O felix hominum genus
Si ueſtros animos amor
Quo cœlum regitur, regat.

Secundi libri finis.

SEVERINI BOETII DE CONSOLATIONE
Philoſophiæ, Liber Tertius.

LIBRI TERTII *Proſa prima.*

IAm cantum illa finierat, cum me audiendi auidũ, ſtupentemq; arrectis adhuc auribus carminis mulcedo defixerat. Itaq; paulo poſt, ó, inquam, ſummum laſſorum ſolamen animorũ, quantum me uel ſententiarum pondere, uel canendi etiam iucunditate refouiſti? adeo ut iam me poſthac imparem fortunæ ictibus non arbitrer. Itaq; remedia quæ pauloante acriora eſſe dicebas, nõ modo nõ phorreſco, ſed audiendi auidus uehementer efflagito. Tum illa, ſenſi, inquit, cum uerba noſtra tacitus, attentusq; rapiebas: cumq; tuæ mentis habitũ uel expectaui, uel, quod eſt uerius, ipſa perfeci. Talia ſunt quippe quæ

reſtant,

restant, ut degustata quidem mordeant, interius autem reacepta dulcescant. Sed quod tu te audiendi cupidũ dicas, quanto ardore flagrares, si quonã te ducere aggrediamur, agnosceres? B. Quonam inquam. P. Ad *ueram, inquit, felicitatem: quam tuus quoque somniat animus, sed occupato ad imagines uisu, ipsam illam non potest intueri.* B. Tum ego, fac obsecro: et quae *illa uera sit sine cunctatione demonstra.* P. Faciam *inquit illa, tui causa libenter: sed quae tibi causa notior est, eã prius designare uerbis, atque informare conabor: ut ea perspecta, cum in contrariã partem flexeris oculos, uerae speciem beatitudinis possis agnoscere.*

1.2

LIBRI TERTII Metrum primum.

Veras opiniones inseri non posse nisi falsis euulsis.

Monocolon. Versus est Dactylicus, Ithyphallicus, tetrameter, acatalecticus, constans tribus dactylis, & pyrrichio. Hoc modo. Qui serer – u u ingenu – u u um uolet – u u agrum u u

– u u – u u – u u u u

QVi serere ingenuum uolet agrum,
Liberat arua prius fruticibus,
Falce rubos, filicemq; resecat,
Vt noua fruge grauis ceres eat.

Dulcior

Dulcior est apium mage labor,
Si malus ora prius sapor edat.
Gratius astra nitent, ubi Notus
Desinit imbriferos dare sonos.
Lucifer ut tenebras pepulerit,
Pulchra dies roseos agit equos.
Tu quoque falsa tuens bona prius,
Incipe colla iugo retrahere:
Vera dehinc animum subierint.

LIBRI TERTII Prosa secunda.

TVm defixo paululum uisu, & uelut in angustã suæ mẽtis sedem recepta, sic cepit. P. Omnis mortalium cura, quam multiplicium studiorum labor exercet, diuerso quidem calle procedit, sed ad unum tamen beatitudinis finem nititur peruenire. Id autem est bonum, quo quis adepto nihil ulterius desyderare queat: quod qdem est oĩm summũ bonorũ, cunctaq; intra se cõtinẽs bona. Cui si qd abforet, summũ bonũ esse nõ posset: quoniam relinqueretur extrinsecus qď posset optari. Liquet igitur esse beatitudinem statum, bonorum oĩm congregatione pfectum. Hunc, uti diximus, diuerso tramite mortales omnes conantur adipisci. Est enim mentibus hominũ ueri boni naturaliter inserta cupiditas, sed ad falsa deuius error abducit.

Quorũ

Quorum quidem alij summum esse bonum nihilo indigere credẽtes, ut diuitijs affluant elaborant. Alij uero summum bonum quod sit dignissimum ueneratione iudicãtes, adeptis honoribus reuerendi ciuibus suis esse nituntur. Sunt qui summum bonum in summa potentia constituant: Hi uel regnare ipsi uolunt, uel regnantibus adhærere conantur. At quibus optimũ quiddam claritas uidetur, uel belli, uel pacis artibus gloriosum nomẽ propagare festinant. Plurimi uero boni fructum gaudio, lætitiaq; metiuntur: hi feliciſſimũ putant uoluptate diffluere. Sunt etiam qui horum fines, causasq; alterutro permutent, ut qui diuitias ob potentiã, uoluptatesq; desyderant: uel qui potentiam seu pecuniæ causa, seu proferendi nominis petunt. In his igitur, cæterisq; talibus humanorum actuum, uotorumq; uersatur intentio, ueluti nobilitas, fauorq; popularis, quæ uidentur quandam claritudinem comparare: uxor ac liberi, qui iucunditatis gratia petuntur: amicorum uero quod sanctiſſimum quidem genus est, non in fortuna, sed in uirtute numeratur. Reliquũ uero uel potentiæ causa, uel delectationis assumitur. Iam uero corporis bona promptum est, ut ad superiora referantur. Robur enim, magnitudoq;, uidentur præstare ualentiam: pulchritudo, atque uelocitas celebritatem: salubritas uoluptatem. Quibus omnibus solam beatitudinem desyderare liquet. Nam qđ quisq; præ cæteris petit, id summum eße

mum esse iudicat bonum. Sed summum bonum beati=
tudinem esse diffinimus. Quare beatum iudicat esse sta
tum, quem præ cæteris quisq; desyderat. Habes igitur
ante oculos propositam fere formam felicitatis huma=
næ, opes, honores, potentiã, gloriã, uoluptates. Quæ
quidem sola consyderans Epicurus, consequenter sibi
summum bonum uoluptatem esse constituit, quod cæte
ra omnia iucunditatem animo uideantur afferre. Sed
ad hominum studia reuertor, quorum animus, etsi ca/
ligante memoria, tamen summum bonum repetit: sed
uelut ebrius, domum, quo tramite reuertatur, ignorat.
Num enim uidentur errare hi, qui nihilo indigere ni
tuntur? Atqui non est aliud, quod æque perficere bea
titudinem possit, quàm copiosus bonorum omniũ sta/
tus, nec alieni egens, sed sibijpse sufficiens. Num uero
labuntur hi, qui quod sit optimum, id etiam reueren=
tiæ cultu dignissimum putant? Minime. Neque enim ui
le quiddam, contemnendumq; est, quod adipisci oĩm
fere mortaliũ laborat intentio. An in bonis non est nu
meranda potentia? Quid igitur? Num imbecillum ac
sine uiribus æstimandũ est, quod omnibus rebus con/
stat esse præstantius. An claritudo nihili pendẽda est?
Sed sequestrari nequit, quin omne quod excellentissi=
mum sit, id etiam uideatur esse clarissimum. Nam nõ
esse anxiam, tristemq; beatitudinem, nec doloribus mo
lestijsq; subiectam, quid attinet dicere, quando in mi=
nimis

nimis quoque rebus id appetitur, quod habere, fruiq; delectat. Atqui hæc sunt quæ adipisci hoïes uolunt, eaq; de causa diuitias, dignitates, regna, gloriam, uoluptatesq; desyderant: quod per hæc sibi suffidentiã, reuerentiã, potentiam, celebritatem, lætitiã credũt esse uenturã. Bonũ est igitur, quod tam diuersis studijs homines petunt. In quo quanta sit naturæ uis, facile mõstratur: cum, licet sint uariæ, dissidentesq; sententiæ, tamen in diligendo boni fine consentiunt.

LIBER TERTII Metrum secundum.

Monocolõ. Versus est anapæstius, pindaricus, dimeter acatalecticus. ut, O stelliferi. Folio 81.

Qvantas rerum flectat habenas
Natura potens, quibus immensum
Legibus orbem prouida seruet,
Stringatq; ligans irresoluto
Singula nexu, placet arguto
Fidibus lentis promere cantu.
Quamuis pœni pulchra leones
Vincula gestent, manibusq; datas
Captent escas, metuantq; trucem
Soliti uerbera ferre magistrum,

Si cruor

Si cruor horrida tinxerit ora,
Reſides olim redeunt animi,
Fremituq̄; graui meminere ſui:
Laxant nodis colla ſolutis,
Primusq̄; lacer dente cruento
Domitor rabidas imbuit iras.
Quæ canit altis garrula ramis
Ales, caueæ clauditur antro,
Huic licet illita pocula melle,
Largasq̄; dapes dulcí ſtudio
Ludens hominum cura miniſtret,
Si tamen alto ſaliens tecto
Nemorum gratas uiderit umbras,
Sparſas pedibus proterit eſcas,
Syluas tantum mœſta requirit:
Syluas dulcí uoce ſuſurrat.
Validis quondam uiribus acta
Pronum flectit uirga cacumen:
Hanc ſi curuans dextra remiſit,
Recto ſpectat uertice cœlum.
Cadit heſperias phœbus in undas;
Sed ſecreto tramite rurſus
Currum ſolitos uertit ad ortus.
Repetunt proprios quæq; recurſus,
Redituq̄; ſuo ſingula gaudent.
Nec manet ulli traditus ordo,
Niſi

Nisi quod fini iunxerit ortum,
Stabilemq; sui fecerit orbem.

LIBRI TERTII *Prosa tertia.*

VOs quoque ô terrena animalia, tenui licet imagine, uestrum tamen principiũ somniatis. Verumq; illum beatitudinis finem, licet minime perspicaci, qualicũq; tamen cognitione prospicitis: eoq; uos ad uerum bonũ naturalis ducit intentio, & ab eodem multiplex error abducit. Consydera nanq;, an per ea, quibus se homines adepturos beatitudinẽ putant, ad destinatum finem ualeant peruenire? Si enim uel pecunia, uel honores, cæteraq;, tale quid afferant, cui nihil bonorum abesse uideatur; nos quoque fateamur fieri aliquos horum adeptione felices. Quod si neque id ualent efficere, quod promittunt, bonisq; pluribus carent; nonne liquido falsa in eis beatitudinis species deprehenditur? Primum igitur teipsum, qui pauloante diuitijs affluebas, interrogo, inter illas abũdantissimas opes, nunquám ne animum tuum concepta ex qualibet iniuria cõfudit anxietas? B. Atqui, inquam, tam libero me fuisse animo, quin aliquid semper angeret, reminisci nequeo. P. Nonne quia uel aberat, quod abesse non uelles, uel aderat quod adesse noluisses? Ita est inquam. P. Illius igitur præsentiam, huius absentiã desyde=

+ q̃ in nonnullis codicibus deest.
Al. cognitione

desyderabas. B. Confiteor inquam. P. Eget uero, inquit, eo quod quisq; desyderat. B. Eget inquã. P. Qui uero eget aliquo, num est usquequaque sibi ipse sufficiens? B. Minime inquã. P. Tu itaque hanc insufficientiam plenus, inquit, opibus sustinebas? B. Quid ni inquã. P. Opes igitur nihilo indigentem, sufficientemq; sibi facere nequeunt: & hoc erat quod promittere uidebantur. Atqui hoc quoque maxime consyderandũ puto, quod nihil habeat suapte natura pecunia, ut his, à quibus possidetur, inuitis, nequeat auferri. B. Fateor inquam. P. Quid ni, inquit, fateare, cum eam quotidie ualentior aliquis eripiat inuito? Vnde enim forenses querimoniæ, nisi quod uel ui, uel fraude à nolentibus pecuniæ repetuntur ereptæ? B. Ita est inquam. P. Egebit igitur, inquit, extrinsecus petito præsidio, quo suam pecuniam quisq; tueatur. B. Quis inquam neget? P. Atqui non egeret eo, nisi possideret pecuniam, quã posset amittere. B. Dubitari inquam nequit. P. In contrariũ igitur relapsa res est. Nã quæ sufficiẽtes sibi facere putabantur opes, alieno potius præsidio faciũt indigentes. Quis autem modus est, quo pellatur diuitijs indigentia? Num enim diuites esurire nequeunt? Nũ sitire non possunt? Num frigus hybernum pecuniosorum membra non sentiunt? Sed adest, inquies, opulentis, quo famẽ satient, quo sitim, frigusq; depellãt. Sed hoc modo consolari quidẽ diuitijs indigentia potest,

test, sed auferri penitus non potest. Nam si hæc hians semper, atque aliquid poscens opibus expletur, maneat necesse est quæ possit expleri. Taceo quod naturæ minimum, auaritiæ nihil satis est. Quare si opes nec submouere indigentiam possunt, & ipsæ suam faciunt; quid est quod eas sufficientiam præstare credatis?

LIBRI TERTII Metrum tertium.

Dicolon Distrophon: Primus uersus est Iambicus, trimeter, acatalecticus. ut. Hæc cum superba. fo. xiiij. Sequens elegiacus.

-- u- u- u- -- uu
-- -- - -uu -uu -

Quamuis fluente diues auri gurgite
Non expleturas cogat auarus opes,
Oneretque baccis colla rubri littoris,
Ruraque centeno scindat opima boue,
Nec cura mordax deserit superstitem,
Defunctumque leues non comitantur opes.

LIBRI TERTII Prosa quarta.

Sed dignitates honorabilem, reuerendúmque, cui prouenerint, reddunt. Num uis ea est ma=

gistratibus, ut utentium mentibus uirtutes inserant, uitia depellant? Atqui non fugare, sed illustrare potius nequitiam solent. Quo fit ut indignemur eas sæpe nequissimis hominibus contigisse. Vnde Catullus, licet in curuli Nonium sedentem, strumā tamen appellat. Vidés ne quantū dedecus malis adijciant dignitates? Atqui minus eorum patebit indignitas, si nullis honoribus inclarescant. Tu quoq; num tandem tot periculis adduci potuisti, ut cum Decorato magistratum gereres, cum in eo mentem nequissimi scurræ, delatorisq; respiceres? Nō enim possumus ob honores reuerētia dignos iudicare, quos ipsis honoribus iudicamus indignos. At si quē sapientia præditum uideres, num posses eum uel reuerentia, uel ea, qua præditus est sapientia, non dignum putare? B. Minime. P. Inest enim dignitas propria uirtuti, quam protinus in eos, quibus fuerit adjuncta, transfundit. Quod quia populares facere nequeunt honores, liquet eos propriam dignitatis pulchritudinem non habere. In quo illud est animaduertendum magis. Nam si eo abiectior est, quo magis à pluribus quisque contemnitur, cum reuerēdos facere nequeat, quos pluribus ostentat, despectiores potius improbos dignitas facit. Verū nō impune. Reddunt nanq; improbi parem dignitatibus uicem, quas sua contagione cōmaculant. Atqui ut agnoscas ueram illam reuerentiā per has umbratiles dignitates

non posse contingere, sic collige. Si quis multiplici consulatu functus, in Barbaras nationes forte deuenerit, uenerandumne Barbaris honor faciet? Atqui si hoc naturale munus dignitatibus foret, ab officio suo quoquo gentium nullo modo cessarent. Sicut ignis ubique terrarum, nunquam tamen calere desistit. Sed quoniam id eis non propria uis, sed hominum fallax annectit opinio, uanescũt illico, cum ad eos uenerint, qui dignitates eas esse nõ æstimant. Sed hoc apud exteras nationes. Inter eos uero, apud quos ortæ sunt, num perpetuo perdurant? Atqui præfectura magna olim potestas, nunc inane nomen, & senatorij cẽsus grauis sarcina. Si quis quondam populi curasset annonam, magnus habebatur: nunc ea præfectura quid abiectius? Vt enim pauloante diximus, quod nihil habet proprij decoris, opinione utentiũ, nunc splendorem accipit, nunc amittit. Si igitur reuerendos facere nequeũt dignitates, si ultro improborũ contagione sordescũt, si mutatione temporũ splendere desinunt, si gentium æstimatione uilescunt, quid est quod in se expetendæ pulchritudinis habeant, nedũ alijs præstent!

LIBRI TERTII Metrum Quartum.

Beatitudinem honoribus non constare

Dicolon Distrophon. Primus uersus est Dactylicus, phaleutius, Pentameter, hendecasyllabus, ut Quisquis

composito

composito serenus æuo. [illegible] *Sequens est* Dactyli*cus* Archilocheius, Tetrameter, *catalecticus, constans duobus* Dactylis *& totidem trochæis. hoc modo.* Co*meret* – u u *&* *niue* – u u *is la* – u *pillis* – –

– – – u u – u – u – –
– u u – u u – u – –

*Q*Vamuis se tyrio superbus ostro
Comeret & niueis lapillis,
I*nuisus tamen omnibus uigebat*
L*uxuriæ* Nero *sæuientis.*
Sed quondam dabat improbus uerendis
P*atribus indecores curules.*
Quis illos igitur putet beatos,
Quos miseri tribuunt honores?

LIBRI TERTII *Prosa quinta.*

*A*N *uero regna, regumq́; familiaritas efficere potentem ualent? Quid ni? quando eorum fe licitas perpetuo perdurat. Atqui plena est exemplorũ uetustas, plena etiam præsens ætas, qui reges feliatatem calamitate mutauerint. O præclara potentia, quæ nec ad conseruationem quidem sui satis efficax inue nitur. Quod si hæc regnorũ potestas beatitudinis au-*

 ctor est,

ctor est; nonne si qua parte defuerit, felicitatem minuat, miseriam importet? Sed quãuis late humana tẽdantur imperia, plures necesse est gẽtes relinqui, quibus regũ quisq; nõ imperet. Qua uero parte beatos faciẽs desinit potestas, hac impotẽtia subintrat, quæ miseros faciat. Hoc igitur modo maiorẽ regibus inesse necesse est miseriæ portionẽ. Expertus sortis suæ periculorũ tyrãnus, regni metus pendẽtis supra uerticẽ gladij terrore simulauit. Quæ est igitur hæc potestas, quæ solicitudinũ morsus expellere, quæ formidinũ aculeos uitare nequit? Atqui uellẽt ipsi uixisse securi, sed nequeũt. Dehinc de potestate gloriantur. An tu potentẽ censes, quẽ uideas uelle, quod nõ possit efficere? Potentẽ cẽses, qui satellite latus ambit? Qui quos terret, ipse plus metuit? Qui ut potens esse uideatur, in seruientiũ manũ situs est. Nam quid ego de regũ familiaribus disseram, cũ regna ipsa tantæ imbecillitatis plena demonstrem? Quos quidẽ regia potestas sæpe incolumis, sæpe autem lapsa prosternit. Nero Senecam familiarẽ, præceptoremq; suũ ad eligendæ mortis coëgit arbitriũ. Papinianum diu inter aulicos potentem, militum gladijs Antonius obiecit. Atqui uterq; potentiæ suæ renunciare uoluerunt. Quorũ Seneca opes etiam suas tradere Neroni, seq; in otium conferre conatus est. Sed dũ ruituros moles ipsa trahit, neuter quod uoluit, efficit. Quæ est igitur ista potentia, quam pertimescunt habentes?

habentes? quam nec cum habere uelis tutus sis, et cum deponere cupias, uitare non possis? An præsidio sunt amici, quos non uirtus, sed fortuna conciliat? Sed quem felicitas amicum facit, infortunium faciet inimicum. Quæ uero pestis efficacior ad nocendum, quàm familiaris inimicus?

LIBRI TERTII Metrum quintum.

impotentem animi potentem non esse

Monocolon. Versus est Anapæsticus, partheniacus, dimeter, acatalecticus, ut, Felix nimium. Folio. xxij.

Qui se uolet esse potentem,
Animos domet ille feroces:
Nec uicta libidine colla
Fœdis summittat habenis.
Etenim licet indica longe
Tellus tua iura tremiscat,
Et seruiet ultima Thyle,
Tamen atras pellere curas,
Miserasq; fugare querelas
Non posse, potentia non est.

LIBRI TERTII Prosa sexta.

GLoria uero quàm fallax ſæpe, quàm turpis eſt? Vnde nõ iniuria Tragicus exclamat, ὦ δόξα δόξα ταῖς χιλίαις θνητῶν οὐδὲν ἄλλο τυκτή, μήσου σὺ ἔτωμ ἐμφύσημα μέγα. Plures enim magnũ ſæpe nomen falſis uulgi opinionibus abſtulerunt: quo qd turpius excogitari poteſt? Nam qui falſo prædicantur, ſuis ipſi neceſſe eſt laudibus erubeſcant. Quæ ſi etiam meritis conquiſitæ ſint, quid tamen ſapientis adiecerint conſcientiæ qui bonum ſuum nõ populari rumore, ſed conſcientiæ ueritate metitur. Quod ſi hoc ipſum, propagaſſe nomen, pulchrum uidetur, conſequens eſt, ut fœdum non extendiſſe iudicetur. Sed cũ, uti pauloante diſſerui, plures gentes neceſſe ſit eſſe, ad quas unius fama hominis nequeat peruenire; fit, ut quẽ tu æſtimas glorioſum eſſe, pro maxima parte terrarum uideatur inglorius. Inter hæc uero popularem gratiam nec commemoratione quidem dignam puto, quæ nec iudicio uero prouenit, nec unquã firma perdurat. Iam uero quàm ſit inane, quàm futile nobilitatis nomen quis non uideat? quæ ſi ad claritudinem refertur, aliena eſt. Videtur nanq; eſſe nobilitas, quædã de meritis ueniens laus parentum. Quod ſi claritudinem prædicatio facit; illi ſint clari neceſſe eſt, qui prædicantur. Quare ſplendidum te, ſi tuam non habes, aliena claritudo non efficit. Quod ſi quid eſt in nobilitate bonum; id eſſe arbitror ſolum, ut impoſita nobilibus neceſſi-

O glia gloria millibus mortaliũ nihil aliud facta, niſi aurium inflatio magna.

necessitudo uideatur, ne à maiorũ uirtute degenerẽt.

LIBRI TERTII Metrum sextum.

Omnes homines quod ad genus attinet aequè nobiles esse.

Dicolon distrophon. Primus uersus est Dactylicus, Alcmanius, trimeter, hipercatalecticus. Nam post tres pedes superest syllaba. hoc modo. *Omne homi* – ∪ ∪ *num genus* – ∪ ∪ *in ter* – – *ris* – Sequens est pherechratius, admittens quandoq; anapæstum. Hoc modo. *Simili* ∪ ∪ – *surgit ab* – ∪ ∪ *ortu* – –

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – –
∪ ∪ – – ∪ ∪ – –

OMne hominum genus in terris
Simili surgit ab ortu.
Vnus enim rerum pater est,
Vnus cuncta ministrat.
Ille dedit phœbo radios,
Dedit & cornua lunæ.
Ille homines etiam terris
Dedit, & sydera cœlo.
Hic clausit membris animos
Celsa sede petitos.
Mortales igitur cunctos
Edit nobile germen.
Quid genus & proauos strepitis,

Si pri-

Si primordia uestra,
Authoremq; deum spectes,
Nullus degener extat,
Ni uitijs peiora fouens
Proprium deserat ortum.

LIBRI TERTII Prosa septima.

Qvid autem de corpis uoluptatibus loquar? quarum appetentia quidē plena est anxietatis, satietas uero pœnitentiæ. Quantos illæ morbos, quā intolerabiles dolores, quasi quendā fructum nequitiæ, fruentium solent referre corporibus; quarum motus qd habeat iucunditatis ignoro. Tristes uero esse uoluptatum exitus, quisquis reminisci libidinum suarū uolet, intelliget. Quæ si beatos explicare possunt, nihil causæ est, quin pecudes quoq; beatæ dicantur: quarū oīs ad explendam corporalem lasciuiam festinat intentio. Honestissima quidem coniugis, liberorumq; foret iucunditas, sed nimis ē natura dictum est, nescio quē, filios inuenisse tortores. Quorū quàm sit mordax quæcunq; conditio, neq; aliās expertū te, neq; nunc anxiū necesse est admonere. In quo Euripidis mei sententiā probo, qui carentē liberis infortunio dixit esse felicē.

LIBRI TERTII Metrum septimum.

Voluptate non esse in bonis honendam. Monocolō.

Monocolon. Versus est Iambicus, Anacreuntius, dimeter, catalecticus, constans anapæsto, duobus Iambis et syllaba. Hoc modo. Habet hoc ∪∪– *uolup* ∪– *tas o* ∪– *mnis* ∪

∪∪– ∪– ∪– ∪

Habet hoc uoluptas omnis
Stimulis agit fruentes,
Apiumq; par uolantum
Vbi grata mella fudit,
Fugit, & nimis tenaci
Ferit icta corda morsu.

LIBRI TERTII *Prosa octaua.*

Nihil igitur dubium est, quin hæ ad beatitudinē uiæ deuia quædam sint, nec perducere eò quenquã ualeant, ad quod se perducturas esse promittũt. Quãtis uero implicitæ malis sint, breuissime monstrabo. Quid enim, pecuniám ne congregare conaberis? sed eripies habenti. Dignitatibus fulgere uelis? danti supplicabis; & qui præire cæteros honore cupis, poscendi humilitate uilesces. Potentiám ne desyderas? subiectorum insidijs obnoxius periculis subiacebis. Gloriã petis? sed per aspera quæq; distractus securus esse desistis. Voluptariam uitam degas? sed quis non

spernat

ſpernat, atq; abijciat uiliſsimæ, fragilliſsimæq; rei corporis ſeruitiū? Iam uero qui bona præ ſe corporis ferūt, quā exigua, quàm fragili poſſeſſione nituntur! Num enim elephantes mole, tauros robore ſuperare poteritis? Num tigres uelocitate præibitis? Reſpicite cœli ſpatium, firmitudinem, celeritatem; & aliquando deſinite uilia mirari. Quod quidem cœlum non his potius eſt, q̃ ſua qua regitur ratiõe, mirandū. Formæ uero nitor ut rapidus eſt, ut uelox, & uernaliū florū mutabilitate fugacior. Quod ſi (ut Ariſt. ait) lynceis oculis homines uterentur, ut eorū uiſus obſtantia penetraret, nonne introſpectis uiſceribus, illud Alcibiadis ſuperficie pulcherrimum corpus turpiſſimum uideretur? Igitur te pulchrum uideri non tua natura, ſed oculorum ſpectantium reddit infirmitas. Sed æſtimate, q̃ uultis nimio corporis bona, dum ſcìatis hoc quodcunque miramini, triduanæ febris igniculo poſſe diſſolui. Ex quibus omnibus illud redigere in ſummam licet, quod hæc, quæ nec præſtare, quæ pollicētur bona, poſſunt, nec oĩum bonorum congregatione perfecta ſunt, ea nec ad beatitudinem quaſi quidam calles ferūt, nec beatos ipſa perficiunt.

LIBRI TERTII Metrum octauum.

Dicolon diſtrophon. Primus uerſus eſt Aſclepiadeus. ut. Si

ut, Si quantas rapidis. Folio.xvi. pag.
Sequens, est Iambicus, Archilochbeius, dimeter, acatale
cticus. ut, Summúmque credit glo. Folio.xxvij. pag.

HEu heu quæ miseros tramite deuio
Abducit ignorantia:
Non aurum in uiridi quæritis arbore,
Nec uite gemmas carpitis:
Non altis laqueos montibus abditis
Vt pisce ditetis dapes:
Nec uobis capreas si libeat sequi,
Thyrrena captatis uada.
Ipsos quinetiam fluctibus abditos
Norunt recessus æquoris,
Quæ gemmis niueis unda feracior,
Vel quæ rubentis purpuræ,
Necnon quæ tenero pisce, uel asperis
Præstent echinis littora.
Sed quonam lateat quod cupiunt bonum
Nescire cæci sustinent.
Et quod stelliferum transabijt polum
Tellure demersi petunt.
Quid dignum stolidis mentibus imprecer?
Opes,

Opes, honores ambiant.
Et cum falsa graui mole parauerint,
Tum uera cognoscant bona.

LIBRI TERTII *Prosa nona.*

HActenus mendacis formam felicitatis ostendisse sufficerit, quam si perspicaciter intueris, ordo est deinceps quæ sit uera monstrare. B. Atqui uideo, inquam, nec opibus sufficientiā, nec regnis potentiā, nec reuerentiam dignitatibus, nec celebritati gloriam, nec lætitiā uoluptatibus posse contingere. P. An etiā causas cur id ita sit, deprehendisti? B. Tenui quidem ueluti rimula mihi uideor intueri; sed ex te cognoscere apertius malim. P. Atqui promptissima ratio est. Quod enim simplex est indiuisumq; natura, id error humanus separat, & à uero atque perfecto, ad falsum, imperfectumq; traducit. An tu arbitraris hoc, quod nihilo indigeat, egere potentia? B. Minime inquam. P. Recte tu quidem. Nam si quid est quod in ulla re imbecillioris ualentiæ sit, in hac præsidio necesse est egeat alieno. B. Ita est inquam. P. Igitur sufficientiæ, potentiæq; una, eadēq; est natura. B. Sic uidetur. P. Quod uero huiusmodi sit, spernendū ne esse censes, an cōtra, rerum oīm ueneratione dignissimum? B. At hoc inquā ne dubitari quidem potest. P. Addamus igitur sufficientiæ, potētiæq; reuerētiā, ut hæc

ut hæc tria unũ esse iudicemus. B. Addamus, si qdem uera uolumus cõfiteri. P. Quid uero inqt, obscurúm ne hoc, atq; ignobile censes esse, an omni celebritate clarissimũ? Cõsydera uero, ne qđ nihilo indigere, qđ potentissimũ, quod honore dignissimũ esse cõcessum est, egere claritudine, quã sibi præstare nõ possit, atq; ob id aliqua ex pte uideatur abiectius? B. Nõ possum, inquã, qn hoc uti est, etiã celeberrimũ eße cõfitear. P. Cõsequens igitur est ut claritudinẽ supioribus tribus nihil differre fateamur. B. Consequitur inquam. P. Quod igitur nullius egeat alieni, qđ suis cũcta uiribus possit, qđ sit clarũ atq; reuerendũ, nõne hoc etiã constat esse lætissimũ? B. Sed unde huic, inquam, tali mœror ullus obrepat, neq; cogitare quidem possum. Quare plenũ esse lætitiæ (si quidem superiora manebunt) necesse est cõfiteri. P. Atqui illud quoq; per eadem necessariũ est, sufficientiæ, potentiæ, claritudinis, reuerentiæ, iucunditatis, noĩa qdem esse diuersa, nullo uero modo discrepare substantiã. B. Necesse est, inquã, hoc. P. Hoc igitur qđ est unũ, simplexq; natura, prauitas hoim dispertit: et dum rei, quæ ptibus caret, partẽ conatur adipiscĩ; nec portionẽ, quæ nulla est, nec ipsã quã minĩe affectat assequtur. B. Quonã modo inquã? P. Qui diuitias, inquit, petit, penuriæ fuga; de potentia nihil laborat, uilis obscurusq; eße mauult. Multas etiã sibi naturales quoq; subtrahit uoluptates, ne

pecunia

pecuniam, quam parauit, amittat. Sed hoc modo ne sufficientia quidem cõtingit ei, quem ualentia deserit, quem molestia pungit, quem uilitas abijcit, quem recõdit obscuritas. Qui uero solũ posse desyderat, profligat opes, despicit uoluptates, honoremq; potentia carentem, gloriam quoque nihilipendit. Sed hunc quoque q̃ multa deficiant uides. Fit enim aliquando ut necessarijs egeat, ut anxietatibus mordeatur; Cumq; haec depellere nequeat, etiam quod maxime petebat, potens esse desistat. Similiter ratiocinari de honoribus, gloria, uoluptatibus licet. Nam cum unũquodq; horũ idem, quod caetera, sit, quisquis horum aliquid sine caeteris petit, ne illud quidem quod desyderat apprehendit. B. Quid igitur inquam? P. Siquis cuncta simul cupiat adipisci, summã quidem beatitudinis uellet, sed num in his eam reperiet, quae demonstrauimus, id quod polliceantur, nõ posse conferre? B. Minime inquã. P. In his igitur quae singula, quaedam expetendorũ praestare credũtur, beatitudo nullo modo inuestiganda est. B. Fateor inquam, et hoc nihil uerius dici potest. P. Habes igitur, inquit, & formam falsae felicitatis, & causas: deflecte nunc in aduersum mentis intuitum. ibi enim ueram, quam promisimus, statim uidebis. B. Atqui haec, inquã, uel caeco pspicua est, eamq; tu pauloante mõstrasti, dum falsae causas aperire conabaris. Nam, nisi fallor, ea uera est, et perfecta felicitas, quae

sufficientem, potentem, reuerendum, celebrem, lætúm q; perficiat. Atq; *ut me interius animaduertisse cogno scas, quæ unum horum (quoniam idem cuncta sunt) ueraciter præstare potest, hanc esse plenam beatitudinē sine ambiguitate cognosco.* P. O *te alumne hac opinione fœlicem censeo, si quidem hoc inquit, adieceris.* B. *Quidnam inquam?* P. *Essé ne aliquid in his mortalibus, caducisque rebus putas, quod huiusmodi statum possit afferre?* B. Minime *inquam puto, Idq; à te nihil ut amplius desyderetur ostensum est.* P. *Hæc igitur uel imagines ueri boni, uel imperfecta quædam dare bona mortalibus uidentur, uerū autem, atque perfectum bonum conferre non possunt.* B. *assentior inquam.* P. *Quoniam igitur agnouisti quæ uera illa sit, quæq; beatitudinē mentiantur, nunc superest, ut unde ueram hanc petere possis, agnoscas.* B. Id *quidem, inquam, iamdudum uehementer expecto.* P. *Sed cum, uti in* Thimæo Platoni *(inquit) nostro placet, in minimis quoque rebus diuinum præsidium debeat implorari, quid nunc faciendum censes, ut illius summi boni sedem reperire mereamur?* B. *Inuocandum, inquam, rerum omnium patrem: quo prætermisso, nullum rite fundatur exordium.* P. *Recte, inquit, ac simul ita modulata est.*

LIBRI TERTII *Metrum nonum.*

f Monocolon

Monocolō. Versus est heroicus, hexameter, hoc modo:
O qui perpetu... mun... dum rati one gu... bernas

O Qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum, cœliq; sator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, stabilisq; manens das cuncta moueri.
Quem non externæ pepulerunt fingere causæ
Materiæ fluitantis opus: uerum insita summi
Forma boni, liuore carens. tu cuncta superno
Ducis ab exemplo, pulchrum, pulcherrimus ipse,
Mundum mente gerens, similiq; ab imagine formans,
Perfectasq; iubens perfectum absoluere partes.
Tu numeris elementa ligas, ut frigora flammis,
Arida conueniant liquidis, ne purior ignis
Euolet, aut mersas deducant pondera terras.
Tu triplicis mediam naturæ cuncta mouentem
Connectens animam, per consona membra resoluis.
Quæ cum secta duos motum glomerauit in orbes,
In semet reditura meat, mentemq; profundam
Circuit, & simili conuertit imagine cœlum.
Tu causis animas paribus, uitasq; minores
Prouehis: & leuibus sublimes curribus aptans,
In cœlum, terramq; seris; quas lege benigna

Ad te

Ad te conuersas reducẽ facis igne reuerti.
Da pater augustam menti conscendere sedem,
Da fontem lustrare boni, da luce reperta
In te conspicuos animi defigere uisus.
Disijce terrenæ nebulas, & pondera molis:
Atque tuo splendore mica: tu nanque serenum,
Tu requies tranquilla pijs, te cernere finis,
Principium, uector, dux, semita, terminus idem.

LIBRI TERTII *Prosa decima.*

Q*Voniam igitur, quæ sit imperfecti, quæ etiam perfecti boni forma uidisti, nunc demonstrandum reor, quonam hæc felicitatis perfectio constituta sit. In quo illud primũ arbitror inquirendum. An aliquod huiusmodi bonũ, quale pauloante diffinisti, in rerum natura possit existere; ne nos præter rei subiectæ ueritatem, cassa cogitationis imago decipiat. Sed quin existat, sitque hoc ueluti quidam omnium fons bonorum, negari nequit. Omne enim quod imperfectũ esse dicitur, id diminutione perfecti, imperfectum esse perhibetur. Quo fit, ut si in quolibet genere imperfectũ quid esse uideatur, in eo perfectum quoq; aliquid esse necesse sit. Etenim perfectione sublata, unde illud quod imperfectũ perhibetur extiterit, ne fingi quidem potest. Neq; enim à diminu-*

tis, inconsummatisque natura rerum cœpit exordium: sed ab integris, absolutisq; procedens in hæc extrema, atque effœta dilabitur. Quod si, uti paulo ante monstrauimus, est quædam boni fragilis imperfecta felicitas, esse aliquam solidam, perfectamq; non potest dubitari. B. *Firmissime, inquam, uerissimeq; conclusum est.* P. *Quo uero, inquit, habitet. ita considera.* Deum rerum omniũ principem, bonum esse, communis humanorũ conceptio probat animorum. Nam cum nihil deo melius excogitari queat, id quo melius nihil est, bonum esse, quis dubitet? Ita uero bonum esse deum, ratio demonstrat, ut perfectum quoq; ~~in eo~~ bonum esse conuincat. Nam ni tale sit, rerũ omniũ principium esse non poterit. Erit enim eo præstantius aliquid perfectum possidens bonum, quod hoc prius, atque antiquius esse uideatur. Omnia nanque perfecta, minus integris priora esse claruerunt. Quare ne in infinitum ratio procedat, confitendum est summũ deũ, summi, perfectiq; boni esse plenissimũ. Sed perfectũ bonum, ueram esse beatitudinem constituimus: Veram igitur beatitudinẽ in summo deo sitam esse necesse est. B. Accipio inquam, nec est quod contradici ullo modo queat. P. Sed quæso, inquit, te, uide quàm id sancte, atque inuiolabiliter probes, quod boni summi, summũ deũ diximus esse plenissimũ. B. Quonam inquam modo? P. Ne hunc rerum omniũ patrem, illud summũ bonum

bonum, quo plenus esse perhibetur, uel extrinsecus accepisse, uel ita naturaliter habere præsumas, quasi habentis dei, habitæq; beatitudinis, diuersam cogites esse substantiam. Nam si extrinsecus acceptum putes, præstantius id quod dederit, eo quod acceperit æstimare possis. Sed hunc esse rerum omniũ præcellentissimũ dignissime confitemur. Quod si natura quidẽ inest, sed est ratione diuersum, cum de rerum principe loquamur deo, fingat qui potest, quis hæc diuersa coniunxerit. Postremo, quod à qualibet re diuersum est, id non est illud, à quo intelligitur esse diuersum. Quare, quod à summo bono diuersũ est sui natura, id summum bonum non est. Quod nefas est de eo cogitare, quo nihil cõstat esse præstantius. Omnino enim nullius rei natura suo principio melior poterit existere. Quare quod omniũ principium sit, id etiã sui substantia summũ esse bonum uerissima ratione concluserim. B. *Rectissime inquã.* P. *Sed summũ bonum beatitudinem esse concessum est.* B. *Ita est inquam.* B. *Igitur, inquit, deum esse ipsam beatitudinẽ, necesse est confiteri.* B. *Nec, inquam, propositis prioribus refragari queo. Et illis hoc illatũ consequens esse perspicio.* P. *Respice, inquit, an hinc quoque idem firmius approbetur, quod duo summa bona, quæ à se diuersa sint, esse nõ possunt. Etenim quæ discrepãt bona, non esse alterũ quod sit alterum liquet. Quare neutrum poterit esse*

perfectũ, cum alterutri alterũ deest. Sed quod perfectũ nõ sit, id summũ nõ esse manifestum est. Nullo modo igitur quæ summa sunt bona, ea possunt esse diuersa. Atqui & beatitudinẽ, & deũ summũ bonũ esse colligimus. Quare ipsam necesse est summã esse beatitudinẽ, quæ sit summa diuinitas. B. Nihil, inq̃, nec re ipsa uerius, nec ratiocinatiõe firmius, nec deo dignius cõcludi potest. P. Super hæc igitur, inqt, ueluti Geometræ solent, demõstratis propositis aliquid inferre, quæ porismata ipsi uocant, ita ego quoq; tibi, ueluti corollariũ dabo. Nã quoniã beatitudinis adeptione fiũt homines beati, beatitudo uero est ipsa diuinitas, diuinitatis adeptione fieri beatos, manifestũ est. Sed uti iustitiæ adeptione iusti, sapiẽtiæ sapiẽtes fiunt, ita diuinitatẽ adeptos deos fieri, simili ratiõe necesse est. Omnis igitur beatus deus: sed natura quidẽ unus, participatiõe uero nihil prohibet esse quãplurimos. B. Et pulchrum, inquam, hoc, atq; pretiosum, siue porisma, siue corollariũ uocari mauis. P. Atqui hoc quoq; pulchrius nihil est, quod his annectendum esse ratio persuadet. B. Quid inquam? P. Cum, inquit, beatitudo multa continere uideatur, utrũ ne hæc omnia unum ueluti corpus beatitudinis, quadam partiũ uarietate cõiungant. An sit eorum aliquid, quod beatitudinis substantiam compleat, ad hoc uero cætera referantur. B. Vellem, inquã, id ipsarum rerum cõmemoratione patefaceres.

P. Nonne

B. Nonne, inqt, beatitudinē bonū esse ансemus? B. Ac summū qdem inquā. P. Addas, inqt, hoc oībus licet. Nam eadē, sufficiētia summa est, eadē summa potentia: reuerentia quoq;, claritas, et uoluptas, beatitudo esse iudicatur. B. Quid igitur? P. Hæcine oïa bona, sufficientia, potentia, cæteraq;, ueluti quædā beatitudinis membra sunt, an ad bonum, ueluti ad uerticem, cuncta referuntur? B. Intelligo, inquā, quid inuestigandum proponas: sed quid constituas audire desydero. P. Cuius rei discretionem sic accipe. Si hæc omnia beatitudinis membra forent, à se quoque inuicem discreparent. Hæc est enim partium natura, ut unum corpus diuersa componant. B. Atqui hæc omnia idem esse monstrata sunt. P. Minime igitur membra sunt. Alioquin ex uno membro beatitudo uidebitur esse coniuncta: quod fieri nequit. B. Id quidem, inquam, dubium non est, sed id quod restat expecto. P. Ad bonum uero cætera referri palàm est. Ideirco enim sufficientia petitur, quoniam bonum esse iudicatur. ideirco potentia, quoniam id quoq; esse creditur bonum. Idem de reuerentia, claritudine, iucunditate coniectare licet. Omnium igitur expetendorū summa, atque causa, bonum est. Quod enim neque re, neque similitudine ullum in se retinet bonum, id expeti nullo modo potest. Contráque etiam, quæ natura bona non sunt, tamen si esse uideantur, quasi uera

bona sint, appetuntur. Quo fit, ut summa cardo, atq; causa expetendorum omnium, bonitas esse iure credatur. Cuius uero causa quid expetitur, id maxime uidetur optari. Veluti si salutis causa quispiam uelit equitare, non tam equitandi motum desyderat, quàm salutis effectum. Cum igitur omnia boni gratia petantur, non illa potius, quàm bonum ipsum, desyderantur ab omnibus. Sed propter quod cætera optantur, beatitudinem esse concessimus: quare sic quoque sola quæritur beatitudo. Ex quo liquido apparet ipsius boni, et beatitudinis unã, atq; eandem esse substantiã. B. Nihil uideo cur dissentire quispiam possit. P. Sed deum, ueramq; beatitudinẽ idem esse monstrauimus. B. Ita est inquã. P. Secure igitur cõcludere licet, dei quoq; in ipso bono, nec usquã aliò, sitam esse substantiã.

LIBRI TERTII Metrum decimum.

Monocolon. Versus est dactylicus, phaleucius, pentameter, hendecasyllabus. ut, Quisqs cõposito. Folio 5.

Huc omnes pariter uenite capti,
Quos fallax ligat improbis catenis
Terrenas habitans libido mentes.

Hic erit

Hic erit uobis requies laborum,
Hic portus placida manens quiete,
Hoc patens unum miseris asylum.
Non quicquid Tagus aureis arenis
Donat, aut Hermus rutilante ripa,
Aut Indus calido propinquus orbi
Candidis miscens uirides lapillos
Illustrant aciem: magisq; cæcos
In suas condunt animos tenebras.
Hoc quicquid placet, excitatq; mentes,
Infimis tellus aluit cauernis.
Splendor quo regitur, uigetq; cœlum
Vitat obscuras animæ ruinas.
Hanc quisquis poterit notare lucem,
Candidos Phœbi radios negabit.

LIBRI TERTII Prosa undecima.

Assentior inquam. cuncta enim firmissimis nexa rationibus cõstant. R. Tũ illa. Quanti, inquit, tu æstimabis, si bonum ipsum quid sit agnoueris? B. Infiniti inquam. si quidem mihi pariter deũ quoque, qui bonum est, continget agnoscere. R. Atqui hæc uerissima, inquit, ratione patefiant, maneant modo quæ pauloante cõclusa sunt. B. Manebunt inquã. R. Nonne, inquit, monstrauimus ea, quæ appetuntur à pluribus,

à pluribus, icirco uera, perfectaq; bona nõ esse, quoniam à se inuicem discreparent: Cumq; alteri abesset alterum, plenum, absolutumq; bonum afferre nõ posse. Tum autem uerum bonum fieri, cum in unam ueluti formam, atque efficientiam colliguntur: ut quæ sufficientia est, eadem sit potentia, reuerentia, claritas, atq; iucunditas. Nisi uero unum, atque idem omnia sint, nihil habere quo inter expetenda numerentur. B. Demonstratum est, inquã, nec dubitari ullo modo potest. P. Quæ igitur cum discrepant, minie bona sũt, cum uero unum esse ceperint, bona fiunt; nonne hæc ut bona sint, unitatis fieri adeptione cõtingit? B. Ita, inquam, uidetur. P. Sed omne quod bonum est, boni participatione bonum est, concedis, an minime? B. Ita est. P. Oportet igitur, idem esse unum atque bonum, simili ratione concedas. Eadem nanq; substantia est eorum, quorum naturaliter non est diuersus effectus. B. Negare inquam nequeo. P. Nosti ne igitur, inquit, omne quod est, tandiu manere, atq; subsistere, quandiu sit unum: sed interire, atq; dissolui pariter atq; unum esse desiterit. B. Quonam modo? P. Vt in animalibus, inquit, cum in unũ coeunt ac pmanent anima corpusq;, id animal uocatur. Cũ uero hæc unitas utriusq; separatione dissoluitur, interire, nec iã esse animal liquet. Ipsum quoque corpus, cum in una forma membrorũ cõiunctiõe pmanet, humana uisitur

species,

redes: At si distributæ, segregatæq; ptes corpis distra xerint unitatē, desinit esse qd' fuerat. Eoq; modo par rent cætera, procul dubio patebit subsistere unūquodque dū unū est: cum uero unū esse desinit, interire. B. Cōsyderanti, inquā, mihi plura, minime aliud uidetur. P. Est ne igitur, inqt, qd' inquantū naturaliter agat, relicta subsistendi appetentia, uenire ad interitū, corruptionemq; desyderet? B. Si animalia, inquā, cōsyderem, quæ habent aliquā uolendi, nolendiq; naturā, nihil inuenio, qd' nullis extra cogentibus abijciat manendi intentionē, et ad interitū sponte festinet. Omne namq; animal tueri salutē laborat: mortē uero, pniciemq; deuitat. Sed qd de herbis, arboribusq;, qd de inanimatis omnino consentiam rebus, prorsus dubito. P. Atqui non est quod de hoc possis ambigere, cum herbas atq; arbores intuearis, primū sibi cōuenientibus innasci locis, ubi quantū earū natura queat cito exarescere, atq; interire nō possunt. Nā aliæ qdem campis, aliæ montibus oriuntur, alias ferunt paludes, aliæ saxis hærent, aliarū fœcundæ sunt steriles arenæ: quas si in alia quispiam loca transferre conetur, arescant. Sed dat cuique natura quod conuenit, et ne, dum manere possunt, intereant, elaborat. Quid dicam quod omnes uelut in terras ore demerso trahunt alimenta radicibus, ac per medullas, robur, corticemq; diffundūt? Quid qd' nobilissimū quodq;, sicuti medulla est, in īteriore sēmp sede recondi-

+ sustinendi

+ arescunt.

quidam non habent

reconditur: extra uero quadam ligni firmitate tuetur: ultimus autẽ cortex aduersum cœli intemperiem, quasi mali patiẽs, defensor opponitur? Iam uero quanta est naturæ diligentia, ut cũcta semine multiplicato propagentur? quæ omnia non modo ad tempus manendi, uerum generatim quoq;, quasi in perpetuũm pmanendi, ueluti quasdam machinas esse, quis nesciat? Ea etiam quæ inanimata esse creduntur, nonne qđ suum est quæq; simili ratione desyderant? Cur enim flammas quidẽ sursum leuitas uehit, terras uero deorsum pondus deprimit, nisi quod hæc singulis loca, motionesq; conueniunt? Porrò autem quod cuiq; consentaneum est, id ununquodq; conseruat, sicuti ea quæ sunt inimica corrumpunt. Iam uero quæ dura sunt, ut lapides, adhærent tenacissime partibus suis, & ne facile dissoluantur, resistunt. Quæ uero liquentia, ut aër atq; aqua, facile quidem diuidentibus cedunt, sed cito in ea rursus, à quibus sunt abscissa relabuntur. Ignis uero omnem refugit sectionem. Neque nunc nos de uoluntarijs animæ cognoscentis motibus, sed de naturali intentione tractamus. Sicuti est quod acceptas escas sine cogitatione transigimus, quod in somno spiritum ducimus nescientes. Nam ne in animalibus quidem manendi amor ex animæ uoluntatibus, uerũ ex naturæ principijs uenit. Nam sæpe mortem, cogentibus causis, quã natura reformidat, uoluntas amplectitur. Contraq; illud, quo

lud, quo solo mortalium rerum durat diuturnitas, gignendi opus, quod natura semper appetit, interdum coercet uoluntas: adeo hæc sui charitas non ex animali motione, sed ex naturali intentione procedit. Dedit enim prouidentia creatis à se rebus hanc uel maximā manendi causam, ut quoad possunt naturaliter permanere desyderent. Quare nihil est qd' ullo modo queas dubitare, cuncta, quæ sunt, appetere naturaliter constantiam permanendi, deuitare perniciem. B. Confiteor, inquam, nunc me indubitato cernere, quæ dudum incerta uidebantur. P. Quod autem, inquit, subsistere, ac permanere appetit, id unum esse desyderat. Hoc enim sublato, nec esse quidem cuiquam permanebit. B. Verum est inquam. P. Omnia igitur, inquit, unū desyderant. B. Consensi. P. Sed unum idipsum monstrauimus esse, quod bonum est. B. Ita quidem. P. Cuncta igitur bonum petunt: quod quidem ita describas licet. Ipsum bonum esse quod desyderetur ab omnibus. B. Nihil, inquam, uerius excogitari potest. Nam uel ad nihilum cuncta referuntur, & uno uelu ti uertice destituta sine rectore fluitabunt: aut si quid est, ad quod uniuersa festinent, id erit omnium summum bonorū. P. Et illa, nimium, inqt, O alumne lætor: ipsam enim mediæ ueritatis notam mente fixisti. Sed in hoc patuit tibi, quod ignorare te pauloante dicebas. B. Quid inquam? P. Quis esset, inquit, rerum omnium finis.

+ manere
+ ne esse

finis. Is est enim profecto, quod desyderatur ab omnibus. Quod quia bonum esse collegimus, oportet rerum omnium finem bonum esse fateamur.

LIBRI TERTII Metrum undecimum.

Monocolon. Versus est Iambicus, hipponactium, trimeter, acatalecticus. ut, Hæc cum superba. Folio xiiij.

Quisquis profunda mente uestigat uerum,
Cupitq; nullis ille deuijs falli,
In se reuoluat intimi lucem uisus,
Longosq; in orbem cogat inflectens motus,
Animumq; doceat quicquid extra molitur
Suis retrusum possidere thesauris.
Dudum quod atra texit erroris nubes
Lucebit ipso perspicacius Phœbo.
Non omne nanq; mente depulit lumen
Obliuiosam corpus inuehens molem.
Hæret profecto semen introrsum ueri:
Quod excitatur uentilante doctrina.
Nam cur rogati sponte recta censetis,
Ni mersus alto uiueret fomes corde.
Quod si Platonis Musa personat uerum,

Quod

Quod quisque discit immemor recordatur.

LIBRI TERTII *Prosa duodecima.*

TVm ego, *Platoni, inquã, uehementer assentior. nam me horum iam secundo cõmemoras. Primum, quod memoriam corporea contagione, debinc cum mœroris mole pressus amisi.* P. *Tum illa, si priora, inquit, concessa respicias, ne illud quidem longius aberit, quin recorderis quod te dudũ nescire confessus es.* B. *Quid inquam.* P. *Quibus, ait illa, gubernaculis mundus regatur.* B. *Memini, inquã, me insciatiam meam fuisse confessum. Sed quid afferas licet iam prospiciam, plenius tamen ex te audire desydero.* P. *Mundum hunc, inquit, à deo regi paulo ante minime dubitandum putabas.* B. *Nec nunc quidem arbitror, inquã, nec unq̃ dubitandum putabo. Quibusq; ad hoc rationibus accedã, breuiter exponã. Mundus ex tam diuersis, cõtrarijsq; ptibus in unam formã minime cõuenisset, nisi unus esset, qui tam diuersa cõiungeret: cõiuncta uero naturarũ ipsa diuersitas inuicem discors dissociaret, atq; diuelleret, nisi esset unus, qui, quod nexuit, contineret. Non tam uero certus naturæ ordo procederet, nec tam dispositos motus locis, temporibus, efficientia, spatijs, qualitatibus explicaret; nisi unus esset, qui has mutationum uarietates,*

manens

manens ipse, disponeret. Hoc quicquid est quo condita manent, atq; agitantur, usitato cunctis uocabulo Deum nomino. P. Tum illa. Cum hæc, inquit, ita sentias, paruam mihi restare operam puto, ut felicitatis compos, patriam sospes reuisas: sed quæ proposuimus in tueamur. Nonne in beatitudine sufficientiam numerauimus? deniq; beatitudinem ipsam esse concessimus? B. Ita quidem. P. Et ad mundum igitur, inquit, regendum nullis extrinsecus adminiculis indigebit: alioquin si aliquo egeat, plenam sufficientiam non habebit. B. Id, inquam, ita est necessarium. P. Per se igitur solum cuncta disponit. B. Negari, inquam, non potest. P. Atqui, deus ipsum bonum esse monstratus est. B. Memini inquam. P. Per bonum igitur cuncta disponit. Siquidem per se regit omnia, quē bonum esse cōsensimus, et hic est ueluti quidam clauus, atq; gubernaculum, quo mundana machina stabilis, atque incorrupta seruatur. B. Vehementer assentior, inquam, & id te pauloante dicturam, tenui licet suspitione, prospexi. P. Credo inquit: iam enim ut arbitror uigilantius ad cernenda uera oculos deducis. Sed quod dicam non minus ad contuendum patet. B. Quid inquam? P. Cum deus, inquit, omnia bonitatis clauo gubernare iure credatur, eademq; omnia, sicuti docui, ad bonum naturali intentione festinent, num dubitari potest, quin uoluntarie regantur, seq; ad disponentis

nentis

rentis nutum, ueluti conuenientia, contemperataq; re- ctori sponte conuertant? B. Ita inquam necesse est: nec beatum regimen esse uideretur, si quidem detrectan- tium iugum foret, non obtemperantiū salus. P. Nihil est igitur quod naturam seruans, deo contraire cone- tur. B. Nihil inquam. P. Quid si conetur, ait, num tan dem proficiet quicquā aduersus eum, quem iure potē tissimū beatitudinis esse concessimus? B. Prorsus, in- quam, nihil ualeret. P. Non est igitur aliquid, quod summo huic bono uel uelit, uel possit obsistere. B. Nō inquam arbitror. P. Est igitur summū bonum, inquit, quod regit cuncta fortiter, suauiterq; disponit. B. Tum ego, quam, inquam, me nō modo ea, quæ conclusa est sum ma rationū, uerum multo magis hæc ipsa, quibus ute- ris, uerba delectant, ut tandem aliquando stultitiam ma gna lacerantem sui pudeat. P. Accepisti, inquit, in fa- bulis lacessentes cœlum Gigantes, sed illos quoq; , uti condignum fuit, benigna fortitudo disposuit. Sed uis ne rationes ipsas inuicem collidamus? Forsitan ex hu- iusmodi conflictatione pulchra quædam ueritatis scin- tilla dissiliat. B. Tuo inquam arbitratu. P. Deum, in- quit, esse omniū potentem nemo dubitauerit. B. Qui quidem, inquā, mente consistat, nullus prorsus ambi gat. P. Qui uero est, inquit, omniū potens, nihil est quod ille non possit. B. Nihil inquam. P. Num igitur deus facere malum potest? B. Minime inquam. P. Ma-

g lum

sum igitur, inquit, nihil est, cum id facere ille non possit, qui nihil non potest. B. Ludis ne, inquam, me, inextricabilem Labyrinthum rationibus texens, quo nunc quidem qua egrediaris introeas, nunc uero quo introieris egrediare, admirabilem quandam diuinæ simplicitatis orbē complicas? Etenim pauloante à beatitudine incipiens, eam summum bonum esse dicebas, quā in summo deo sitam loquebare. Ipsum quoq; deū summū esse bonum, plenamq; beatitudinē disserebas: ex quo neminē beatū fore, nisi qui pariter deus esset, quasi munusculum dabas. Rursus ipsam boni formam dei, ac beatitudinis loquebaris esse substantiā, ipsumq; unum idipsum esse bonum dicebas, quod ab omnium rerum natura petatur. Deum quoque bonitatis gubernaculis uniuersitatem regere disputabas, uolentiáque cuncta parere illi, nec ullam mali esse naturam. atque hæc nullis extrinsecus sumptis, sed altero ex altero fidem trahente, insitis, domesticisq; probationibus explicabas. P. Tum illa. Minime, inquit, ludimus: remq; omniū maximā dei munere, quē dudū deprecabamur exegimus. Ea est enim diuinæ forma substantiæ, ut neq; ī externa dilabatur, nec in se externū aliquid ipsa suscipiat. Sed sicut de ea Parmenides ait, πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ, rerū orbē mobilē rotat, dū se immobilē ipsa conseruat. Quod si rationes quoq; non extra petitas, sed intra rei,

Dicunt Parmenidis uerbum sonare. Omnem tu circulo ad dicis sponte multitudinē sponte.

+ [handwritten marginal note]

Πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ.

rei, quã tractabamus, ambitum collocatas agitauimus, nihil est quod admirere, cum Platone sanciente didiceris, cognatos, de quibus loquuntur rebus, oportere esse sermones.

loquimur

LIBRI TERTII Metrum duodecimum.

qui res diuinas contemplatur, ei non esse mentis oculos ad res infimas reflectendos.

Monocolon. Versus est Glyconius, ut, Cum phœbi radijs folio. pag.

FElix qui potuit boni
Fontem uisere lucidum.
Felix qui potuit grauis
Terræ soluere uincula.
Quondam funera coniugis
Vates Threicius gemens,
Postquam flebilibus modis
Syluas currere, mobiles
Amnes stare coegerat,
Iunxitque intrepidum latus
Sæuis cerua leonibus,
Nec uisum timuit lepus
Iam cantu placidum canem:
Cum flagrantior intima

Feruor pectoris ureret:
Nec qui cuncta subegerant
Mulcerent dominum modi.
Immites superos querens,
Infernas adijt domos.
Illic blanda sonantibus
Chordis carmina temperans,
Quicquid praecipuis deae
Matris fontibus hauserat,
Quod luctus dabat impotens,
Quod luctum geminans amor
Taenara *Deflet Taenara commouens,*
Et dulci ueniam prece
Vmbrarum dominos rogat.
Stupet ter geminus nouo
Captus carmine ianitor,
Quae sontes agitant metu
Vltrices scelerum deae
Iam moestae lachrymis madent:
Non Ixionium caput
Velox praecipitat rota:
Et longa siti perditus
Spernit flumina Tantalus:
Vultur dum satur est modis
Non traxit Tityi iecur:
Tandem uincimur arbiter

Vmbrarum

Vmbrarum miserans ait:
Donemus comitem uiro
Emptam carmine coniugem:
Sed lex dona coërceat;
Ne dum tartara liquerit,
Fas sit lumina flectere.
Quis legem det amantibus?
Maior lex amor est sibi.
Heu noctis prope terminos
Orpheus Euridicen suam
Vidit, perdidit, occidit.
Vos hæc fabula respicit
Quicunque in superum diem
Mentem ducere quæritis.
Nam qui tartareum in specus
Victus lumina flexerit,
Quicquid præcipuum trahit,
Perdit, dum uidet inferos.

Tertij libri Finis.

Anicij Manlij Torquati

SEVERINI BOETII DE
Consolat. Philosophiæ Li
ber Quartus.

cuius nunc regno loquimur, authore cognoscas, semper quidem potentes bonos esse, malos uero abiectos semper, atque imbecilles, nec sine pœna unquam esse uitia, nec sine præmio uirtutes: bonis fœlicia, malis semper infortunata contingere: Multaq; id genus, quæ, sopitis querelis, firma te solididate corroborent. Et quoniam ueræ formam beatitudinis me dudum monstrante uidisti, quo etiam sita sit agnouisti, decursis omnibus, quæ prætermittere necessarium puto, uiam tibi, quæ te domum reuehat, ostendam. Pennas etiam tuæ menti, quibus se in altum tollere possit, affigam, ut perturbatione depulsa, sospes in patriam meo ductu, mea semita, meis etiam uehiculis reuertaris.

LIBRO QUARTO. Metrum primum.

Mentem certis quibusdam pennis ad coelum [illegible] contemplandum eue[illegible]

Dicolon distrophon. Primus uersus est dactylicus, alcmanius, tetrameter, acatalecticus, interdũ anapæstũ recipiẽs. hoc mõ. Sunt ete -uu nim pen -- næ uo lu -uu cres mihi -uu. ut [illegible] priori Folio 42. Sequens est Iambicus, archilochcius. ut, Abduat ignorantia. Folio 39.

-uu -- -uu -uu

-- u- -- uu

SVnt etenim pennæ uolucres mihi,
Quæ celsa conscendant poli.
Quas sibi cum uelox mens induit,
Terras perosa despicit:
Aëris immensi superat globum,
Nubesq; post tergum uidet.
Quiq; agili motu calet ætheris
Transcendit ignis uerticem,
Donec in astriferas surgat domos,
Phœboq; coniungat uias:
Aut comitetur iter gelidi senis
Miles corusci syderis:
Vel quocunq; micans nox pingitur
Recurrat astri circulum.
Atque ubi iam exhaustum fuerit satis,
Polum relinquat extimum,
Dorsaq; uelocis premat ætheris
Compos uerendi luminis.
Hic regum sceptrum dominus tenet,
Orbisq; habenas temperat,
Et uolucrem currum stabilis regit
Rerum coruscus arbiter.
Huc te si reducem referat uia,
Quam nunc requiris immemor,
Hæc (dices) memini patria est mihi,
Hinc ortus, hic sistam gradum.

Quod

Quod si terrarum placeat tibi
Noctem relictam uisere,
Quos miseri toruos populi timent
Cernes tyrannos exules.

LIBRI Quarti Prosa secunda.

Tum ego pape inquã, ut magna promittis. Nec dubito quin possis efficere: tu modo quem excitaueris ne moreris. P. Primum igitur, inquit, bonis semper adesse potentiã, malos cunctis uiribus esse desertos agnoscas licebit, quorum quidem alterũ demonstratur ex altero. Nam cum bonum, malumq; contraria sint, si bonum potens esse constiterit, liquet imbecillitas mali: at si fragilitas clarescat mali, boni firmitas nota est. Sed uti nostræ sententiæ fides abũdantior sit, alterutro calle procedã, nũc hinc, nunc inde proposita confirmans. Duo sunt quibus omnis humanorum actuum constat effectus, uoluntas scilicet, ac potestas: quorum si alterũ desit, nihil est quod explicari queat. Deficiente enim uolũtate, nec aggreditur quidem quisq; quod nõ uult. at si potestas absit, uoluntas frustra sit. Quo fit, ut si quem uideas uelle adipisci, quod minime adipiscatur, huic obtinendi quod uoluerit defuisse ualentiam dubitare non possis. B. Perspicuum est, inquam, nec ullo modo negari potest. P. Quem ue-
ro effe-

to effecisse quod uoluerit uideas, num etiam potuisse dubitabis? B. Minime. P. *Quod uero quisq; potest, in eo ualidus, qđ uero non potest, in hoc imbecillis esse censendus est.* B. Fateor inquā. P. Meministi, igitur, inquit, *superioribus rationibus esse collectū intentionem omnem uoluntatis humanæ, quæ diuersis studijs agitur, ad beatitudinem festinare?* B. Memini, *inquam, id quoq; esse demonstratū.* P. Num recordaris *beatitudinem ipsum esse bonum: eoq; modo cum beatitudo petitur ab omnibus, desyderari bonū?* B. Minime, *inquā, recordor, quoniam id memoriæ fixū teneo.* P. *Omnes igitur homines boni pariter, ac mali indiscreta intentione ad bonum peruenire nituntur.* B. *Ita, inquā, consequens est.* P. *Sed certum est adeptione boni fieri bonos.* B. *Certum.* P. *Adipiscuntur igitur boni quod appetunt.* B. *Sic uidetur.* P. *Mali uero, si adipiscerentur quod appetūt bonū, mali esse non possent.* B. *Ita est.* P. *Cum igitur utriq; bonum petant, hi quidē adipiscantur, illi uero minime; non dubiū est bonos quidem potentes esse, qui uero mali sint, imbecilles.* P. *Quisquis, inquam, dubitat, nec rerum naturam, nec cōsequentiam potest considerare rationū.* P. *Rursus, inquit, si duo sint, quibus idem secundum naturam propositum sit, eorumq; unus naturali officio idipsum agat, atque perficiat, alter uero naturale illud officium minime admini-*

strare

stare queat, alio uero modo, quàm naturæ conuenit, non quidem impleat propositum suum, sed imitetur implentem, quemnam horum ualentiorem esse decernis? B. *Etsi coniecto, inquam, quid uelis, planius tamen audire desydero.* P. *Ambulandi, inquit, motũ secundum naturam esse hominibus num negabis?* B. *Minime inquam.* P. *Eiusq; rei pedum officium esse naturale num dubitas?* B. *Ne hoc quidem inquam.* P. *Si quis igitur pedibus incedere ualens ambulet, aliusq;, cui hoc naturale pedum desit officium, manibus nitens, ambulare conetur, quis iure horum ualentior existimari potest?* B. *Contexe, inquam, cætera. nam quin naturalis officij potẽs, eo, qui idem nequeat ualentior sit, nullus ambigit.* P. *Sed summum bonum, quod æque malis, bonisque propositum, boni quidem naturali officio uirtutum petunt: mali uero uariam per cupiditatem, quod adipiscendi boni naturale officium non est, idipsum conantur adipisci. An tu aliter existimas?* B. *Minime inquam. Nam etiã qđ est cõsequens patet. Ex his enim quæ concesserim, bonos qdẽ potẽtes, malos uero esse necesse est ĩbecilles.* P. *Recte inquit præcurris. Idq; uti medici sperare solent, indicium est erectæ iam, resistentisq; naturæ. Sed quoniã te ad intelligendũ promptissimum esse conspicio, crebras coaceruabo rationes. Vides enim quanta uitiosorum hominũ pateat infirmitas, qui nec ad hoc quidem*

quidem peruenire queunt, ad quod eos naturalis ducit, ac penè cõpellit intentio. Et quid si hoc tam magno, ac penè inuicto praeeuntis naturae desererentur auxilio? Cõsydera uero quanta sceleratos homines habeat impotentia. Neque enim leuia, aut ludicra praemia petunt, quae consequi, atq; obtinere non possunt: sed circa ipsam rerum summam, uerticemq; deficiunt. Nec in eo miseris cõtingit effectus, quod solũ dies, noctesq; moliuntur. In qua re bonorum uires eminent. Sicut enim eum, qui pedibus incedens, ad eum locum usq; peruenire potuisset, quo nihil ulterius peruium iaceret incessui, ambulandi potentissimum esse censeres: ita eũ qui expetendorũ finem, quo nihil ultra est, apprehendit, potentissimum necesse est iudices, Ex quo fit quod huic obiacet, ut ijdem scelesti uiribus omnibus uideantur esse deserti. Cur enim relicta uirtute uitia sectantur, inscitiá ne bonorũ? Sed quid eneruatius ignorantiae caecitate! An sectanda nouerunt, sed transuersos eos libido praecipitat? Sic quoq; intemperantia fragiles sunt, qui obluctari uitio nequeunt. An scientes, uolentesq; bonum deserunt, & ad uitia deflectuntur? Sed hoc modo nõ solum potentes esse, sed omnino esse desinunt. Nam qui communem omnium, quae sunt, finẽ relinquunt, pariter quoq; esse desistunt. Quod quidẽ cuipiam mirum forte uideatur, ut malos, qui plures hominum sunt, eosdem non esse dicamus: sed ita sese res

habet.

habet. Nam qui mali sunt, eos malos esse non abnuo: sed eosdem esse pure, atq; simpliciter, nego. Nam uti cadauer hominē mortuum dixeris, simpliciter uero hominem appellare non possis; ita uitiosos malos quidē esse concesserim, sed esse absolute nequeam confiteri. Est enim quod ordinē retinet, seruatq; naturā. Quod uero ab hac deficit, esse etiam quod in sui natura situ est, derelinquit. Sed possunt, inqes, mali. ne ego quidem negauerim: sed haec quidem eorum potentia non à uiribus, sed ab imbecillitate descendit. Possunt enim mala; quae minime ualerent, si in bonorum efficientia manere potuissent. Quae possibilitas, eos euidentius nihil posse demonstrat. Nam si, uti pauloante collegimus, malum nihil est; cum mala tantummodo possint, nihil posse improbos liquet. B. Perspicuū est. P. Atque ut intelligas quaenam sit huius potentiae uis: summo bono nihil potentius esse pauloante disfiniuimus. B. Ita est inquam. P. Sed idem, inqt, facere malū nequit. B. Minime. P. Est igitur, inquit, aliquis, qui omnia posse homines putet? B. Nisi qui insaniat, nemo. P. Atqui idem possunt mala. B. Vtinam quidem, inquam, non possent. P. Cum igitur bonorum tantummodo potens, possit omnia; nō uero queant omnia potentes etiam malorum, eosdem, qui mala possunt, minus posse manifestum est. Huc accedit, quod omnem potentiam inter expetenda numerandam,

tandam, omniaq; expetenda referri ad bonum, uelut ad quoddam naturæ suæ cacumen, ostendimus. Sed patrandi sceleris possibilitas referri ad bonum nõ potest. Expetenda igitur non est. Atqui omnis potentia expetenda est. Liquet igitur malorum possibilitatem non esse potentiam. Ex quibus omnibus bonorum quidem potentiã, malorum uero minime dubitabilis apparet infirmitas. Veramq; illam Platonis esse sententiam liquet, solos, quod desyderant, posse facere sapientes: improbos uero explere quidem quod libeat, quod uero desyderant, explere non posse. Faciunt enim quælibet, dum per ea, quibus delectantur, id bonum, quod desyderant, se adepturos putant. Sed minime adipiscuntur: quoniã ad beatitudinem probra non ueniunt.

LIBRI Quarti Metrum secundum.

Dicolon distrophon. Primus uersus est Trochaicus, Alcmanius, dimeter, catalecticus. Quæ huius carminis natura sit, uidere licet in fine in centimetro Seruij. Scanditur hoc modo. Quos ui – u des se – u dere – u celso – Sequens est pherechratius, ut, Pontus uersat arenas. Folio xxi.

– u – u – u – –
u u – – u – –

Quos uides

Quos uides sedere celso
Solij culmine reges,
Purpura claros nitente,
Septos tristibus armis,
Ore toruo comminantes,
Rabie cordis anhelos;
Detrahat si quis superbis
Vani tegmina cultus,
Iam uidebit intus artas
Dominos ferre catenas.
Hinc enim libido uersat
Auidis corda uenenis,
Hinc flagellat ira mentem
Fluctus turbida tollens:
Mœror aut captos fatigat,
Aut spes lubrica torquet.
Ergo cum caput tot unum
Cernas ferre tyrannos;
Non facit quod optat, ipse
Dominis pressus iniquis.

LIBRI Quarti Prosa tertia.

Vides ne igitur quanto in cœno probra uoluātur, qua, pbitas luce resplēdeat? In quo pspicuū est, nunq̄ bonis pmia, nunq̄ sua sceleribus deesse supplitia. Rerum

Rerum etenim, quæ geruntur, illud propter quod unaquæq; res geritur, eiusdem rei præmium esse non iniuria uideri potest, uti currenti in stadio, propter quã curritur iacet præmium corona. Sed beatitudinem esse idipsum bonum, propter quod omnia geruntur, ostendimus. Est igitur humanis actibus ipsũ bonũ, ueluti præmiũ cõmune propositũ. Atqui hoc à bonis non potest separari. Neq; enim bonus ultra iure uocabitur qui careat bono: quare probos mores sua præmia non relinquunt. Quantumlibet igitur sæuiant mali, sapienti tamen corona non decidet, non arescet. Neque enim probis animis propriũ decus aliena decerpit improbitas. Quod si extrinsecus accepto lætaretur, poterat hoc uel alius quispiam, uel ipse etiam qui contulisset auferre. Sed quoniam id sua cuiq; probitas confert, tamen suo præmio carebit, cum probus esse desierit. Postremo cũ omne præmium idcirco appetatur, quoniam bonũ esse credatur, quis boni compotẽ, præmij iudicet expertẽ? At cuius præmij? omnium pulcherrimi, maximiq;. Memento enim illius corollarij; qđ paulo ante præcipuum dedi: ac sic collige. Cum ipsum bonum beatitudo sit, bonos omnes, eo ipso quod boni sint, fieri beatos liquet. Sed qui beati sunt deos esse conuenit. Est igitur præmium bonorum quod nullus deterat dies, nullius minuat potestas, nullius fuscet improbitas, deos fieri. Quæ cum ita sint, de malorum quoque inseparabili

pœna

pœna dubitare sapiēs nequeat. Nam cum bonum, malúmque: item pœna, atque præmiū aduersa fronte dissideant, quæ in boni præmio uidemus accidere, eadē necesse est in mali pœna, contraria parte respōdeant. Sicut igitur probis probitas ipsa fit præmiū, ita improbis nequitia ipsa suppliciū est. Iam uero quisquis afficitur pœna, malo se affectum esse nō dubitat. Si igitur sese ipsi æstimare uelint, possúnt ne sibi supplicij expertes uideri, quos omnium malorum extrema nequicia nō afficiat modo, uerumetiam uehementer inficiat? Vide autem ex aduersa parte bonorū, quæ improbos pœna comitetur. Omne nāque quod sit, unū esse, ipsumq; unum bonū esse, paulo ante didicisti. Cui consequēs est, ut omne quod sit, id etiam bonum esse uideatur. Hoc igitur modo quicquid à bono deficit, esse desistit: quo fit ut mali desinant esse quod fuerant. Sed fuisse homines adhuc ipsa humani corporis reliqua species ostentat. Quare uersi in maliciam, humanam quoque amisere naturam. Sed cum ultra homines quenque prouehere sola probitas possit, necesse est ut quos ab humana conditione deiicit, infra hominis meritum detrudat improbitas. Euenit igitur, ut quem transformatum uitijs uideas, hominem æstimare non possis. Auaricia feruet alienarum opum uiolentus ereptor, similem lupi dixeris. Ferox atq; inquietus linguam litigijs exercet, cani comparabis. Insidiator occultus surripu-

isse fraudibus gaudet; uulpe aulis exæquetur. Iræ intẽperãs fremit; leonis animũ gestare credatur. Pauidus, ac fugax, non metuenda formidat; ceruis similis habeatur. Segnis, ac stupidus torpet; asinum uiuit. Leuis, ac inconstans, studia permutat; nil ab auibus differt. Fœdis, immundisq; libidinibus immergitur; sordidæ suis uoluptate detinetur. Ita fit, ut qui probitate deserta, homo esse desierit; cum in diuinam conditionẽ transire non possit, uertatur in belluam.

LIBRI QVARTI Metrum tertium.

Monocolon. *Versus est Glyconius, Choriambicus, Trimeter, Acatalecticus, ut, Cum phœbi radijs &c. folio x.*

Vela Naricij ducis,
Et uagas pelago rates
Eurus appulit insulæ,
Pulchra qua residens dea
Solis edita semine
Miscet hospitibus nouis
Tacta carmine pocula.
Quos ut in uarios modos

Vertit

Vertit herbipotens manus,
Hunc apri facies tegit,
Ille marmaricus leo
Dente crescit & unguibus:
Hic lupis nuper additus
Flere dum parat, ululat:
Ille tigris ut Indica
Tecta mitis obambulat.
Sed licet uarijs malis
Numen Arcadis alitis
Obsitum miserans ducem
Peste soluerit hospitis;
Iam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant.
Iam sues Cerealia
Glande pabula uerterant.
Et nihil manet integrum
Voce, corpore, perditis.
Sola mens stabilis, super
Monstra quæ patitur, gemit.
O leuem nimium manum,
Nec potentia gramina,
Membra quæ ualeant licet,
Corda uertere non ualent.
Intus est hominum uigor
Arce conditus abdita.

Hæc uenena potentius
Detrahunt hominem sibi,
Dira quæ penitus meant,
Nec nocentia corpori
vlcere Mentis uulnere sæuiunt.

LIBRI QVARTI Prosa quarta.

TVm ego. fateor, inquam, nec iniuria dici uideo uitiosos, tametsi humani corporis speciem seruent, in beluas tamē animorum qualitate mutari. Sed quorum atrox, scelerataque mens, bonorum pernicie sæuit, idipsum eis licere noluissem. P. Nec licet, īquit, uti conuenienti monstrabitur loco: sed tamen si ipsum, quod eis licere creditur, auferatur, magna ex parte scelleratorum hominum pœna eleuatur. Etenim, quod incredibile cuiquam forte uideatur, infeliciores esse necesse est malos, cum cupita perfecerint, quā si ea, quæ cupiunt, implere non possint. Nam si miserum est uoluisse praua, potuisse miserius est: sine quo uolūtatis miseræ langueret effectus. Itaque cum sua singulis miseria sit, triplici infortunio necesse est urgeātur, quos uideas scelus uelle, & posse perficere. B. Accedo, inquam, sed uti hoc infortunio cito careant, patrandi sceleris possibilitate deserti, uehementer exopto. P. Carebunt, inquit, ocius, quàm uel tu forsitan uelis, uel illi

sese

sese existiment esse arituros. Neque enim est aliquid in tam breuibus uitæ metis ita serum, quod expectare longum, immortalis præsertim animus, putet: quorũ magna spes, & excelsa facinorum machina, repentino, atq; insperato sæpe fine destruitur. Quod quidem illis miseriæ modum statuit. Nam si nequitia miseros facit; miserior sit necesse est diuturnior nequã. Quos in felicissimos esse iudicarem, si non eorum malitiam saltẽ mors extrema finiret. Etenim si de prauitatis infortunio uera cõclusimus, quod tanto est maius quãto est diuturnius, infinitam liquet esse miseriam, quam esse constat æternam. B. Tum ego, mira quidem, inquam, & concessu difficilis illatio: sed his eam, quæ prius concessa sunt, nimium conuenire cognosco. P. Recte, inquit, æstimas: sed qui conclusioni accedere durum putat; æquum est, uel falsum aliquid præcessisse demonstret, uel collationem propositionum non esse efficacem necessariæ conclusionis ostendat: Alioquin concessis præcedentibus, nihil prorsus est quod de illatione causetur. Nam hoc quoque, quod dicam, nõ minus mirum uideatur: sed ex his quæ sumpta sunt, æque est necessarium. B. Quid inquam? P. Feliciores, inquit, esse improbos supplicia luentes, quàm si eos nulla iustitiæ pœna coerceat. Neque id nunc molior, quod cuiuis ueniat in mentem, corrigi ultione prauos mores, & ad rectum supplicij terrore deduci, cæteris quoque exem

plum esse fugiendi culpanda: sed alio quodam modo, se liciores esse improbos arbitror punitos, tametsi nulla ratio correctionis, nullus respectus habeatur exempli. B. Et quis erit, inquam, præter hos alius modus? P. Et illa. Bonos, inquit, esse felices, malos uero miseros, nonne concessimus? B. Ita est inquã. P. Si igitur, inquit, miseriæ cuiuspiam bonum aliquod addatur, nonne felicior est eo, cuius pura ac solitaria, sine cuiusquam boni admistione miseria est? B. Sic, inquam, uidetur. P. Quid si eidẽ misero, qui cunctis careat bonis, præter ea quibus miser est, malum aliud fuerit annexum, nonne multo infelicior eo censendus est, cuius infortunium boni participatione releuatur? B. Quid ni inquam? P. Habent igitur improbi cum puniuntur quidem, boni aliquid annexũ, pœnam ipsam scilicet, quæ ratione iustitiæ bona est: iidemq; cum supplicio carent, ĉts inest aliquid alterius mali, ipsa impunitas, quam iniquitatis merito malum esse cõfessus es. B. Negare non possum. P. Multo igitur infeliciores improbi sunt iniusta impunitate donati, quàm iusta ultione puniti. Sed puniri improbos iustum, impunitos uero elabi iniquũ esse manifestum est. B. Quis id neget? P. Sed, ait, nec illud quidem quisquam negabit, bonum esse omne quod iustum est: contra quod iniustum est, malum liquet esse. B. Tum ego, ista quidem cõsequentia sunt eis quæ pauloante cõclusa sunt.

Sed

Sed quæso, inquam, te, nullá ne animarum supplicia post defunctum morte corpus relinquis? P. *Et magna quidem, inquit, quorum alia pœnali acerbitate, alia uero purgatoria clemētia exerceri puto; sed nūc de his disserere consilium nō est. Id uero hactenus egimus, ut quæ indignissima tibi uidebatur malorum potestas, eam nullam esse cognosceres: quosq; impunitos querebare, uideres nunquam improbitatis suæ carere supplicijs. Licentiam, quam cito finiri precabaris, nec longam esse disceres: infeliciorémq; fore, si diuturnior, infelicissimam uero, si esset æterna. Post hæc miseriores esse improbos iniusta impunitate dimissos, quàm iusta ultione punitos. Cui sententiæ consequēs est, ut tum demum grauioribus supplicijs urgeantur, cum impuniti esse creduntur.* B. *Tum ego, cum tuas, inquam, rationes consydero, nil dici uerius puto. At si ad iudicia hominum reuertar, quis ille est, cui hæc non modo non credenda, sed saltem non audienda uideantur?* P. *Ita est, inquit illa. Nequeunt enim oculos tenebris assuetos, ad lucē perspicuæ ueritatis attollere: similesq; auibus sunt, quarum intuitū nox illuminat, dies cæcat. Dū enim non rerū ordinē, sed suos intuentur affectus; uel licentiā, uel impunitatem scelerum putant esse felicem. Vide aūt quid æterna lex sanciat. Melioribus animum si conformaueris, nihil opus est iudice præmium deferente, tu te ipse*

excellentioribus addidisti. Si studium ad peiora deflexeris, extra ne quaesieris ultorem, tu te ipse in deteriora detrusisti. ueluti si uicibus sordidam humum, coelumque respicias, cunctis extra cessantibus, ipsa cernendi ratione nunc coeno, nunc syderibus interesse uidearis. At uulgus ista non respicit. Quid igitur? his ne accedamus, quos beluis similes esse monstrauimus? Quid, si quis amisso penitus uisu, ipsum etiam se habuisse obliuisceretur intuitum, nihilque sibi ad humanam perfectionem deesse arbitraretur, num uidentes eadem, caecos putaremus? Nonne illud quidem acquiescerēt, quod aeque ualidis rationum nititur firmamentis, infeliciores esse eos qui faciunt, quā qui patiuntur iniuriam? B. Vellem, inquam, has ipsas audire rationes. P. Omnem, inquit, improbum num supplicio dignum negas? B. Minime. P. Infelices uero esse qui sunt improbi, multipliciter liquet. B. Ita est inquam. P. Qui igitur supplicio digni sunt, miseros esse non dubitas. B. Conuenit inquam. P. Si igitur cognitor, ait, resideres, cui supplicium inferendum putares? ei ne qui fecisset, an qui pertulisset iniuriam? B. Nec ambigo, inquam, quin perpesso satisfacerem dolore facientis. P. Miserior igitur tibi iniuriae illator, quam acceptor esse uideretur. B. Consequitur, inquam. Hac igitur, alijsque de causis ea radice nitentibus, quod turpitudo suapte natura miseros

faciat

faciat, apparet, cuilibet illatam iniuriam, non accipientis, sed inferentis esse miseriam. P. Atqui nunc, ait, cōtra faciunt oratores. Pro his enim, qui graue quid, acerbúmque perpessi sunt, miserationem iudicum excitare conantur, cum magis admittentibus iustior miseratio debeatur: quos non ab iratis, sed à propitijs potius, miserantibúsque accusatoribus ad iudicium, ueluti ægros ad medicum, duci oportebat, ut culpæ morbos supplicio resecaret. Quo pacto defensorum opera uel tota frigeret, uel si prodesse hominibus mallet, in accusationis habitum uerteretur. Ipsi quoque improbi, si eis aliqua rimula uirtutem relictam fas esset aspicere, uitiorúmque sordes pœnarum cruciatibus se deposituros uiderent compensatione adipiscendæ probitatis, nec hos cruciatus esse ducerent, defensorumq; operam repudiarēt, ac se totos accusatoribus, iudicibusq; permitterent. Quo fit, ut apud sapiētes nullus prorsus odio locus relinquatur. Nam bonos quis, nisi stultissimus oderit? malos uero odisse ratione caret. Nam sicuti corporum languor, ita uitiositas quidā est quasi morbus animorum. Cum ægros corpore minime dignos odio, sed potius miseratiōe iudicamus; multo magis nō insequendi, sed miserandi sunt, quorum mentes omni languore atrocior urget improbitas.

+ fort. mal lexit

+ dicerent

338

2 y

LIBRI QVARTI Metrum quartum.

Dicolon

Probos amore, miseratione improbos dignos esse.

Dicolon, Distrophon. Primus uersus est Dactylicus, Phalentius, ut, Quisquis composito. Folio .. pag. Sequens est Elegiacus.

Proximus

Qvid tantos iuuat excitare motus,
Et propria fatum sollicitare manu?
Si mortem petitis, propinquat ipsa
Sponte sua, uolucres nec remoratur equos.
Quos serpens, leo, tigris, ursus, aper
Dente petunt, ijdem se tamen ense petunt.
An distant quia, dissidentq; mores
Iniustas acies, & fera bella mouent?
Alternisq; uolunt perire telis?
Non est iusta satis sæuitiæ ratio.
Vis aptam meritis uicem referre,
Dilige iure bonos, & miseresce malis.

LIBRI QVARTI Prosa quinta.

Hinc ego uideo, inquam, quæ sit uel felicitas, uel miseria, in ipsis proborum, atque improborum meritis constituta. Sed in hac ipsa fortuna populari, non nihil boni, maliue inesse perpendo. Neq; enim

enim sapientum quisquam, exul, inops, ignominiosúsque esse malit potius, quàm pollens opibus, honore reuerendus, potentia ualidus, in sua permanens urbe florere. Sic enim clarius, testatiúsque tractatur officium sapientis, cum in contingentes populos regentium quodam modo beatitudo trãsfunditur; Cum præsertim carcer, lex, cæteráque legalium tormenta pœnarum, perniciosis potius ciuibus, propter quos etiam constituta sunt, debeantur. Cur hæc igitur uersa uice mutentur, scelerúmque supplicia bonos premant, præmia uirtutum mali rapiant, uehementer admiror: quæque tam iniustæ confusionis ratio uideatur, ex te scire desydero. Minus etenim mirarer, si misceri omnia fortuitis casibus crederem. Nunc stuporem meum deus rector exaggerat, qui cum sæpe bonis iucunda, malis aspera: contráque bonis dura tribuat, malis optata concedat, nisi causa deprehendatur, quid est quod à fortuitis casibus differre uideatur? P. Nec mirum, inquit, si quid ordinis ignorata ratione, temerarium, confusúmq; credatur. Sed tu quamuis causam tantæ dispositionis ignores; tamen quoniam bonus mundum rector temperat, recte fieri cuncta ne dubites.

LIBRI QVARTI
Metrum quintum.

Monocolon

Mirari solitum uulgus ea quorum causas ignorat.

Monocolō. Versus est Dactylicus, Alcmanius, ut, Heu quàm præcipiti. fo. ij.

SI quis Arcturi sydera nescit.
Propinqua summo cardine labi:
Cur legat tardus plaustra Bootes,
Mergatq; seras æquore flammas
Cum nimis celeres explicat ortus,
Legem stupebit ætheris alti.
Palleant plenæ cornua lunæ
Infecta metis noctis opacæ.
Quæq; fulgenti texerat ore,
Confusa phœbe detegat astra.
Commouet gentes publicus error,
Lassantq; crebris pulsibus æra.
Nemo miratur flamina cori
Litus frementi tundere fluctu,
Nec niuis duram frigore molem
Feruente phœbi soluier æstu.
Hic enim causas cernere promptum est.
Illic latentes pectora turbant
Cuncta, quæ rara prouehit ætas:
Stupetq; subitis mobile uulgus.
Cedat inscitiæ nubilus error,

Cessent profecto mira uideri.

LIBRI QVARTI *Prosa sexta.*

ITa est, inquam. Sed cum tui muneris sit latentium rerum causas euoluere, uelatasq; caligne explicare rationes, quæso uti hinc decernas: & quoniã hoc me miraculum maxime perturbat, edisseras. P. Tũ illa paulisper arridens, ad rem, inquit, omnium quæsitu maximam uocas, cui uix exhausti quicquam satis est. Talis nanque materia est, ut una dubitatione succisa, innumerabiles aliæ uelut hydræ capita, succrescant: nec ullus fuerit modus, nisi quis eas uiuacissimo mentis igne coërceat. In hac enim de prouidentiæ simplicitate, de fati serie, de repentinis casibus, de cognitione ac prædestinatione diuina, de arbitrij libertate queri solet. Quæ quanti oneris sint, ipse perpẽdis. Sed quoniam hæc quoque te nosse quædam medicinæ tuæ portio est, quanquam angusto limite temporis septi, aliquid tamen deliberare conabimur. Quod si te Musici carminis oblectamenta delectant, hanc oportet paulisper differas uoluptatem, dum nexas sibi ordine contexo rationes. B. Vt libet inquam. P. Tum uelut ab alio orsa principio ita disseruit. Omniũ generatio rerum, cunctosq; mutabilium naturarũ progressus, & quicquid aliquo mouetur modo, causas,

ordinem,

ordinem, formas ex diuinæ mentis stabilitate sortitur. Hæc in suæ simplicitatis arce composita, multiplicem rebus gerendis modum statuit: qui modus, cum in ipsa diuinæ intelligentiæ puritate conspicitur, prouidentia nominatur. Cum uero ad ea, quæ mouet, atque dispo nit, refertur, fatum à ueteribus appellatum est. Quæ di uersa esse facile liquebit, si quis utriusque uim mente conspexerit. Nam prouidentia est ipsa illa diuina ratio, in summo omnium principe constituta, quæ cuncta disponit. Fatum uero, inhærens rebus mobilibus dispositio: per quam prouidentia suis quæq; nectit ordinibus. Prouidentia namque cuncta pariter, quamuis diuersa, quamuis infinita, complectitur. Fatum uero singula digerit, in motu, locis, formis, ac temporibus distributa: ut hæc temporalis ordinis explicatio, in diuinæ mentis adunata prospectu, prouidentia sit. Eadem uero adunatio digesta, atque explicata temporibus, fatum uocatur. Quæ licet diuersa sint, alterũ tamen dependet ex altero. Ordo nanque fatalis ex prouidentiæ simplicitate procedit. Sicut enim artifex faciendæ rei formam mente percipiẽs, mouet operis effectum: & quod simpliciter, præsentariéque prospexerat, per temporales ordines ducit: ita deus prouidentia quidem singulariter, stabiliterque facienda disponit. Fato uero hæc ipsa, quæ disposuit, multipliciter, ac temporaliter administrat. Siue igitur famulantibus quibusdam

busdam prouidentiæ diuinæ spiritibus, fatum exerceatur, seu anima, seu tota inseruiente natura, seu cœlestibus syderum motibus, seu angelica uirtute, seu dæmonum uaria solertia, seu aliquibus horum, seu omnibus, fatalis series texitur, illud certe manifestum est, immobilem, simplicemq; gerendarum formam rerum esse prouidētiam: fatum uero eorum, quæ diuina simplicitas gerenda esse disponit, mobilem nexū, atq; ordinē temporalē. Quo fit ut omnia quæ fato subsunt, prouidentiæ quoq; subiecta sint, cui etiā ipsum subiacet fatū. Quædā uero, quæ sub prouidētia locata sunt, fati seriē superēt. Ea uero sunt, quæ primæ ꝓpinqua diuinitati stabiliter fixa, fatalis ordinē mobilitatis excedunt. Nam, ut orbium circa eundem cardinem sese uertentium, qui est intimus, ad simplicitatem medietatis accedit, cæterorumque extra locatorum, ueluti cardo quidam, circa quem uersentur, existit: extimus uero maiore ambitu rotatus, quanto à puncti media indiuiduitate discedit, tanto amplioribus spatijs explicatur. Si quid uero illi se medio connectat, & societ, in simplicitatem cogitur, diffundique, ac diffluere cessat. Simili ratione quod longius à prima mente discedit, maioribus fati nexibus implicatur, ac tanto magis aliquid fato liberū est, quanto illum rerum cardinem uicinius petit. Quod si supernæ mētis hæserit firmitati, motu carens, fati quoq; supergreditur necessitatē.

Igitur

Igitur uti est ad intellectum ratiocinatio: ad id quod est, id quod gignitur: ad æternitatem, tempus: ad punctum mediū, circulus: ita est fati series mobilis, ad prouidentiæ stabilem simplicitatem. Ea series cœlū, ac sydera mouet, elementa in se inuicem temperat, & alterna cōmutatione transformat. Eadem nascentia, occidentiaq; omnia, per similes fœtuum, seminumq; renouat progressus. Hæc actus etiam, fortunasq; hominum indissolubili causarum connexione constringit. Quæ cū ab immobilibus prouidentiæ proficiscatur exordijs, ipsam quoq; immutabilem necesse est esse. Ita enim res optime reguntur, si manens in diuina mente simplicitas, indeclinabilem causarum ordinem promat. Hic uero ordo res mutabiles, & alioquin temere fluituras, propria incommutabilitate coerceat. Quo fit, ut tametsi uobis hunc ordinem minime consyderare ualentibus, confusa omnia, perturbataq; uideantur, nihilominus tamen, suus modus ad bonum dirigens cuncta disponat. Nibil est enim, quod mali causa, nec ab ipsis quidē improbis fiat: quos ut uberrime demonstratum est, bonum quærentes, prauus error euertit: ne dum ordo de summi boni cardine proficiscens, a suo quoquam deflectat exordio. Quæ uero, inquies, potest ulla iniquior esse confusio, quàm ut bonis tum aduersa, tum prospera: malis etiam, tū optata, tum odiosa contingant? Num igitur ea mentis integritate

gritate homines degunt, ut quos probos, improbósue censuerint, eos quoque, uti æstimant, esse necesse sit? Atqui in hoc hominum iudicia depugnant, ut quos alij præmio, alij supplicio dignos arbitrentur. Sed concedamus, ut aliquis possit bonos, malòsue discernere, num igitur poterit intueri illam intimam temperiem, uelut in corporibus dici solet, animorum? Non enim dissimile est miraculum nescienti, cur sanis corporibus his quidē dulcia, illis uero amara conueniant: cur ægri etiam quidam lenibus, quidam uero acribus adiuuantur. At hoc medicus, qui sanitatis ipsius, atque ægritudinis modum, temperamentumq; dinoscit, minime miratur. Quid uero animorū aliud salus uidetur esse quā probitas? quid ægritudo, quam uitia? Quis autem alius, uel seruator bonorum, uel malorum depulsor, quā rector, & medicator mentium deus? Qui cum ex alta prouidentiæ specula respicit, quid unicuiq; conueniat, agnoscit, & quod conuenire nouit, accommodat. Hinc iam fit illud fatalis ordinis insigne miraculum, cum à sciente geritur, quod stupeant ignorātes. Nam ut pauca quæ ualet ratio humana de diuina profunditate accipere, perstringam, De hoc quem tu iustissimum, & æqui seruantissimum putas, omnia scienti prouidentiæ diuersum uidetur. Et uictriam quidē causam dijs, uictam uero Catoni placuisse, familiaris noster Lucanus admonuit. Hic igitur quicquid citra spem uideas

geri, rebus quidem rectus ordo est, opinioni uero tuæ peruersa confusio. Sed sit aliquis ita bene moratus, ut de eo diuinum iudicium pariter, humanũq; consentiat, sed est animi uiribus infirmus: cui si quid eueniat aduersi, desinet colere forsitan innocentiã, per quam nõ potuit retinere fortunã. Parcit itaq; sapiens dispensatio ei, quem deteriorem facere possit aduersitas, ne, cui nõ cõuenit laborare, patiatur. Est alius, cunctis uirtutibus absolutus, sanctusq;, ac deo proximus. Hũc cõtingi quibuslibet aduersis nefas prouidẽtia iudicat. adeo, ut nec corporeis quidem morbis agitari sinat. Nam ut qdã me quoq; excellẽtior, ait, ἀνὴρ δὲ θεσεβὴς ἄλκιθινὸς οὐ πονέει, ἁγίου ἀνέρος σώματα δὲ σφέτερα ἀνασκευάζουσιν, ἀνέρος δὲ ἁγίου σῶμα οὐ πονέει. Fit aũt sæpe, uti bonis summa rerũ gerẽda deferatur, ut exuberans retundatur improbitas. Alijs mixta quædam, pro animorũ qualitate distribuit. Quosdã remordet, ne lõga felicitate luxurient. Alios duris agitari patitur, ut uirtutes animi, patientiæ usu, atq; exercitatiõe confirment. Alij plus æquo metuunt, quod ferre possunt. Alij plus æquo despiciũt, quod ferre nõ possunt: hos in experimentũ sui, tristibus ducit. Nõnulli uenerandũ sæculi nomẽ, gloriosæ pretio mortis emerunt. Quidam supplicijs inexpugnabiles, exemplũ cæteris prætulerũt, inuictã malis esse uirtutem. Quæ q̃ recte, atq; disposite, & ex eorũ bono, quibus accidere uidẽtur, fiant,

Vir aũt religiosus uerus, nõ laborat. Sancti uiri corpora autẽ sua ædificauerũt. Viri autẽ sancti corpus non laborat.

ἀνδρὸς ἱεροῦ σῶμα δυνάμεις οἰκοδομοῦσι

tur, fiant, nullá dubitatio est. Nã illud quoq;, quod im probis nunc tristia, nũc optata proueniũt, ex eisdem ducatur causis. Ac de tristibus quidem nemo miratur: q eos male meritos omnes existimant: quorũ quidẽ sup plicia, tũ cæteros sceleribus deterrent, tũ ipsos quibus inuehuntur emendant. Læta uero magnũ bonis argumentum loquũtur, quid de huiusmodi felicitate debeãt iudicare, quã famulari sæpe improbis cernant. In qua re illud etiam dispensari credo, q forsitan alicuius tam præceps, atq; importuna natura est, ut eum in scelera potius exacerbare possit rei familiaris inopia. Huius morbo prouidentia collatæ pecuniæ remedio medetur. Hic fœdatam probris conscientiã spectans, & se cum fortunam suam cõparans, forsitan ptimescit, ne cuius ei iucundus usus est, fiat tristis amissio. Mutabit igitur mores: ac dũ fortunam metuit amittere, nequitiam derelinquet. Alios in cladem meritam præcipitauit indigne acta felicitas. Quibusdam permissum punien di ius, ut exercitij bonis, & malis esset causa suppli cij. Nam ut probis atq; improbis nullũ fœdus est, ita ipsi inter se improbi nequeũt cõuenire. Quid ni? cum à semetipsis, discerpentibus conscientiam uitijs, quiq; dissentiant, faciantq; sæpe, quæ cũ gesserint, nõ fuis se gerẽda decernant. Ex quo sæpe illa summa prouidẽ tia protulit insigne miraculum, ut malos mali, bonos facerent. Nam dũ iniqua sibi à pessimis quidam

perpeti uidentur, noxiorum odio flagrantes, ad uirtutis frugem rediere, dū se eis dissimiles student esse, quos oderant. Sola est enim diuina uis, cui mala quoque bona sint, cum eis competenter utendo, alicuius boni elicit effectum. Ordo enim quidam cuncta complectitur: ut quod ab assignata ordinis ratiōe discesserit, hoc licet in alium, tamen ordinem relabatur: ne quid in regno prudētiæ liceat temeritati. ἰσχυρότατος ἐπὶ κοσμεῖ ὁ θεὸς πάντα πεπρογομένως. Neq; enī fas est homini cūctas diuinæ operæ machinas ingenio cōprehendere, uel explicare sermone. Hoc tantum prospexisse sufficiat, quod naturarum omniū proditor deus, idem ad bonum dirigens cuncta disponat: dumq; ea quæ protulit, in sui similitudine retinere festinat, malum omne de reipublicæ suæ terminis per fatalis seriē necessitatis eliminet. Quo fit, ut quæ in terris abūdare creduntur, si disponentem prouidentiā spectes, nihil usquam mali esse perpendas. Sed uideo iandudum te & pondere quæstionis oneratum, & orationis prolixitate fatigatum, aliquā carminis expectare dulcedinem. Accipe igitur haustum, quo refectus, firmior in ulteriora contendas.

Fortissimus in mūdo deus cūcta peregit.

LIBRI QVARTI Metrum sextum.

Monocolon. Versus est Dactylicus, Archilochius, Tetrameter.

trimeter, catalectias. Primi duo pedes possunt esse Dactyli, uel Spōdei, tertius tantum Dactylus, licet hic nō sit semp, quartus Spōdeus. hoc modo. Si uis -- cælsi -- iura to -uu nantis --

-- -- -uu --

SI uis cælsi iura tonantis
Pura solers cernere mente,
Aspice summi culmina cœli.
Illic iusto fœdere rerum
Veterem seruant sydera pacem.
Non sol rutilo concitus igne
Gelidum Phœbes impedit axem.
Nec quæ summo uertice mundi
Flectit rapidos Vrsa meatus,
Nunquam occiduo lota profundo,
Cætera cernens sydera mergi
Cupit Oceano tingere flammas.
Semper uicibus temporis æquis
Vesper seras nuntiat umbras,
Reuehitq; diem lucifer almum.
Sic alternos reficit cursus
Alternus amor. sic astrigeris
Bellum discors exulat oris.
Hæc concordia temperat æquis

Elementa modis: ut pugnantia
Vicibus cedant humida siccis,
Iunganteq; fidem frigora flammis,
Pendulus ignis surgat in altum,
Terræq; graues pondere sidant.
Hisdem causis uere tepenti
Spirat florifer annus odores,
Aestas cererem feruida siccat,
Remeat pomis grauis Autumnus,
Hyemem defluus irrigat imber.
Hæc temperies alit, ac profert
Quicquid uitam spirat in orbe.
Eadem rapiens condit, & aufert,
Obitu mergens orta supremo.
Sedet interea conditor altus,
Rerumq; regens flectit habenas
Rex, & dominus, fons & origo,
Lex, & sapiens arbiter æqui.
Et quæ motu concitat ire,
Sistit retrahens, ac uaga firmat.
Nam nisi rectos reuocans ictus
Flexos iterum cogat in orbes;
Quæ nunc stabilis continet ordo,
Dissepta suo fonte fatiscant.
Hic est cunctis communis amor,
Repetuntq; boni fine teneri.

Quia

Quia non aliter durare queant,
Nisi conuerso rursus amore
Refluant causæ quæ dedit esse.

LIBRI QVARTI *Prosa septima.*

Iam ne igitur uides, quid hæc omnia quæ diximus, consequatur? B. Quid nam inquã? P. Omnẽ, inquit, bonam prorsus esse fortunã. B. Et qui, inquam, fieri potest? P. Attende inquit. Cũ omnis fortuna, uel iucũda, uel aspera, tũ remunerandi, exercẽdi ue bonos, tũ puniendi, corrigendiq; improbos causa deferatur, omnis bona est quam uel iustam constat esse, uel utilẽ. B. Nimis quidẽ inquam uera ratio, et si quam paulo ante docuisti prouidentiã, fatúm ue cõsyderem, firmis uiribus nixa sententia. Sed eã, si placet, inter eas quas inopinabiles pauloante posuisti, numeremus. P. Quid inquit? B. Quia id hominũ sermo cõmunis usurpat, & quidem crebro, quorũdam malam esse fortunam. P. Vis ne igitur, inquit, paulisper uulgi sermonibus accedamus, ne nimium uelut ab humanitatis usu recessisse uideamur. B. Vt placet inquam. P. Nonne igitur bonum censes esse, quod prodest? B. Ita est inquam. P. Quæ uero aut exercet, aut corrigit, prodest. B. Fateor inquam. P. Bona igitur. B. Quid ni? P. Sed hæc eorũ est, qui uel in uirtute positi cõtra aspera bellum gerunt: uel à uitijs declinantes, uirtutis

iter arripiunt. B. Negare inquam nequeo. P. Quid uero iucunda, quæ in præmium tribuitur bonis, num uulgus malam esse decernit? B. Nequaquã: uerum, uti est, ita quoque esse optimam censet. P. Quid reliqua, quæ cum sit aspera, & iusto supplicio malos coercet, num bonam populus putat? B. Immo omniũ, quæ excogitari possunt, iudicat esse miserrimam. P. Vide igitur, ne opinionem populi sequentes, quiddam ualde inopinabile confecerimus. B. Quid inquam? P. Ex his enim, ait, quæ concessa sunt, euenit, eorum quidem, qui sunt, uel in possessione, uel in prouectu, uel in adeptione uirtutis, omnẽ quæcunq; sit, bonã, in improbitate uero manentibus, omnẽ pessimam esse fortunam. B. Hoc inquam uerum est, tametsi nemo audeat confiteri. P. Quare, inquit, ita uir sapiens moleste ferre non debet, quoties in fortunæ certamen adducitur, ut uirũ fortẽ nõ decet indignari, quoties increpuit bellicus tumultus. Vtriq; enim, huic quidẽ gloriæ propagandæ, illi uero confirmandæ sapientiæ difficultas ipsa, materia est. Ex quo etiam uirtus uocatur, quod suis uiribus nitens, non superetur aduersis. Neque enim uos in prouectu positi uirtutis, diffluere delitijs, & emarcescere uoluptate uenistis. Prælium cum omni fortuna nimis acre conseritis. ne uos aut tristis opprimat, aut iucunda corrumpat, firmis medium uiribus occupate. Quicquid aut infra subsistit, aut

^ inquam

+ autem

^ sed

stit, aut ultra progreditur, habet contemptum felicitatis, non habet præmium laboris. In uestra est enim situm manu, qualem uobis fortunam formare malitis. Omnis enim, quæ uidetur aspera, nisi aut exercet, aut corrigit, punit.

LIBRI QVARTI Metrum septimum.

Monocolon. Versus est dactylicus, sapphicus, pentameter, acatalecticus ut, Nouimus quantas. fo. xxiiij.

Bella bis quinis operatus annis
Vltor Atrides Phrygiæ ruinis,
Fratris amissos thalamos piauit.
Ille dum Graiæ dare uela classi
Optat, & uentos redimit cruore,
Exuit patrem, miserumq; tristis
Foederat natæ iugulum sacerdos.
Fleuit amissos Ithacus sodales,
Quos ferus uasto recubans in antro
Mersit immani Polyphemus aluo.
Sed tamen cæco furibundus ore
Gaudium mœstis lachrymis rependit.
Herculem duri celebrant labores.

Ille

Ille Centauros domuit superbos,
Abstulit sæuo spolium leoni,
Fixit & certis uolucres sagittis:
Poma cernenti rapuit draconi,
Aureo læua grauior metallo:
Cerberum traxit triplici catena:
Victor immitem posuisse fertur
Pabulum sæuis dominum quadrigis.
Hydra combusto perijt ueneno:
Fronte turpatus Achelous amnis
Ora demersit pudibunda ripis:
Strauit Antheum Libycis arenis:
Cacus Euandri satiauit iras:
Quosq; pressurus foret altus orbis
Setiger spumis humeros notauit:
Vltimus cœlum labor irreflexo
Sustulit collo: pretiumq; rursus
Vltimi cœlum meruit laboris.
Ite nunc fortes, ubi celsa magni
Ducit exempli uia. cur inertes
Terga nudatis? superata tellus
Sydera donat.

Libri Quarti Finis.

SEVERINI BOETII DE CONsolatu philosophiæ Liber quintus.

LIBRI QVINTI Prosa prima.

DIxerat, orationisque cursum ad alia quædam tractanda, & expedienda uertebat. B. Tũ ego, recta quidẽ, inquam, exhortatio, tuaq; prorsus authoritate dignissima: sed quod tu dudum de prouidentia quæstionem pluribus alijs implicatam esse dixisti, re experior. Quæro enim, an esse aliquid omnino, & quidnam esse casum arbitrere. P. Tum illa. Festino, inquit, debitum promissionis absoluere, uiamq; tibi qua ad patriã reueharis aperire. Hæc aũt & si perutilia cognitu, tamẽ à propositi nostri tramite paulisper auersa sunt. Verendũq; est ne deuijs fatigatus, ad emetiendum rectum iter sufficere non possis. B. Ne id, inquam, prorsus uereare. Nam quietis mihi loco fuerit ea, quibus maxime delector, agnoscere. simul cum omne disputationis tuæ latus indubitata fide constiterit, nihil de sequentibus ambigatur. P. Tum illa. Morem, inquit, geram tibi: simulq; sic exorsa est. Si quidem, inquit, aliquis euentum temerario motu, nullaq; causarũ connexione productum casum esse diffiniat, nihil omnino casum esse confirmo, & præter subiectæ rei significationẽ inanẽ

prorsus

prorsus esse uocē decerno. Quis enim coërcente in ordinē cuncta deo, locus esse ullus temeritati reliquus potest? Nam nihil ex nihilo existere uera sententia est: cui nemo unquam ueterum refragatus est, quanquam id illi non de operante principio, sed de materiali subiecto, hoc est, omniū de natura rationum, quasi quoddam iecerint fundamentū. At si nullis ex causis aliqd oriatur, id de nihilo ortū esse uidebitur. Quod si hoc fieri nequit, nec casum quidem huiusmodi esse possibile est, qualē paulo ante diffiniuimus. B. Quid igitur inquam? Nihil ne est, quod uel casus, uel fortuitū iure appellari queat? An est aliquid tametsi uulgus lateat, cui uocabula ista conueniant? P. Aristoteles meus id, inquit, in Physicis, & breui, & ueri propinqua ratione diffiniuit. B. Quonam, inquam, modo? P. Quoties, ait, aliquid cuiuspiam rei gratia geritur, aliudq; quibusdam de causis, quàm quod intendebatur, obtingit, casus uocatur. Vt si quis colendi agri causa fodiens humū, defossi auri pondus inueniat. Hoc igitur fortuito quidem creditur accidisse, uerum non de nihilo est. nā proprias causas habet: quarum improuisus, inopinatusq; concursus casum uidetur operatus. Nam nisi cultor agri humum foderet, nisi eo loci pecuniam suā depositor obruisset, aurum non esset inuentum. Hæ sunt igitur fortuiti causæ compēdij, quod ex obuijs sibi, & confluentibus causis, non ex gerentis intentione prouenit.

uenit. Neq; enim uel qui aurū obruit, uel qui agrum exercuit, ut ea pecunia reperiretur, intendit: sed (uti dixi) quo ille obruit, hunc fodisse conuenit atq; concurrit. Licet igitur diffinire casum, esse inopinatum ex confluentibus causis, in his quæ ob aliquid geruntur, euentum. Concurrere uero, atque confluere causas facit ordo ille ineuitabili connexione procedens, qui de prouidentiæ fonte descendens, cuncta suis locis temporibúsque disponit.

LIBRI QVINTI Metrum primum

Fortuita ipsa quae dicuntur causis non carere

Dicolon Distrophon. ut. Carmina qui quondā fol.

RVpis Achemeniæ scopulis, ubi uersa sequentū
  Pectoribus figit spicula pugna fugax,
Tigris & Eufrates uno se fonte resoluunt,
  Et mox abiunctis dissociantur aquis.
Si coeant, cursūmque iterum reuocentur in unum,
  Confluat alterni quod trahit unda uadi,
Conueniant puppes, & uulsi flumine trunci,
  Mixtáque fortuitos impliciet unda modos:
Quos tamen ipsa uagos terræ decliuia casus,
  Gurgitis & lapsi defluus ordo regit.

Sic quæ

Sic quæ permiſſis fluitare uidetur habenis
Fors, patitur frænos, ipſaq; lege meat.

LIBRI *Quinti Proſa ſecunda.*

ANimaduerto, inquam: idq; uti tu dicis, ita eſse conſentio. Sed in hac hærentium ſibi ſerie cauſarū, eſt ne ulla noſtri arbitrij libertas, an ipſos quoque humanorum motus animorum fatalis catena conſtringit? P. Eſt, inquit. neq; enim fuerit ulla rationalis natura, quin eidem libertas aſſit arbitrij. Nam quod ratione uti naturaliter poteſt, id habet iudicium, quo quidq; diſcernat. Per ſe igitur fugienda, optandáue dinoſcit. Quod uero quis optandū iudicat eſſe, petit: refugit uero, quod æſtimat eſſe fugiendum. Quare quibus ineſt ratio, ipſis etiam ineſt uolendi, nolendiq; libertas. Sed hanc non in omnibus æquam eſſe conſtituo. nam ſupernis, diuiniſq; ſubſtantijs & perſpicax iudicium, et incorrupta uoluntas, et efficax optatorum præſto eſt poteſtas. Humanas uero animas liberiores quidem eſſe neceſſe eſt, cum in mentis diuinæ ſpeculatione ſe conſeruant: minus uero cum dilabuntur ad corpora: minuſq; etiam cum terrenis artubus colligantur: extrema uero eſt ſeruitus, cum uitijs deditæ, rationis propriæ poſſeſſione ceciderint. Nam ubi oculos à ſummæ lucæ ueritatis ad inferiora, et tenebroſa deiecerint,

mox

mox insaniæ nube caligantur, perniciosis turbantur affectibus. Quibus accedendo, consentiendoq;, quam inuexere sibi adiuuant seruitutem: & sunt quodammodo propria libertate captiuæ. Quæ tamen ille, ab æterno cuncta prospiciens prouidentiæ cernit intuitus, & suis quæq; meritis prædestinata disponit, πάντ᾽ ἐφορᾷ, καὶ πάντ᾽ ἐπακούει. Omnia uidet, & omnia audit.

LIBRI Quinti Metrum secundum.

Monocolon. Versus est dactylicus, Archilochicus, tetrameter, catalecticus. ut. Si uis celsi, Folio. 67.

PVro clarum lumine Phœbum
Mellifluі canit oris Homerus:
Qui tamen intima uiscera terræ
Non ualet, aut pelagi, radiorum
Infirma perrumpere luce.
Haud sic magni conditor orbis.
Huic ex alto cuncta tuenti
Nulla terræ mole resistunt.
Non nox atris nubibus obstat.
Quæ sint, quæ fuerint, ueniantq;
Vno mentis cernit in ictu.

Quem,

Quem, quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere solem.

LIBRI QVINTI *Prosa tertia.*

TVm ego, En inquã difficiliori rursus ambigui tate confundor. P. Quænam, inquit, est ista? iam enim quibus perturbare coniecto. B. Nimium, inquã, aduersari, ac repugnare uidetur, prænoscere uniuersa deum, & esse ullum libertatis arbitrium. Nam *si cuncta prospiciat deus, neque falli ullo modo potest; euenire necesse est, quod prouidẽtia futurum esse præuiderit. Quare si ab æterno non facta hominum modo, sed etiam consilia, uoluntatésque prænoscit, nulla erit arbitrij libertas.* Neque *enim uel factum aliud ullum, uel quælibet existere poterit uolũtas, nisi quã nescia falli prouidentia diuina præsenserit.* Nam *si aliorsum, quàm præuisa sunt, detorqueri ualent; non iam erit futuri firma præscientia, sed opinio potius incerta: quod de deo credere nefas iudico.* Neque *enim illam probo rationem, qua se quidam credunt hunc quæstionis nodum posse dissoluere.* Aiunt *enim non ideo quid esse euenturum, quoniam id prouidentia futurũ esse prospexerit: sed econtrario potius, quoniam quod futurum est, id diuinam prouidentiam latere nõ posse.* Eóque *modo necessarium est hoc in contrariã relabi*

relabi partem. Neque enim necesse est contingere quæ prouidentur, sed necesse est quæ futura sunt prouideri. Quasi uero quæ cuiusq; rei causa sit, præsciẽtiá ne futurorum necessitas sit, an futurorum necessitas causa prouidentiæ, laboretur: ac non illud demonstrare nitamur: quoquo modo se habeat ordo causarum, necessarium esse euentum præscitarum rerum, etiã si præscientia futuris rebus eueniendi necessitatẽ non uideatur inferre. Etenim si quispiam sedeat, opinionẽ, quæ eũm sedere coniectat, ueram esse necesse est: atq; ẽ contrario rursus, si de quopiam uera sit opinio, quoniam sedet, eum sedere necesse est. In utroq; igitur necessitas inest. In hoc quidem sedendi: at uero in altero ueritatis. Sed non idcirco quisq; sedet, quoniam uera est opinio. Sed hæc potius uera est, quoniam quempiam sedere præcessit. Ita cum causa ueritatis ex altera parte procedat, inest tamen cõmunis in utraq; necessitas. Similia de prouidentia, futurisq; rebus ratiocinari patet. Nam etiam si idcirco quoniam futura sunt, prouidentur, non uero ideo, quoniam prouidentur, eueniunt, nihilominus tamen à deo, uel uentura prouideri, uel prouisa euenire necesse est: quod ad perimendam arbitrij libertatem solum satis est. Iam uero quã præposterum est, ut æternæ præscientiæ temporalium rerum euentus causa esse dicatur? Quid est autem aliud arbitrari, ideo deum futura, quoniam sunt euentura,

k prouidere,

prouidere, q̃ putare, quæ olim acciderunt, causam summæ illius esse prouidentiæ? Ad hæc, sicuti cũ quid esse scio, id ipsum esse necesse est: ita cũ quid futurũ noui, idipsum futurum esse necesse est. Sic fit igitur, ut euentus præscitæ rei nequeat euitari. Postremo si quid aliquis aliorsum, q̃ sese res habet, existimet, id nõ modo scientia nõ est, sed est opinio fallax, ab sciẽtia ueritate longe diuersa. Quare si quid ita futurũ est, ut eius certus ac necessarius nõ sit euentus, id euenturũ esse præsciri qui poterit? Sicut enim scientia ipsa impermixta est falsitati, ita id, quod ab ea concipitur, esse aliter quã concipitur, nequit. Ea namq; causa est, cur mendacio scientia careat, quod se ita rem quanq; habere necesse est, uti eam sese habere scientia cõprehendit. Quid igitur? Quonam modo deus hæc incerta futura prænoscit? Nam si ineuitabiliter euentura censet, quæ etiã non euenire possibile est; fallitur; quod non sentire modo nefas est, sed etiam uoce proferre. At si ita, uti sunt, ita ea futura esse decernit, ut æque uel fieri, uel non fieri posse cognoscat, quæ est hæc præscientia, quæ nihil certum, nihil stabile comprehendit? Aut quid hoc refert uaticinio illo ridiculo Tyresiæ: quicquid dicam, aut erit, aut non? Quid etiam diuina prouidentia humana opinione præstiterit, si, uti homines, incerta iudicat, quorum est incertus euentus? Quod si apud illum rerum omnium certissimum

uissimum fontem nihil incerti esse potest; certus eorum est euentus, quæ futura firmiter ille præsciuerit. Quare nulla est humanis consilijs, actionibusque libertas, quas diuina mens sine falsitatis errore cuncta prospiciens, ad unum alligat & constringit euentum. Quo semel recepto, quantus occasus humanarum rerum consequatur, liquet. Frustra enim bonis, malisque præmia, pœnæ ue proponuntur, quæ nullus meruit liber, ac uoluntarius motus animorum. Idq; omniũ uidebitur iniquissimũ, quod nũc æquissimũ iudicatur, uel puniri improbos, uel remunerari probos: quos ad alterutrũ nõ propria mittit uolũtas, sed futuri cogit certa necessitas. Nec uitia igitur, nec uirtutes quicq̃ fuerint, sed omniũ meritorũ potius mixta, atq; indiscreta confusio. Quoq; nihil sceleratius excogitari potest, cũ ex prouidentia rerũ omnis ordo ducatur, nihilq; fieri liceat cõsilijs humanis, fit, ut uitia quæq; nostra ad bonorum omniũ referãtur authorem. Igitur nec sperandi aliquid, nec deprecãdi ulla ratio est. Quid enim uel speret quisquã, uel etiam deprecetur, quando optanda omnia series indeflexa connectit? Auferetur igitur unicum illud inter homines, deũq; cõmercium, sperãdi scilicet ac deprecandi. Siquidẽ iustæ humilitatis pretio, inæstimabilem uicem diuinæ gratiæ promeremur. Qui solus modus est, quo cum deo colloq; homines posse uideantur: illiq; inaccessæ luci

prius quoque, quàm impetrent, ipsa supplicandi ratione coniungi. Quæ si recepta futurorum necessitate nihil uirium habere credantur; quid erit, quo summo illi rerum principi connecti, atque hærere possimus? Quare necesse erit humanum genus, uti paulo ante cantabas, disseptum, atque disiunctum suo fonte fatiscere.

LIBRI QVINTI Metrum tertium

Rerum cognitarum praesidio incognita investigari

Monocolon. Versus est Dactylicus, archilochius, tetrameter, catalecticus, ut, Si uis celsi. fo. 67.

QVænam discors fœdera rerum
Causa resoluit? quis tanta deus
Veris statuit bella duobus?
Vt quæ carptim singula constent,
Eadem nolint mixta iugari.
An nulla est discordia ueris,
Sempérque sibi certa cohærent.
Sed mens certis obruta membris
Nequit oppressi luminis igne
Rerum tenues noscere nexus.
Sed cur tanto flagrat amore

Veri

Veri tectas reperire notas?
Scit ne, quod appetit anxia nosse?
Sed quis nota scire laborat?
Et si nescit, quid cæca petit?
Quis enim quicquam nescius optet?
Aut quis ualeat nescita sequi?
Quóue inueniat? quis repertam
Queat ignarus noscere formam?
An cum mentem cerneret altam,
Pariter summam & singula norat?
Nunc membrorum condita nube
Non in totum est oblita sui,
Summamq; tenet singula perdens?
Igitur quisquis uera requirit,
Neutro est habitu: nam neque nouit,
Nec penitus tamen omnia nescit.
Sed quam retinens meminit summam
Consulit alte uisa retractans,
Vt seruatis queat oblitas
Addere partes.

LIBRI QVINTI Prosa quarta.

Tum illa. Vetus, inquit, hæc est de prouidentia querela: Marcó que Tullio, cũ diuinationem distribuit, uehementer agitata: tibiq; ipsi res diu pror-

 sus, multum

sus, multũq; quæsita: sed haudquaquã ab ullo uestrũ, hactenus satis diligenter, ac firmiter expedita: cuius caliginis causa est, q humanæ ratiocinatiõs motus ad diuinæ præsciẽtiæ simplicitatẽ nõ potest admoueri. Quæ si ullo modo cogitari queat, nihil prorsus relinquetur ambigui. Quod ita demum patefacere, atque expedire tentabo, si prius ea, qbus moueris, expendero. Quæro enim, cur illam soluentiũ rationẽ minus efficacem putes, quæ quia præsciẽntiã non esse futuris rebus causam necessitatis existimat, nihil impediri præsciẽtia arbitrij libertatem putat? Num enim tu aliunde argumẽtum futurorũ necessitatis trahis, nisi q, ea, quæ præsciuntur, non euenire nõ possunt? Si igitur prænotio nullam futuris rebus adijciat necessitatẽ (quod tu etiã paulo ante fatebare) quid est quod uoluntarij exitus rerum ad certum cogantur euentum? Etenim positionis gratia, ut quid consequatur aduertas, statuamus nullam esse præsciẽntiam. Num igitur, quantum ad hoc attinet, quæ ex arbitrio eueniunt, ad necessitatem cogun tur? B. Minime. P. Statuamus iterum esse, sed nihil rebus necessitatis iniungere: manebit, ut opinor, eadem uoluntatis integra atque absoluta libertas. Sed præscientia, inquies, tametsi futuris eueniendi necessitas non est, signum tamen est necessario ea esse uentura. Hoc igitur modo, etiam si præcognitio non fuisset, necessarios futurorum exitus esse constaret.

Omne

Omne etenim signū tantū quid sit ostendit, nō uero efficit qđ designat. Quare demonstrandū prius est, nihil non ex necessitate contingere; ut prænotionē signū esse huius necessitatis appareat. alioquin si hæc nulla est; nec illa quidem eius rei signū poterit esse, quæ nō est. Iā uero ꝓbationem firma ratione subnixā cōstat, nō ex signis, neq; petitis extrinsecus argumentis, sed ex conuenientibus, necessarijs q; causis esse ducendā. Sed qui fieri potest, ut ea non proueniant, quæ futura esse prouidentur? Quasi uero nos, ea, quæ prouidentia futura esse prænoscit, non euentura credamus: ac non illud potius arbitremur, licet eueniant, nihil tamen, ut euenirent, sui natura necessitatis habuisse. Quod hinc facile perpendas licebit. Plura etenim dum fiunt, subiecta oculis intuemur, ut ea, quæ in quadrigis moderandis, atque flectendis facere spectantur aurigæ, atque ad hunc modum cætera. Num igitur quicquam illorum ita fieri necessitas ulla compellit? B. Minime. Frustra enim esset artis effectus, si omnia coacta mouerentur. P. Quæ igitur cum fiunt, carent existendi necessitate, eadem priusquā fiant, sine necessitate futura sunt. Quare sunt quædam euētura, quorum exitus ab omni necessitate absolutus sit. Nam illud quidem nullum arbitror esse dicturum, quod quæ nūc fiunt, priusq̄ fierent, euentura non fuerint. Hæc etiam igitur præcognita, liberos

habent euentus. Nam sicut scientia præsentium rerũ nihil his quæ fiunt, ita præscientia futurorũ nihil his, quæ uentura sunt necessitatis importat. Sed hoc, inquis, ipsum dubitatur, an earum rerum, quæ necessarios exitus non habent, ulla possit esse prænotio. Dissonare etenim uidentur: putasque si præuideantur, consequi necessitatem: si necessitas desit, minime præsciri: nihilq; scientia cõprehendi posse nisi certũ. Quod si, quæ incerti sunt exitus, ea quasi certa prouidẽtur, opinionis id esse caliginem, nõ scientiæ ueritatem. Aliter enim, quàm sese res habeat arbitrari, ab integritate scientiæ credis esse diuersum. Cuius erroris causa est, quod omnia quæ quisque nouit, ex ipsorum tantum ui, atque natura cognosci æstimat quæ sciuntur, quod totum contra est. Omne enim quod cognoscitur, non secundum sui uim, sed secundũ cognoscentium potius comprehenditur facultatem. Nam ut hoc breui liqueat exemplo, eandem corporis rotunditatẽ aliter uisus, aliter tactus cognoscit. Ille eminus manens, totũ simul iactis radijs intuetur. Hic uero cohærens orbi, atq; coniunctus circa ipsum motus ambitũ, rotunditatem partibus comprehendit. Ipsum quoque hominem aliter sensus, aliter imaginatio, aliter ratio, aliter intelligentia contuetur. Sensus enim figuram in subiecta materia constitutam, Imaginatio uero solam sine materia iudicat figuram. Ratio uero hanc quoq;

transcendit:

transcendit, speciémque ipsam, quæ singularibus inest, uniuersali consyderatione perpēdit. Intelligentiæ uero celsior oculus existit. Supergressa nāque uniuersitatis ambitum, ipsam illam simplicem formam, pura mentis acie contuetur. In quo illud maxime consyderandum est. Nam superior uis comprehendendi, amplectitur inferiorem: inferior uero ad superiorem nullo modo consurgit. Neque enim sensus aliquid extra materiam ualet, uel uniuersales species imaginatio contuetur, uel ratio capit simplicem formam: sed intelligētia, quasi desuper spectans, concepta forma, quæ subsunt cuncta dijudicat: sed eo modo quo formā ipsam, quæ nulli alij nota esse poterat, comprehendit. Nam & rationis uniuersum, & imaginationis figuram, & materiale sensibile cognoscit: nec ratione utens, nec imaginatiōe, nec sensibus: sed illo uno ictu mentis formaliter (ut ita dicam) cuncta prospiciens. Ratio quoque, cum quid uniuersale respicit, nec imaginatione, nec sensibus utens, imaginabilia uel sensibilia comprehendit. Hæc est enim, quæ conceptiōis suæ uniuersale ita diffinit. Homo est animal bipes ratiōale. Quæ cum uniuersalis notio sit, tamen imaginabilem, sensibilémque esse nullus ignorat, quod illa non imaginatione uel sensu: sed rationali conceptione cōsyderat. Imaginatione quoq; tametsi ex sensibus uisendi formandiq; figuras sumpsit exordiū, sensu tamē absente, sensibilia

ſenſibilia queq; colluſtrat: non ſenſibili, ſed imaginaria ratione iudicandi. Vides ne igitur, ut in cognoſcendo cuncta ſua potius facultate, quã eorum quæ cognoſcuntur, utantur! Neq; id iniuria: nam cum omne iudicium iudicantis actu exiſtat; neceſſe eſt ſuam quisque operã, non ex aliena; ſed ex ꝓpria uolũtate perficiat.

LIBRI QVINTI Metrum quartum.

Monocolon. Verſus eſt Glyconius, Choriambicus, trimetri Acatalectius, ut Cum phœbi radijs. ſrc. pag.

Qvondam porticus attulit
Obſcuros nimium ſenes,
Qui ſenſus, & imagines
E corporibus extimis
Credant mentibus imprimi,
Vt quondam celeri ſtylo
Mos eſt æquore paginæ,
Quæ nullas habeat notas
Preſſas figere literas.
Sed mens ſi proprijs uigens
Nihil motibus expliat,
Sed tantum patiens iacet

Notis

Notis ſubdita corporum,
Caſſasq; in ſpeculi uicem
Rerum reddit imagines.
Vnde hæc ſic animis uiget
Cernens omnia notio?
Quæ uis ſingula proſpicit?
Aut quæ cognita diuidit?
Quæ diuiſa recolligit?
Alternumq; legens iter
Nunc ſummis caput inſerit,
Nunc decidit in infima.
Cum ſeſe referens ſibi
Veris falſa redarguit.
Hæc eſt efficiens magis
Longe cauſa potentior,
Quàm quæ materiæ modo
Impreſſas patitur notas.
Præcedit tamen excitans,
Ac uires animi mouens
Viuo in corpore paſſio:
Cum uel lux oculos ferit,
Vel uox auribus inſtrepit.
Tum mentis uigor excitus
Quas intus ſpecies tenet
Ad motus ſimiles uocans
Notis applicat exteris;

Introrſum

Introrſumq́; reconditis
Formis miſcet imagines.

LIBRI QVINTI Proſa quinta.

QVod ſi in corporibus ſentiendis, quamuis affiiciant inſtrumenta ſenſuum forinſecus obiectæ qualitates, animiq́; agentis uigorem paſſio corporis antecedat, quæ in ſe actum mentis prouocet, excitetq́; interim quieſcentes intrinſecus formas: ſi in ſentiendis, inquam, corporibus animus non paſſione inſignitur, ſed ex ſua ui ſubiectam corpori iudicat paſſionem; quanto magis ea, quæ cunctis corporum affectionibus abſoluta ſunt, in diſcernēdo nō obiecta extrinſecus ſequūtur, ſed actū ſuæ mentis expediunt? Hac itaque ratione multiplices cognitiones diuerſis, ac differentibus ceſſere ſubſtantijs. Senſus enim ſolus, cunctis alijs cognitionibus deſtitutus, immobilibus animantibus ceſſit, quales ſunt conchæ maris, quæq́; alia ſaxis hærentia nutriuntur. Imaginatio uero mobilibus beluis, quibus iam ineſſe fugiendi, appetendiue aliquis uidetur affectus. Ratio uero humani tantum generis eſt, ſicuti intelligentia ſola diuini. Quo fit ut ea notitia cæteris præſtet, quæ ſuapte natura non modo proprium, ſed cæterarum quoque notitiarum ſubiecta cognoſcit. Quid igitur ſi ratiocinationi ſenſus, imaginatioque

tióque refragentur, nihil esse illud uniuersale dicentes, quod sese intueri ratio putet. Quod enim sensibile, uel imaginabile est, id uniuersum esse non posse. Aut igitur rationis uerum esse iudicium, nec quicquã esse sensibile; aut quoniam sibi notum sit, plura sensibus, & imaginationi esse subiecta, inanem conceptionem esse rationis, quæ quod sensibile sit, ac singulare, quasi quoddam uniuersale cõsyderet. Ad hæc, si ratio contra respondeat, se quidem & quod sensibile, & quod imaginabile sit, uniuersitatis ratione conspicere. Illa uero ad uniuersitatis cognitionem aspirare non posse: quoniam eorum notio corporales figuras non possit excedere: De rerum cognitione firmiori potius, perfectioriq; iudicio esse credendũ. In huiusmodi igitur lite nos, quibus tam ratiocinandi, quã imaginandi etiam, sentiendiq; uis inest, nõne rationis potius causam probaremus? Simile est, q̃ humana ratio diuinam intelligentiam, futura, nisi ut ipsa cognoscit, non putat intueri. Nam ita differis. si qua certos, ac necessarios habere non uideantur euentus, ea certo euentura præsciri nequeunt. Harum igitur rerum nulla est præscientia. quam si etiã in his esse credamus, nihil erit quod non ex necessitate proueniat. Si igitur uti rationis participes sumus, ita diuinæ iudiciũ mentis habere possemus, sicut imaginationem, sensumq; rationi cedere oportere iudicauimus, sic diuinæ sese

menti

al. in uniu-

d

menti humanā ſummittere rationē, iuſtiſſimū cenſeremus. Quare in illius ſummæ intelligentiæ cacumen, ſi poßimus, erigamur. Illic enim ratio uidebit, quod in ſe nō poteſt intueri. Id aūt eſt, quonā modo, etiā quæ certos exitus nō habēt, certa tamen uideat, ac definita prænotio: neq; id ſit opinio, ſed ſummæ potius ſcientiæ nullis terminis incluſa ſimplicitas.

LIBRI QVINTI Metrum quintum.

Monocolō. Verſus eſt Dactylicus, Archilocheius, cōſtās tetrametro bucolico, & tribus trochæis, hoc mō.
Quā uari – ∪ ∪ is ter – – ras ani – ∪ ∪ malia
– ∪ ∪ perme – ∪ ant fi – ∪ guris – –

Vam uarijs terras animalia permeant figuris.
Nāq; alia extēto ſunt corpe, puluereq; uerrūt,
Continuumq; trahunt ui pectoris incitata ſulcum.
Sunt quibus alarum leuitas uaga uerberetq; uentos,
Et liquido longi ſpatia ætheris enatet uolatu.
Hæc preſſiſſe ſolo ueſtigia, greſſibusq; gaudent,
Vel uirides campos tranſmittere, uel ſubire ſyluas.
Quæ uarijs uideas licet omnia diſcrepare formis,
Prona tamen facies hebetes ualet ingrauare ſenſus.

Vnica

Vnica gens hominum celsum leuat altius cacumen,
Atque leuis recto stat corpore, despicitq; terras.
Hæc, nisi terrenus male desipis, admonet figura,
Qui recto cœlum uultu petis, exerisq; frontem,
In sublime feras animam quoq;, ne grauata pessum
Inferior sidat mens, corpore celsius leuato.

LIBRI QVINTI Prosa sexta & ultima.

QVoniam igitur, uti pauloante monstratum est, omne quod scitur, non ex sua, sed ex comprehendentiũ natura cognoscitur, intueamur nunc, quantum fas est; quis sit diuinæ substantiæ status, ut quænam etiam scientia eius sit, possimus agnoscere. Deum igitur æternum esse, cunctorum ratione degentium commune iudicium est. Quid sit igitur æternitas consyderemus. Hæc enim nobis naturam pariter diuinam, scientiámque patefaciet. Aeternitas igitur est interminabilis uitæ, tota simul & perfecta possessio. Quod ex collatione temporalium clarius liquet. Nam quicquid uiuit in tempore, id præsens à præteritis in futura procedit. Nihilq; est in tẽpore cõstitutum, quod totum uitæ suæ spatium pariter possit amplecti. Sed crastinum quidem nondum apprehendit: hesternum uero iam perdidit: in hodierna quoque uita non amplius uiuitis, quàm in illo mobili, transitorioq;

infinitam futuri ac præteriti quantitatem. Et cum totā pariter uitæ suæ plenitudinem nequeat possidere, hoc ipso, quod aliquo modo nunquam esse desinit, illud quod implere atque exprimere non poterit, aliquatenus uidetur æmulari: alligans se ad qualencunq; præsentiam huius exigui, uolucrisq; momenti. Quæ, quoniam manentis illius præsentiæ quandam gestat imaginem, quibuscunq; contigerit, id præstat ut esse uideantur. Quoniam uero manere non potuit, infinitum temporis iter arripuit. Eoq; modo factum est, ut continuaret uitam eundo, cuius plenitudinem complecti nō ualuit permanendo. Itaq; si digna rebus nomina uelimus imponere Platonem sequentes, deum quidē æternum, mundum uero dicamus esse perpetuum. Quoniā igitur omne iudicium secundum sui naturam, quæ sibi subiecta sunt, comprehendit, est autem deo semp æternus ac præsentarius status, scientia quoq; eius omnem temporis supergressa motionem, in suæ manet simplicitate præsentiæ: infinitaq; præteriti, ac futuri spatia cōplectens, omnia quasi iam gerantur in sua simplici cognitione considerat. Itaq; si præscientiam pensare uelis qua cuncta dinoscit, non esse præscientiam quasi futuri, sed scientiam nunquam deficientis instantiæ, rectius æstimabis. Vnde non præuidentia, sed prouidentia potius dicitur: quod porrò ab rebus infimis constituta, quasi ab excelso rerum cacumine cuncta prospiciat.

Quid igitur postulas ut necessaria fiant, quæ diuino lumine lustrentur, cum ne homines quidem necessaria faciant esse, quæ uideant? Num enim quæ præsentia cernis aliquam eis necessitatem tuus addit intuitus? B. Minime. P. Atqui si est diuini, humaniq; præsentis digna collatio; uti uos uestro hoc temporario præsenti quædam uidetis, ita ille omnia suo cernit æterno. Quare hæc diuina prænotio naturam rerum, proprietatemq; non mutat. Taliaq; apud se præsentia spectat, qualia in tempore olim futura prouenient. Nec rerum iudicia confundit: unoq; suæ mentis intuitu tam necessarie, quàm nõ necessarie uentura dinoscit. Sicuti uos, cum pariter ambulare in terra hominẽ, & oriri in cœlo solem uidetis: quanquã sit simul utrunq; conspectum, tamen discernitis, & hoc uoluntariũ, illud esse necessarium iudicatis. Ita igitur cuncta despiciens diuinus intuitus, qualitatem rerũ minime perturbat, apud se quidem præsentium, ad conditionem uero temporis futurarum. Quo fit ut hæc non sit opinio, sed ueritate potius nixa cognitio, cum extiturum quid esse cognoscit, quod idem existendi necessitate carere nõ nescit. Hic si dicas, quod euenturum deus uidet, non euenire non posse: quod autem non potest non euenire, id ex necessitate contingere: meq; ad hoc nomen necessitatis astringas; Fatebor rem quidem solidissimæ ueritatis, sed cui uix aliquis, nisi diuini speculator, accesserit.

Respon=

Respondebo nanq; idem futurum, cum ad diuinam notionem refertur, necessarium: cum uero in sua natura perpenditur, liberum prorsus, atque absolutũ uideri. Duæ sunt enim necessitates: simplex una, ueluti quod necesse est omnes homines esse mortales: altera conditionis, ut si aliquem ambulare scias, eum ambulare necesse est. Quod enim quisq; nouit, id esse aliter, quàm notum est, nequit: sed hæc conditio minime secũ illã simplicem trahit. Hanc enim necessitatem non propria facit natura, sed conditionis adiectio. Nulla enim necessitas cogit incedere uoluntate gradientem; quãuis eum tamen, cum graditur, incedere necessariũ sit. Eodẽ igitur modo, si quid prouidentia præsens uidet, id esse necesse est, tametsi nullã naturæ habeat necessitatem. Atqui deus eã futura, quæ ex arbitrij libertate proueniunt, præsentia contuetur. Hæc igitur ad intuitum relata diuinũ, necessaria fiunt per conditionẽ diuinæ notionis: per se uero considerata, ab absoluta naturæ suæ libertate non desinunt. Fient igitur procul dubio cuncta, quæ futura deus esse prænoscit. Sed eorũ quædã de libero pficiscũtur arbitrio: quæ quãuis eueniant, existendo tamẽ naturã propriã nõ amittũt: qa priusquã fierent, etiã nõ euenire potuissent. Quid igitur refert, nõ esse necessaria, cũ propter diuinæ sciẽntiæ cõditionẽ modis oĩbus, necessitatis instar, eueniãt. Hoc scilicet, qđ ea, quæ pauloante proposui, sol oriẽs

et gradiens homo, quæ dum fiunt, non fieri non possunt; eorum tamen unum prius quoq; quàm fieret, necesse erat existere: alterum uero minime. Ita *etiam quæ præsentia deus habet, procul dubio existunt: sed eorum hoc quidem de rerum necessitate descendit, illud uero de potestate facientium.* Haud *igitur iniuria diximus, hæc si ad diuinam notitiã referantur, necessaria: si per se considerentur necessitatis esse nexibus absoluta. sicuti omne quod sensibus patet, si ad rationem referas, uniuersale est: si ad seipsa respicias, singulare.* Sed *si, inquies, in mea potestate situm est mutare propositũ; euacuabo prouidentiã, cum quæ illa prænoscat forte mutauero:* Respondebo. *propositum te quidem tuum posse deflectere, sed quoniam & id te posse, et an facias, quóue conuertas, præsens prouidentiæ ueritas intuetur, diuinam te præscientiam nõ posse uitare: sicuti præsentis oculi effugere non possis intuitum, quamuis te in uarias actiones libera uoluntate conuerteris.* Quid *igitur inquies?* Ex *meá ne dispositione scientia diuina mutabitur, ut cum ego nunc hoc, nunc aliud uelim, illa quoq; noscendi uices alternare uideatur?* B. Minime. P. *Omne nanq; futurum diuinus præcurrit intuitus, et ad præsentiam propriæ cognitionis retorquet, ac reuocat: nec alternat, ut tu æstimas, nunc hoc nunc illud prænoscendi uices: sed uno ictu mutationes tuas manens præuenit, atque complectitur.* Quam *comprehendendi*

hendendi omnia, uiſendiq́; præſentiam non ex futu-rarum prouentu rerum, ſed ex propria deus ſimplici-tate ſortitus eſt. Ex quo illud quoque ſoluitur, quod pauloante poſuiſti, indignum eſſe, ſi ſcientiæ dei cau-ſam futura noſtra præſtare dicantur. Hæc enim ſcien-tiæ uis præſentaria notione cuncta complectens, rebus omnibus modum ipſa conſtituit, nihil uero poſteriori-bus debet. Quæ cum ita ſint manet intemerata morta-libus arbitrij libertas; nec inique leges, ſolutis omni neceſſitate uoluntatibus, præmia, pœnasq́; proponũt. Manet etiã ſpectator deſuper cunctorũ præſcius deus: uiſionisq́; eius præſens ſemper æternitas cum noſtro-rum actuum futura qualitate cõcurrit: bonis præmia, malis ſupplicia diſpẽſans. Nec fruſtra ſunt in deo po ſitæ ſpes, precesq́;: quæ cum rectæ ſint, inefficaces eſſe non poſſunt. Auerſamini igitur uitia, colite uirtutes, ad rectas ſpes animum ſubleuate, humiles preces in ex celſa porrigite; magna uobis eſt, ſi diſſimulare nõ uul tis, neceſſitas indicta probitatis, cum ante oculos agi-tis iudicis cuncta cernentis.

Conſolationis Philoſophiæ
Finis.

MARII SERVII CENTI-METRVM.

CLARISSIMO VIRO ALBINO MARIVS SERVIVS. S.

TIBI *hunc libellũ prætextato uiri deliciæ decus urbis* Albine *deuo=ui.* N*am licet patris, auiq́; quibus maximã reuerentiã literæ debent, quotidie urgearis exemplo, ibiq́; pubeſcas, quo uelut ad* M*uſarum ſacra uenitur, nõ tamen cœlo ſuo tantũ numina perferũtur, ſed ſæpe humileis lucos, ac uilia pauperũ tecta ſubierunt.* Q*uare laboris mei ue-lim faueas uoto, indulgeas audaciæ: quod ſi ſecus eſ-ſerit, in cupiditatem deuotionis interpretabor euen=tum placendi: licet audacter, non tamen indignanter hunc libellum, qui uoluerit, centimetrum nominabit.* T*ot enim metrorum genera digeſſi, quanta potui bre uitate rationem omittens.* Q*uo quidem quodq́; naſca tur ex genere, qua ſcanſionum diuerſitate cædatur: quæ res plus confuſionis, quàm utilitatis habet.* S*ed lectori hæc generaliter ſunt ſcienda.* F*inalem ſyllabã in omnibus metris indifferenter accipi.* S*olutionẽ eſſe, cum pro una longa ſyllaba, duæ breues ponuntur: lo-ca imparia dici, primum, tertium, quintum: & deinde paria,*

paria, ſecundum, quartum, ſextum. Et deinde pente= *mimerim eſſe: cum poſt duos pedes ſequitur ſyllaba, quæ partem orationis terminat.* Hepthemimerim ue= *ro, cũ poſt duos pedes ſimiliter ſequitur ſyllaba.* Ter/ *tius trochaicus: cum poſt duos pedes perfectos finita parte orationis trochæus remanet.* Tetartus trochai= *cus: cum definitione eadem tenet quartum locum tro chæus.* Catalecticũ *uerſum dicĩ, cui una ſyllaba deeſt.* Brachycatalecticum, *cui duæ:* hypercatalecticũ, *cui una ſyllaba ſupereſt.* Acatalecticum, *ubi nihil plus minus ue eſt in uerſu, qui legitimo fine clauditur.* Monome= *trum, dimetrum, trimetrum, uel tetrametrum uerſum dicĩ à numero pedũ.* In *iambicis, trochaicis, anapæſticis metris, uerſus per pedes duplicis computari: in cæteris metris per pedes ſimplicis.* Metra *uel à pedibus nomĩa accipere, uel à rebus, quæ deſcribuntur: uel ab inuen/ toribus: uel à frequentatoribus: uel à numero pedũ.* Ea *q; octo eſſe principalia metra: iambicũ, trochaicũ, da/ ctylicũ, anapæſticũ, choriambicũ, antipaſticũ, ionicũ à maiore, ionicum à minore: de quibus carptim tracta bimus, eligẽtes ea, quæ ad palmã lyræ pducit uoluptas.*

METRA Iambica locis *imparibus quinq; recipe= re pedes poſſunt: iambum, tribrachum, ſpon deum, dactylum, anapæſtum, & proceleuſmaticũ: lo/ cis autem paribus tantum iambum, uel tribrachum, et apud* Comicos *frequenter anapæſtum: ita tamẽ, ut mul/*

tarum breuiũ iunctura uitetur. Sed ex plurimis metris.XIII.usui tradenda subieci.

Aristophaneium metrum constat monometro, hypercatalectico: ut Valles per imas.

Euripideium constat dimetro catalectico: ut

Dissolue Bacche crines.

Anacreontium constat dimetro brachycatalectico: ut

Aiax furit dolens.

Archilocheium constat dimetro acatalectico: ut

Serena lux micat polo.

Alcaicum constat dimetro hypercatalectico: ut

Amant uenena pariadæ.

Alcmanicum constat trimetro brachycatalectico: ut

Spernis decoræ uirginis toros.

Hipponactium constat trimetro catalectico: ut

Doctis Thaleia uatibus fauebat.

Archilocheium constat trimetro acatalectico. ut

Mantem fatigat prodigus uitæ furor.

Anacreontium constat trimetro hypercatalectico: ut

Amor puellæ pectus improbe fatigat.

Aristophaneiũ cõstat tetrametro brachycatalectico: ut

Marcent lucernæ, sol propinquat. nunc uero uacas.

Aristophaneiũ item cõstat tetrametro acatalectico: ut

Hic finis est iambe solue uindicas dolor meli.

Hipponactium etiam constat trimetro acatalectico. ut

Pauper poëta nescit antra musarum.

Metra

Metra trochaica principaliter cõstant trochæo: locis tamen imparibus hos recipiunt pedes: trochæum, tribrachum, et nonnunquam dactylum: in locis uero paribus cum ijs, quos supra memorauimus, spondeũ, anapæstum, dactylũ. Sed ex plurimis. XIII. usui tradenda subiecit. Pancratium constat monometro hypercatalectico: ut Author optimus.
Ithyphallicum constat dimetro brachycatalectico: ut
Bacche iunge tigres.
Euripideium constat dimetro catalectico: ut
Vultur altius uolat.
Alcmanicum constat dimetro acatalectico: ut
Fistula canit subulcus.
Bacchilideium constat dimetro hypercatalectico: ut
Floribus corona texitur.
Sapphicum constat trimetro brachycatalectico: ut
Rex pater Iuppiter, & deorum.
Archilocheium constat trimetro catalectico: ut
Nox amoris, & quietis conscia.
Sotadicum constat trimetro acatalectico: ut
Arua sic canibus intrat, ire læti.
Sapphicum constat trimetro hypercatalectico: ut
Splendet aurum, gemma fulget, forma sed placet.
Sotadicum constat tetrametro brachycatalectico: ut
Thraceum nefas renarrat catulis hirundo.
Archilocheium constat tetrametro catalectico: ut

Tolle

Tolle hircos æra pulſans iam lyæus aduenit.
Hipponactium cõſtat tetrametro catalectico claudo. ut
Pelle tonſis i terga ponti uela tende pergamus.
Anacreontium conſtat tetrametro catalectico: ut
Paræ iam Camœna uati, paræ iam ſacro furori.

METRA dactylica principaliter conſtant dactylo: recipiunt tamen ſpondeum, et interdum ultimo loco trochæum. Sed ex plurimis. XVIII. uſui traden/da ſubieci.

Adonium conſtat dimetro catalectico: ut
Findite fluctus.
Hirminachium conſtat dimetro acatalectico: ut
Tibia perſonet.
Archilocheium conſtat dimetro hypercatalectico: ut
Garrula uenit auis.
Alcmanicum conſtat tetrametro catalectico: ut
Tundite pectora palmis.
Simonideium conſtat trimetro acatalectico: ut
Indue pallia ſerica.
Alcmanicum conſtat trimetro hypercatalectic o. ut
Lurida brachia cur retegis.
Archilocheium cõſtat tetrametro catalectico: ut
Arent ſolſtitia ſola terræ.
Alcmanicum conſtat tetrametro acatalectico: ut
Virgo decens cumulas reliqua tibi.
Alcmanicum conſtat tetrametro hypercatalectico: ut

Vita

Vita iста minis caret ingenio.
Stesichoreium constat pentametro catalectico,ut
Marti. æde deo tua carmina Phœbi.
Simonideium constat pentametro acatalectico:ut
Parthenopæus erat puer Arcadiæ decus.
Chyrilium constat pentametro hypercatalectico,ut
Pulchra puella comas ambit sibi palmitibus.
Heroicum constat hexametro catalectico:ut
Vulnera bella tubæ numero conduntur Homeri.
Bucolicum constat hexametro catalectico, ita ut quartus dactylus partem terminet orationis:ut
Rustica sylvestri resonat bene fistula cantu.
Iphicum constat hexametro acatalectico:ut
Sydera pallida diffugiunt face territa luminis.
Alcmanicum constat hexametro hypercatalectico:ut
Alma uenus Paphū ingreditur,rosa lucat ex adytis.
Stesichoreium constat heptametro catalectico:ut
Aeacides iuuenis trahit Hectora: plāgite pgama troes
Iphicum constat heptametro acatalectico:ut
Versiculos tibi dactylicos cecini puer optīe quos facias

Metra anapæstica principaliter constant anapæsto: Recipiunt tamen frequenter & spondeum,raro procœleusmaticum. Apud Comicos autem habent dactylum: sæpiusq; ultima cum superest sylla ba,in duas soluitur breues. Sed ex plurimis. XIII. usui tradenda subieci.

Thiriniaū

Thiriniacum constat monometro acatalectico,ut
Calidum iubar est.
Choricum constat monometro hypercatalectico:ut
Animus male fortis.
Aristophaneium cõstat dimetro brachycatalectico:ut
Venit optima Calliope.
Partheniacum constat dimetro catalectico. ut
Huius est felix nimium prior ætas.
Pindaricum constat trimetro brachycatalectico:ut
Medium rapidum mare Tyberis adit fluuio.
Alcmanicum constat trimetro catalectico:ut
Date Pierides mihi carmen dactyliorum.
Stesichoreium constat trimetro acatalectico,ut
Latet in thalamo tibi uirgo decens Veneris specie.
Simonidicum constat trimetro hypercatalectico:ut
Tuba terribili procul ære sonat:clypeũ quate miles.
Alcmanicum constat tetrametro brachycatal.ut
Sua munera ferre Venus alma rosas iuueni cineri a-
Aristophaneiũ cõstat tetrametro acatal. ut (dolete.
Date uina mihi: date mihi serta: iuuat dare tempora=
tos alto Ioui.

Metra choriambica princîpaliter constant cho-
riambo. uerum quia, ut suo pede claudantur
accipiunt in fine amphibrachũ & baccheium. Sed ex
multis metris hæc quatuor usui tradenda subieci.
Aristoph aneiũ constat dimetro & amphibracho:ut
Purpureus

Purpureus tyrannus.
Sapphicum conſtat trimetro & amphibracho: ut
Dulciſonæ Pierides uerſifico fauete.
Anacreontium conſtat dimetro & amphibracho: ut
Virgilius Mantua quem creauit.
Callimacheiũ cõſtat tetrametro, et amphibracho: ut.
Armipotẽs Mars genitor romuli da ueniã precamur.

Metra antipaſtica principaliter conſtant antipaſto, uerum ſæpe prima parte qua Iambum tenent ſpondeum libenter accipiunt. Sed ex plurimis IIII. uſui tradenda ſubiici.
Panicum conſtat dimetro brachycatalectico: ut
Fauni ſemideûm numen adeſt.
Anacreontium conſtat trimetro brachycatalectico:
Vt curas mitigant dona lyræ.
Alcaicum conſtat tetrametro brachycatalectico: ut
Infandum tetigit ſydera carmen magorum.

Metra Ionica à minore principaliter conſtant ionico ſuo, ac raro alterius pedis patiũtur acceſſum. Sed ex plurimis ſex uſui tradenda ſubiici.
Timocratium conſtat catalectico: ut
Sapientes amor odit.
Anacreontium conſtat dimetro: ut
Fuge uirgo, fuge munus Veneris.
Sapphicum conſtat trimetro catalectico: ut
Sonat alta trabe fixus tibi Tmolus.

Phryniacũ

Phryniacum constat tetrametro catalectico: ut
Tibi ueris fero donum sola quae dant Veneris.
Alcmanium costat tetrametro catalectico: ut
Timor omnis docet artes, timor auget bona mente.

METra Ionica à maiore principaliter cōstant ionico suo: uerum & diambum & ditrochaeum non recusant: solutionem patienter admittunt. Sed ex plurimis tria usui tradenda subieci.

Hipponactium constat dimetro brachycatalectico:
ut palmam cape uictor.
Praxilum constat dimetro brachycatalectico: ut
Fortis iuuenis sume coronam.
Sotadicum constat tetrametro: ut
Sal pix iam tempus fugit intende dolo laborem.

REliqua deinceps metra non ea lege, qua superiora reperimus: illa enim uelut confusa digessi: haec uelut dispersa collegi. Sed ex plurimis. XXV. usui tradenda subieci.

Phaliscum constat tribus dactylis, & pyrrichio: ut
Docta phalisca serene paras.
Pherechratiū constat spondeo, dactylo, et trochaeo: ut
Reges purpura monstrat.
Glyconiū cōstat spondeo, choriambo, pyrrichio: ut
Odi parthenium nemus.
Asclepiadeium constat spondeo, & duobus choriambis, & pyrrichio: ut

Vitæ pars melior quàm cito labitur.

Alcaicum constat spondeo, tribus choriambis, & pyrrichio: ut

Profusa Aeacides procubuit sub paridis manum.

Elegiacum constat pentemimeri prima heroica, secunda dactylica: ut

Mœret diffusis flens elegia comis.

Eulogicum constat primo pede dissyllabo quolibet, et quatuor dactylis: ut

Sapphò composuit male casta poëmata.

Murum constat ita, ut heroicum, sed pyrrichio claudatur: ut

Mortem contemnunt laudato uulnere Getæ.

Priapeium constat de glyconio & ferratio: ut.

Hellesponticum tuum numen protegit hortos.

Phalleutium constat spondeo, dactylo, tribus & trochæis: ut

Isthmos diuitibus superbit undis.

Sapphicum constat trochæo, spondeo, dactylo, et trochæis duobus: ut

Faune nympharum metus & uoluptas.

Saturniū constat dimetro Iambico et Ityphallico: ut

Isis pererrat orbem cum crinibus profusis.

Archilocheium constat partheniaco et Ityphallico: ut

Remeabat ab arce tyrannus cruentus.

Aenittologum constat dactylo et iambo & pentemimeri: ut

Fontes

Fontes ligant gramina lætificos.

Alcaium constat pentemimeri dactylica & duobus dactylis: ut

Carmen relaxat tædia pectoris.

Archilochcium cōstat tetrametro bucolico acatalecti-co Ityphallico tribus trochæis: ut

Linea pastor tibi condidit in profunda ponti.

Galiambium constat dimetro iambico acatalectico et anapæsto, uel spondeo cum duobus iambis: ut.

Tenera recrispat aura tremulo sinu freti.

Archilocheium constat pentemimeri dactylica & di-metro iambico: ut

Sydera cuncta micant decore lucis aureo.

Archilochcium constat dimetro iambico & pentemi meri dactylica: ut

Inde lyæo dediti tympana iam quatiunt.

Heroicum est quoties sonus ultimæ syllabæ similis est præcedentis: ut

Exercet mentes fraternas gratia malis.

Reciprocus heroicus in sotadico est quoties ad finem scansus sotadicum facit: ut

Ire cupis si rus mala uites somnia quæso.

Quæso somnia uites mala si rus cupis ire.

Reciprocus iābicus in elegiaco est quoties à fine scan-sus elegiam facit: ut

Micant nitore tecta sublimi aurea.

Aurea

Aurea ſublimi tecta nitore micant.

Euripalicus uerſus eſt, cum uerba prout ſequuntur ſyllabis creſcunt: ut

Rem tibi confecta doctiſſime dulci ſonoram.

FINIS.

QVOT METRORVM GENERIBVS *& quoties ſingulis uſus ſit Boetius,*

Vſus eſt autem uigintiſex metrorum generibus.

Libri. Carmen

Primi generis carmina duo.

1 1 *Carmina qui quondam ſtudio florente peregi,*
Flebilis heu mœſtos cogor inire modos.
5 1 *Rupis Achemeniæ ſcopulis ubi uerſa ſequentum,*
Pectoribus figit ſpicula pugna fugax.

– ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – –

– ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ –

Secundi generis duo.

1 2 *Heu quàm præcipiti merſa profundo.*
4 5 *Si quis arcturi ſydera neſcit.*

– – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – –

m Tertij

Tertij generis unum.

1 3 Tunc me discussa liquerunt nocte tenebre.
Luminibusq; prior redijt uigor.
-- -- -- -- -UU --
-UU -UU -UU -UU

Quarti generis duo.

1 4 Quisquis composito serenus æuo.
3 10 Huc omnes pariter uenite capti.
-- -UU -U -U -U

Quinti generis duo.

1 5 O stelliferi conditor orbis.
3 2 Quantas rerum flectat habenas
-- UU- -UU -U

Sexti generis quinq;.

1 6 Cum phœbi radijs graue.
2 8 Quod mundus stabili fide.
3 12 Felix qui potuit boni.
4 3 Vela Naritij duas.
5 4 Quondam porticus attulit.
-- -UU- UU

Septimi

Septimi generis unum.

I > Nubibus atris.

-UU --

Octaui generis duo.

2 I Hæc cum superba uerterit nicas dextra.
3 II Quisquis profunda mente uestigat uerum.

-- U- -- U- U- --

Noni generis unum.

2 2 Si quantas rapidis flatibus incitus
Pontus uersat arenas.

-- -UU- -UU- UU
-- -UU --

Decimi generis unum.

2 3 Cum polo phœbus roseis quadrigis
Lucem spargere ceperit.

-U -- -UU -U -U
-- -UU- UU

Vndecimi generis unum.

2 4 *Quisquis uolet perennem*
Cautus ponere sedem.

– – ∪ – ∪ – –
– – – ∪ ∪ – –

Duodecimi generis duo.

2 5 *Felix nimium prior ætas.*
3 5 *Qui se uolet esse potentem.*

– – ∪ ∪ – ∪ ∪ – –

Tertijdecimi generis duo.

2 6 *Nouimus quantas dederit ruinas.*
4 7 *Bella bis quinis operatus annis.*

– ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ – –

Quartidecimi generis unum.

2 7 *Quicunq; solam mente præcipiti petit*
Summumq; credit gloriam.

– – ∪ – – – ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪
– – ∪ – – – ∪ –

Quintidecimi generis unum

3 1 *Qui serere ingenuum uolet agrum.*

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪ ∪

Sextidecimi generis unum

3 3 *Quamuis fluente diues auri gurgite*
Non expleturas cogat auarus opes.

– – ∪ – ∪ – – ∪ – – – ∪ ∪
– – – – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ –

Decimiseptimi generis unum.

3 4 *Quamuis se tyrio superbus ostro*
Comeret & niueis lapillis.

– – – ∪ ∪ – ∪ – ∪ – –
– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ – –

Decimioctaui generis unum.

3 6 *Omne hominum genus in terris*
Simili surgit ab ortu.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – –
∪ ∪ – – ∪ ∪ – –

Vndeuigesimi generis unum.

37 *Habet hoc uoluptas omnis.*

⏑⏑– ⏑– ⏑– ⏑

Vigesimi generis unum.

38 *Heu heu quæ miseros tramite deuio*
Abducat ignorantia.

–– –⏑⏑– –⏑⏑– ⏑–
–– ⏑– –– ⏑⏑

Vigesimiprimi generis unum.

39 *O qui perpetua mundũ ratione gubernas.*

–– –⏑⏑ –– –⏑⏑ –⏑⏑ ––

Vigesimisecundi generis unum.

41 *Sunt etenim pennæ uolucres mihi*
Quæ celsa conscendant poli.

–⏑⏑ –– –⏑⏑ –⏑⏑
–– ⏑– –– ⏑⏑

Vigesimitertij generis unum.

42 *Quos uides sedere celso*
Solij culmine reges.

–⏑ –⏑ –⏑ ––
⏑⏑– –⏑⏑ ––

Quarti & uigesimi generis unum.

4 4 *Quid tantos iuuat excitare motus,*
Et propria fatum sollicitare manu.
– – – ∪ ∪ – ∪ – ∪ ∪ ∪
– ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ –

Quinti & uigesimi generis tria.

4 6 *Si uis celsi iura tonantis.*
5 2 *Puro clarum lumine phœbum.*
5 3 *Quænam discors fœdera rerum.*
– – – – – ∪ ∪ – –

Sexti & uigesimi generis unum.

5 5 *Quã uarijs terras animalia pmeãt figuris.*
– ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ – ∪ – –

Digito compesce labellum.

Multa quidem audienda, pauca uero dicenda.

Dixisse aliquando pœnituit, tacuisse nunquam.